

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande

Minister
Wille Valve

Föredragande

Specialsakkunnig
Fredrik Rönnlund

Justerat

Omedelbart

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 71

Lagstiftningspromemoria med
förslag på ny lagstiftning om
servering av alkoholdrycker.

ÅLR 2019/7250

98 S2 Utdrag

Landskapsregeringen beslöt överföra lagstiftningspromemoria, **bilaga 1 S219E21**, till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

Lagstiftningspromemoria

Förslag på ny lagstiftning om servering av alkoholdrycker

Social- och miljöavdelningen
Socialvårdsbyrån

Sammanfattning

I denna promemoria föreslås nya bestämmelser om servering av alkoholdrycker, genom att alkohollag (FFS 1102/2017) med avvikelser och tillägg blir tillämplig på Åland.

Innehåll

1. Bakgrund.....	3
1.1 Lagstiftning och praxis	3
1.1.1 Lagstiftningsbehörighet.....	3
1.1.2 Gällande bestämmelser.....	3
1.1.3 Förvaltning, alkoholnäringsregistret och statistik över serveringstillstånd	9
1.1.4 Utbildning av serveringspersonal och utfärdande av serveringsintyg	11
1.1.5 Ansvarsfull alkoholservering.....	11
1.1.6 Ny alkohollagstiftning i riket.....	12
1.1.7 Regleringar i Sverige, Norge och Danmark	12
1.2 Politiska utgångspunkter och alkoholkonsumtionens utveckling	14
1.2.1 Skadebegränsning: forskning och internationella perspektiv	14
1.2.2 Landskapsregeringens politiska styrdokument.....	16
1.2.3 Alkoholkonsumtionens utveckling och skadeverkningar	17
2. Överväganden och särskilda uppmärksammande	22
2.1 Lagstiftningsteknik	22
2.2 Servering av alkoholhaltiga ämnen som inte är drycker	23
2.3 En sammanhängande alkoholpolitik: övertagande av lagstiftningsbehörighet i fråga om detaljhandel.....	24
3. Huvudsakliga förslag	26
3.1 De viktigaste förslagen	26
3.2 Förhållande till EU-rätten	30
4. Förslagets konsekvenser.....	31
4.1 Sociala konsekvenser och konsekvenser för hälsan.....	31
4.2 Konsekvenser för myndigheter	33

4.3 Konsekvenser för sysselsättning, arbetslivet och personal	34
4.4 Konsekvenser för jämlikhet, barn och jämställdhet mellan könen	34
4.5 Ekonomiska konsekvenser.....	35
5. Ärendets beredning	36
6. Detaljerade förslag	36
6.1 Alkohollag (FFS 1102/2017)	36
6.1.1. Förslag som inte utgör avvikelser till enskilda paragrafer.....	36
6.1.2. Förslag på avvikelser till enskilda paragrafer	37
6.2 Social- och hälsovårdsministeriets förordning om tillsynen över alkohollagen (FFS 158/2018)	47
6.3 Statsrådets förordning om verkställigheten av alkohollagen (FFS 151/2018)	48
6.4 Särskilda anmärkningar om gällande landskapslagstiftning om servering	48
6.5 Övrig lagstiftning som berörs av förslaget.....	48
Bilaga: Alkohollag (FFS 1102/2017).....	51

1. Bakgrund

1.1 Lagstiftning och praxis

1.1.1 Lagstiftningsbehörighet

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen (1995:92) för Åland, har Åland rätt att lagstifta om tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker, vilket i lagens förarbeten omnämns som villkor för utskänkning och tillstånd till utskänkning. Övrig alkohollagstiftning ankommer, i enlighet med 29 § 1 mom. 4 punkten i självstyrelselagen, på riket att lagstifta. Utskänkning av alkoholdrycker anknyter till flera andra rättsområden av Ålands, rikets och EU:s behörighet, till vilka de viktigaste hör näringsverksamhet (inklusive marknadsföring), hälsoskydd, handelssjöfart samt allmän ordning och säkerhet.

1.1.2 Gällande bestämmelser

Överblick

Servering av alkoholdrycker regleras i landskapslagen (1995:92) om tillämpning på Åland av alkohollagen. Enligt 1 § 1 mom. i landskapslagen ska inom landskapets behörighet alkohollagen (FFS 1143/1994), till den del den innehåller bestämmelser om tillstånd till servering av alkoholdrycker, tillämpas på Åland med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Om alkohollagens serveringsbestämmelser ändras i riket ska de ändrade bestämmelserna även gälla på Åland från den tidpunkt de trätt i kraft i riket. Ändringar av sådana bestämmelser i alkohollagen som på Åland motsvaras av nämnda landskapslags avvikande bestämmelser blir dock inte gällande på Åland. Om alkohollagen upphävs och ersätts med ny lagstiftning blir den nya lagstiftningen direkt gällande till den del den reglerar sådant som hör till rikets behörighet.

Materiella ändringar av landskapslagen (1995:92) har sedan dess ikraftträdande gjorts två gånger: år 2007 (2007/86) genom sänkta krav på tillståndshavare och serveringspersonal vid tillstånd med s.k. B-rättigheter och år 2018 (2018/21) genom sänkta krav på serveringspersonalen vid tillstånd med s.k. A-rättigheter. Två i huvudsak tekniska ändringar har gjorts av lagen (2007/127 och 2013/58).

Genom landskapsförordningen (2013:59) om tillämpning av riksförfattningar av alkohol, har förordningen om alkoholdrycker och sprit (FFS 1344/1994) och förordningen om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet (FFS 1994/1346) tillämpliggjorts inom landskapets behörighet. Landskapsregeringens beslut (S1303P03, nr 5) om bestämmelser om förutsättningar för beviljande av serveringstillstånd och landskapsregeringens anvisningar om förutsättningar för förlängd serveringstid (S1013E35, nr 83) fastställer ytterligare villkor för servering. Ålands landskapsregerings beslut om taxa för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (2018:99), reglerar de avgifter som uppbärs vid serveringstillstånd. I landskapslag (2010:28) om ordningsvakter regleras godkännande av ordningsvakter och deras befogenheter. I landskapsförordning (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet finns flera bestämmelser som anknyter till serveringsverksamhet.

Begreppet servering/utskänkning definieras inte vare sig i landskapslagstiftningen om servering, i lagtext i alkohollagen (FFS 1143/1994) eller den i riket därefter gällande alkohollagen (FFS 459/1968). Enligt 1 § i rikets nya alkohollag (FFS 1102/2017) avses med servering försäljning av alkoholdrycker för förtäring i lokaler som försäljaren förfogar över eller under övervakning som ordnas av försäljaren, vilket i bestämmelsens detaljmotivering konstateras vara en definition som motsvarar praxis. Med detaljhandel avses enligt samma bestämmelse, på motsatt sätt, försäljning av alkoholdrycker

för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under försäljarens övervakning.

Landskapslagen (1995:92) om tillämpning på Åland av alkohollagen / Alkohollagen (FFS 1143/1994)

I detta avsnitt hänvisas till alkohollagens bestämmelser om inte landskapslagen nämns uttryckligen.

Enligt 1 § är syftet med lagen att genom styrning av alkoholkonsumtionen förebygga de samhälleliga, sociala och medicinska skadeverkningarna av alkoholhaltiga ämnen. Definitionen på alkoholhaltiga ämnen är ett ämne eller en produkt som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol. De alkoholhaltiga ämnena delas in i alkoholdrycker, sprit och alkoholpreparat. Med alkoholdryck en dryck som är avsedd att förtäras och som innehåller högst 80 volymprocent etylalkohol. Gränsen mellan en stark och en svag alkoholdryck är 22 volymprocent.

Enligt 20 § krävs kommunens samtycke för servering av alkoholdrycker. Servering av alkoholdrycker får bedrivas endast av den som har beviljats tillstånd, vilket beviljas tillsvidare, för viss tid eller tillfälligt för ett visst serveringsställe. Serveringstillstånd för viss tid kan beviljas när serveringsställets verksamhet är tidsbegränsad till sin karaktär eller när det finns någon särskild anledning att kontrollera att sökanden har de förutsättningar som behövs eller att ge akt på serveringsverksamheten. Tillstånd för viss tid kan beviljas för högst ett år. Tillfälligt serveringstillstånd beviljas för tillställningar och evenemang för högst en månad.

21 a § stadgar om krav på den som söker serveringstillstånd. Endast en myndig sökande som inte har försatts i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats och som har den tillförlitlighet som krävs för servering av alkoholdrycker kan beviljas tillstånd. Sökanden skall dessutom ha behövliga ekonomiska och yrkesmässiga förutsättningar.

21 b § stadgar om att ett serveringsställe ska ha en ansvarig föreståndare och ett tillräckligt antal ställföreträdare för denne, vilka utses av innehavaren av serveringstillståndet. Den ansvarige föreståndaren och ställföreträdarna skall vara lämpliga för uppgiften och genom utbildning eller erfarenhet ha förvärvat tillräcklig yrkesskicklighet. *Genom utbildning förvärvat tillräcklig yrkesskicklighet* förutsätter minst ett års heltidsstudier inom restaurangbranschen, om undervisningsprogrammet innehåller undervisning och praktik i servering av alkoholdrycker. 3a § i landskapslagen (1995:92) stadgar att genom *erfarenhet förvärvat tillräcklig yrkesskicklighet* förutsätter minst tre månaders heltidsarbete med servering av alkoholdrycker samt ett av en restaurangläroanstalt utfärdat intyg över förtrogenhet med bestämmelserna om servering av alkoholdrycker. I fråga om ett serveringsställe där det serveras alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol, kan tillräcklig yrkesskicklighet för den ansvarige föreståndaren och dennes ställföreträdare konstateras genom ovan nämnda utfärdade intyg.

3 b § i landskapslagen stadgar om att den skyldighet som den ansvarige föreståndarens och dennes ställföreträdarens skyldigheter enligt lag, kan fullgöras även utan personlig närvaro på serveringsstället om den totala serveringen av alkoholhaltiga drycker omräknat i ren etylalkohol inte överstiger 50 liter per år eller överstiger 8 liter under en enskild månad. I dessa fall kan istället för den ansvariga föreståndaren, en närvarande anställd som fyllt 20 år som har utsetts av föreståndaren handha den direkta övervakningen. Den ansvarige föreståndaren eller dennes ställföreträdare ska därtill kunna kallas till och inställa sig på serveringsstället inom sextio minuter.

Serveringsområdet ska enligt 21 c § bestå av ett av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) godkänt och tydligt avgränsat eller tydligt urskiljbart serveringsområde där effektiv övervakning kan ordnas. Ett allmänt läktarutrymme som används för idrotts-, motions-, musik- eller andra jämförbara evenemang får inte godkännas. Serveringsområdet kan ändras på anmälan av tillståndsinnehavaren, i samråd med ÅMHM. På ett serveringsställe ska det finnas en så stor personal som behövs för att

övervakningen skall vara effektiv och ordningen effektivt kunna upprätthållas. Planer över personalens storlek och uppgifter samt över avgränsningen av serveringsområdet ska läggas fram för ÅMHH. Serveringsområdet kan ändras på anmälan av tillståndsinnehavaren. En förutsättning för ändring av serveringsområdet är dock att tillståndsmyndigheten ger tillstånd till det, om ändringen är av betydelse för övervakningen av serveringen.

ÅMHH kan enligt 21 d § *begränsa* serveringstiden, serveringsområdet, de typer av alkoholdrycker som får serveras eller antalet kundplatser eller uppställa sådana villkor som behövs för övervakningen av serveringen och upprätthållande av ordningen, om förutsättningarna för serveringstillstånd i övrigt uppfylls men det på grund av serveringsställets läge eller andra speciella omständigheter samt med beaktande av enligt 21 c § framlagda planer är uppenbart att serveringen inte skäligen kan övervakas. ÅMHH kan *förvägra* tillstånd eller *begränsa* serveringstiden, serveringsområdet, de typer av alkoholdrycker som får serveras eller antalet kundplatser, eller uppställa sådana villkor som behövs för övervakningen av serveringen och upprätthållande av ordningen, om vissa särskilda omständigheter uppfylls. Sådana omständigheter är att serveringsstället finns i nära anslutning till barn och ungdomar, inklusive idrottsevenemang och tillställningar som är avsedda för hela familjen, eller är en lunchservering vid en arbetsplats. Sådana omständigheter inkluderar också platser där serveringsverksamhet bedöms störa eller ha andra negativa konsekvenser för boendemiljön, allmän ordning och säkerhet eller för samhällets service och funktioner.

Enligt 23 § ska, för upprätthållande av ordning på serveringsställen, berusade personer vägras tillträde. Om en kund uppträder störande eller uppenbart är berusad skall denne avlägsnas från serveringsstället. Serverade alkoholdrycker skall konsumeras inom serveringsområdet. Drycker som levererats till en restaurang för servering får ej bortföras från denna. Drycker som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol, får inte serveras den som inte har fyllt 18 år. Alkoholdrycker får ej heller säljas till den som uppträder störande, den som är uppenbart är berusad eller om anledning finns att befara alkoholmissbruk.

Av 22 § framgår påföljder vid överträdelse av alkohollagen. Enligt bestämmelsen får ÅMHH ge tillståndshavaren en anmärkning, en skriftlig varning, ställa de villkor som behövs för övervakningen av serveringen eller utan ersättning begränsa tillståndet genom förkortning av serveringstiden, begränsning av serveringsområdet eller de typer av alkoholdrycker som får serveras eller utan ersättning återkalla tillståndet (för viss tid eller permanent). Dessa åtgärder kan tillämpas om alkohollagen eller med stöd av den utfärdade bestämmelser och föreskrifter har överträtts, om tillståndshavaren inte längre har de förutsättningar eller den tillförlitlighet som krävs eller om det på serveringsstället har förekommit ordningsstörningar eller annat missbruk. På grund av brist på ordning får polisen avbryta servering tillfälligt, för högst ett dygn.

25 § stadgar om att serveringsställen även ska ha ett tillräckligt sortiment av svaga alkoholdrycker samt alkoholfria drycker till skäliga priser.

ÅMHH:s inspektions-, upplysnings- och registreringsrätt, inklusive reglering av vilka uppgifter som ska registreras om näringsidkare som ansökt om eller beviljats serveringstillstånd, regleras i 44 §.

Landskapsstyrelsens beslut om bestämmelser om förutsättningar för beviljande av serveringstillstånd

Den då benämnda landskapsstyrelsen har 6.1.2003 med hänvisning till 40 § 2 mom. 1 punkten och till landskapslagen (1995:92) utfärdat ytterligare bestämmelser¹ om förutsättningar för beviljande av serveringstillstånd. För att alkoholserving skall få bedrivas i en lokal krävs att hälsonämnden (idag motsvarande ÅMHH) har godkänt lokalen för ändamålet. För att serveringstillstånd ska kunna beviljas måste sittplatser finnas och serveringsområdet ska vara tydligt avgränsat. Servering av alkoholhaltiga

¹ Landskapsstyrelsens beslut (S1303P03, nr 5) om bestämmelser om förutsättningar för beviljande av serveringstillstånd. 2003.

drycker får ej, oberoende dryckernas styrka, ske genom lucka. Serveringstillstånd beviljas för antingen A-, B- eller C-rättigheter.

A-rättigheter möjliggör servering av högst 80 volymprocent etylalkohol. Serveringsställen med A-rättigheter indelas i typerna *restauranger* och *nattklubb/bar/pub*, med olika högt ställda krav på matsservering och underhållning. Bägge typer ska ha en hög utrustnings- och servicestandard samt erbjuda lagad (tillredd) mat. Vid *nattklubb/bar/pub* ska ett tillräckligt antal dörrvakter, med hänsyn till serveringsställets storlek, finnas för att kontrollera antalet gäster, ålder och berusningsgrad. Ett arrangemang där minst två personer arbetar i serveringen, varvid den ena vid behov kan övergå till ordningsmannasysslan kan också godkännas då tillströmningen av gäster är ringa, eller då serveringsstället är litet och lätt att övervaka. För serveringsställen med förlängd serveringstid framgår krav på ordningsvakter i ett annat beslut². Ett verksamhetsställe med som inriktar sig främst på alkoholservering ska i sin ansökan om serveringstillstånd framlägga en alkohol- och drogpolicy som omfattar både serveringsstället och personalen. Tillståndsinnehavaren ska därtill möjliggöra för och uppmuntra sin personal att regelbundet delta i kurser i ansvarsfull alkoholservering.

B-rättigheter innebär servering av alkoholdrycker innehållande högst 22 volymprocent etylalkohol. Serveringsställen med B-rättigheter indelas i typerna *matsservering* som tillhandahåller lagad mat såsom husmanskost eller dylikt, utan krav på bordsservering och *bar/pub* som inte behöver tillhandahålla lagad mat, men med krav på tillgång till små maträtter. Vad gäller krav på dörrvakter, alkohol- och drogpolicy samt deltagande i utbildning i ansvarsfull alkoholservering gäller samma krav som vid A-rättigheter.

C-rättigheter innebär servering av alkoholdrycker innehållande högst 4,7 volymprocent etylalkohol. Serveringsställen med C-rättigheter ska tillhandahålla café-sortiment, men omfattas inte av de krav på ordningsvakter, policy och deltagande i kursverksamhet som ställs på A- och B-rättigheter.

Beslutet innehåller även anvisningar om hantering av alkoholdrycker när en rörelse byter ägare eller upphör. Alkohollagret ska säljas till den nya ägaren eller till annan tillståndsinnehavare alternativt returneras till partihandeln. ÅMHM ska skriftligen underrättas om serveringsverksamhetens upphörande senast två veckor efter att stängning skett.

Sökandens verksamhetsområde skall i bolagsordning eller bolagsavtal eller någon annan motsvarande handling anges vara drivande av restaurangrörelse eller annan trakteringsverksamhet. Om det sker väsentliga förändringar i ägoförhållandet i ett bolag som har beviljats serveringstillstånd, eller om bestämmanderätten i detsamma väsentligen har förändrats, ska tillsynsmyndigheten underrättas senast två veckor efter att förändringen skett.

Beslutet inkluderar även bestämmelser om utbildning för ansvariga och ställföreträdande ansvariga föreståndare. Kraven är examen från restaurangläroanstalt som servitör, barmästare, hotell- och restaurangadministratör samt sommelier. Om examen är äldre än från 1995 krävs även intyg över förtrogenhet med serveringsföreskrifterna alternativt intyg över minst två års relevant arbetserfarenhet av servering relevant för uppgiften som ansvarig/ställföreträdande föreståndare. Utöver arbetserfarenhet krävs intyg över förtrogenhet med serveringsföreskrifterna. Bestämmelserna överlappar delvis de som finns i landskapslagen (1995:92) om tillämpning på Åland av alkohollagen, vilka äger företräde.

I beslutet finns flera bestämmelser om tillfälliga serveringstillstånd. Tillfälliga serveringstillstånd kan beviljas för slutna sällskap vid bröllop, födelsedagsfester, företagsfester, mottagningar och liknande samt för allmänheten vid evenemang där det även finns övrig traktering (med samma krav på mat som för permanenta tillstånd). Servering av starka alkoholdrycker förutsätter att verksamhetsidén är restaurang med komplett utbud av mat (exempelvis tre rätters middag). För enbart drinkbarer beviljas inte tillfälligt tillstånd. Detta gäller såväl för slutna sällskap som för servering till allmänheten. För

² Landskapsregeringens anvisningar om förutsättningar för förlängd serveringstid (S1013E35, nr 83). 2013.

tillfälliga tillstånd beviljas servering mellan 09.00-01.30 om serveringsstället är förlagt inomhus. För tillfälliga serveringsställen utomhus kan servering till kl. 24.00 beviljas.

För evenemang som riktar sig till barn, ungdomar och/eller barnfamiljer kan tillfälligt serveringstillstånd beviljas i huvudsak endast om åldersgränsen till serveringsområdet är minst 18 år. Undantag från bestämmelsen om åldersgräns på 18 år kan vara att området till sin storlek och antal kundplatser är sådant att tillsynsmyndigheten bedömer att en effektiv övervakning är möjlig. Vid bedömningen av krav på åldersgräns fästs stor uppmärksamhet vid verksamhetsidén. Verksamhetsidén skall vara sådan att alkohol inte har en framträdande roll i trakeringen. Framträdande alkoholreklam får ej förekomma, likaså skall utbudet i försäljningen vara varierat och de alkoholfria alternativen tillräckliga.

Personal som arbetar på ett serveringsställe får inte vara under inverkan av alkohol eller andra rusmedel i arbetet.

Landskapsförordning (ÅFS 2013:59) om tillämpning av riksförfattningar av alkohol

1. Förordningen om alkoholdrycker och sprit

I förordningen om alkoholdrycker och sprit (FFS 1344/1994) stadgas på basen av alkohollagen närmare om servering av alkoholdrycker.

Av riksförordningens 21 §, vilken delvis upprepar bestämmelser i alkohollagen (FFS 1143/1994), framgår vad en ansökan om serveringstillstånd ska innehålla. Tillsynsmyndigheten (ÅMHM) kan vid behov begära tilläggsutredningar som rör förutsättningarna för att bevilja tillstånd.

Av 22 § framgår att serveringsområdet kan ändras på anmälan av tillståndsinnehavaren utom då serveringstillståndet är tillfälligt, serveringsområdet utvidgas utomhus eller serveringsområdet utvidgas till en annan byggnad. I dessa fall kan ändringen endast verkställas genom sökande av tillstånd. I övriga fall ska anmälan om ändring av serveringsområdet lämnas till ÅMHM minst tre veckor före ändringen är planerad att tas i bruk. ÅMHM ska inom två veckor från att ha mottagit anmälan meddela om anmälan godkänns. ÅMHM kan förbjuda ibruktagandet av ändringen eller utfärda begränsningar eller ställa villkor för den (med stöd av 21 c § och 21 d § i alkohollagen).

I 23 § föreskrivs om serveringstider. Enligt 23 § i riksförordningen får servering av alkoholdrycker inte inledas före klockan 09 och serveringen ska avslutas senast klockan 1:30. Om serveringsstället stängs efter klockan 24, ska serveringen avslutas senast en halv timme före stängningstid, vilket överensstämmer med öppettiden i 7 § i landskapsförordningen (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet. Tillstånd till förlängning av serveringstiden ska enligt riksförordningen ansökas om skriftligen och till ansökan ska fogas en utredning om behovet av förlängd serveringstid samt annan utredning som ÅMHM anser nödvändig. Vid behov ska polisens utlåtande om förlängning av serveringstiden inhämtas. Beslutet i ärendet ska tillställas polisen för kännedom. Närmare bestämmelser om förlängd serveringstid finns på beslutsnivå³.

Enligt 24 § får av alkoholdrycker endast serveras en portion åt gången, med undantag av i samband med måltider. Basportionen för starka alkoholdrycker är 4 centiliter, men de ska även serveras i portioner om 2 centiliter. På serveringsområde i samband med hotellrum får basportionen vara 5 centiliter, om den dryck som serveras har förpackats i en miniatyrflaska. Basportionen för svaga alkoholdrycker är 8 centiliter, men de skall även serveras i portioner om 4 centiliter. Alkoholdrycker som är tillverkade enbart genom jäsning eller vars alkoholhalt är högst 5,5 volymprocent får serveras glas- och flaskvis eller i andra försäljningsförpackningar. Vid servering glasvis är den största engångsportionen 0,5 liter och annars högst en liter per kund. Vid servering av drinkar som blandas av flera alkoholdrycker, får i

³ Landskapsregeringens anvisningar om förutsättningar för förlängd serveringstid (S1013E35, nr 83). 2013.

en drink ingå sammanlagt högst så mycket alkohol som i 4 centiliter stark alkoholdryck. Förutom till bestämmelserna om antalet portioner som får serveras åt gången, får ÅMHH godkänna undantag.

25 § stadgar att alkoholdrycker inte får serveras på kredit, mot pant eller genom byteshandel, med möjlighet till vissa skäliga undantag. Enligt 26 § ska den som köper alkoholdrycker kunna styrka sin identitet för kontroll av ålder.

Enligt 27 § får en person som är under 18 år inte anlitas för servering av alkoholdrycker. Ett undantag utgör personer som har en tillräcklig yrkesutbildning i enlighet med tillämplig lagstiftning om yrkesutbildning. En studerande som fyllt 16 år får anlitas för servering enligt ett undervisningsprogram, när denne leds av en utbildare som fyllt 20 år som har tillräcklig yrkesutbildning. Enligt 27 a § ska tillståndsinnehavarens beslut om ansvarig föreståndare och dennes ställföreträdare finnas framlagt på serveringsstället. Den ansvarige föreståndarens och dennes ställföreträdarens behörighet för uppdraget ska därtill på begäran av ÅMHH kunna utredas på serveringsstället.

2. Landskapsregeringens anvisningar om förutsättningar för förlängd serveringstid

Landskapsregeringen har 9.10.2013 med hänvisning till riksförordningens 23 § antagit anvisningar för förlängd serveringstid, vilken anvisar att förlängd serveringstid kan beviljas till kl. 3:30 och från kl. 05:00. Sådana tillstånd kan av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHH) beviljas för högst två år i taget för permanenta serveringsställen, varje veckodag eller en del av veckans dagar. Tillfälligt tillstånd kan beviljas permanenta serveringsställen för en eller flera dagar, dock högst för en månad, förutsatt att särskilda skäl uppfylls. Tillstånd för förlängd serveringstid kan beviljas endast om det inte åsamkar boende nära serveringsstället olägenhet eller störning. Förlängd serveringstid efter kl. 1:30 kan endast beviljas inomhus. Tillstånd kan förvägras om det på serveringsstället förekommit allvarliga serveringsförseelser, upprepade ordningsstörningar eller verksamheten strider mot god sed. På serveringsstället ska finnas tillräckligt med personal, inklusive ordningsvakter. Tillståndshavaren ska möjliggöra för och uppmuntra sin personal att regelbundet delta i kurser om ansvarsfull alkoholserving. För tillfälligt förlängd serveringstid gäller inte krav på ordningsvakter och deltagande i kursverksamhet. För tillstånd till servering efter kl. 1:30 förutsätts dessutom att verksamhetsidén i kombination med god utrustning och servicestandard *eller* att en särskild tillställning eller evenemang förutsätter den förlängda tiden. Serveringsstället ska stänga en halv timme efter serveringstidens slut.

3. Förordningen om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet

Om servering av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen på fartyg och i andra färdmedel som trafikerar mellan Åland och utlandet stadgas om i *förordningen om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet (FFS 1994/1346)*, vilken tillämpas genom landskapsförordning (2013:59).

I enlighet med riksförordningens 8 § ska trafikidkaren innan försäljningsverksamheten inleds inlämna en skriftlig anmälan till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHH), av vilken framgår vem som är trafikidkare och vem som bedriver försäljning samt övriga av ÅMHH föreskrivna uppgifter.

3 § stadgar i det för serveringen ska finnas tillräckligt med utbildad och yrkeskunnig personal, varav alla ska vara 18 år fyllda. Enligt 4 § ska försäljningen av alkohol ordnas så, att ordningen upprätthålls och att de olägenheter som alkoholen medför blir så obetydliga som möjligt. Alkoholdrycker får enligt 5 § inte serveras till personer som inte har fyllt 18 år eller till personer som uppträder störande eller uppenbart är berusade, eller om det finns skäl att misstänka att alkoholdrycker missbrukas eller överläts eller förmedlas olovligen. En berusad person får inte ges tillträde till försäljningsstället ombord på en

sjöfarkost. En kund som uppträder störande eller som är uppenbart berusad skall avlägsnas från försäljningsstället (enligt 10 §). ÅMHH kan enligt 6 § av särskilda skäl begränsa försäljningsutrymmena eller försäljningstiderna eller meddela föreskrifter om överlåtelse av alkoholdrycker till passagerare.

ÅMHH har enligt 7 § rätt att inspektera utrymmena och verksamheten samt granska de handlingar som behövs vid övervakningen. ÅMHH har även rätt att få tillgång till de anmälningar, uppgifter och övriga handlingar som är nödvändiga för övervakningen, och kan meddela föreskrifter om bokföring som är nödvändig för övervakningen och om överlåtande av uppgifter för övervakningsändamål.

I 11 § stadgas om att servering ombord på en sjöfarkost inte får inledas före klockan 09 och att den ska avslutas senast klockan 3:30 det lands tid, från vars hamn fartyget senast avgått. ÅMHH kan, av särskilda skäl och på de villkor som myndigheten fastställer, på ansökan av trafikidkaren tillåta servering även under andra tider än de ovan nämnda.

Förordningen reglerar även servering i tåg och buss i utlandstrafik i 3. respektive 4. kapitlet.

Av 20 § framgår straffbestämmelser som rör förordningen som helhet.

Övrig lagstiftning

I 7 § i landskapsförordning (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet föreskrivs att en trakteringsrörelse (servering i förvärvssyfte av mat eller dryck i en lokal eller på en plats som är reserverad för detta ändamål) där alkohol serveras får hållas *öppen* längst till klockan två (02), men att förlängd *serveringstid* kan beviljas. Enligt 8 § ska en ansvarig föreståndare utses för en trakteringsrörelse. I 10 § finns bestämmelser om att en trakteringsverksamhet kan utse ordningsmän, och att polisen, om det behövs för att upprätthålla ordningen, kan bestämma att ordningsman ska utses. I 15 § och 16 § finns bestämmelser om den övervakning och de administrativa följder som ÅMHH och polisen svarar för.

1.1.3 Förvaltning, alkoholnäringsregistret och statistik över serveringstillstånd

Enligt 3 § i landskapslagen (1995:92) ska beviljandet av serveringstillstånd, övervakningen av serveringen av alkoholdrycker samt övriga förvaltningsuppgifter som enligt alkohollagen (FFS 1143/1994) ankommer på statens myndigheter, på Åland handhas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet om dessa uppgifter enligt 23 § i självstyrelselagen ankommer på landskapet. En motsvarande bestämmelse har införts i 3 § i tidigare nämnda landskapsförordning (2013:59). Tillsynen över servering görs i praktiken genom inhämtande och granskning av uppgifter, anvisnings- och informationsgivning, regelrätta inspektioner av serveringsställen på plats samt vid behov genom olika tvångs-, förbuds- och säkringsåtgärder.

År 2017 fanns sammanlagt 121 av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHH) beviljade och gällande tillstånd för servering av alkoholdrycker för tillsvidare eller tidsbegränsad servering⁴. Av dessa var 54 för A-rättigheter, 61 för B-rättigheter och 6 för C-rättigheter. Fyra tillståndshavare hade tillstånd för förlängd serveringstid beviljade för två år i taget. Utöver de nämnda 121 tillstånden beviljades 29 tillfälliga serveringstillstånd och tre förlängda serveringstid för enstaka tillfällen. ÅMHH handlade år 2017, 57 ändringar av serveringstillstånd (exempelvis för innehavarbyten, ändrad lokal eller utökat serveringsområde) och meddelade fyra skriftliga anmärkningar till tillståndsinnehavare.

⁴ Enligt erhållna uppgifter av ÅMHH.

Enligt preliminära uppgifter av ÅMHM för år 2018 fanns ungefär motsvarande mängd tillstånd och motsvarande kategorisering i A-, B- och C-rättigheter som år 2017. Statistik över serveringstillstånd år 2017 ger vid handen att nära hälften av alla serveringsställen fanns i Mariehamn.

	Detaljhandel				Restauranger		
	Alkos butiker	Alkos uthämtningsplats	Gårdsvins- och sahti-butiker	Detaljhandelsställen ≤ 4.7 %	A-tillstånd	B-tillstånd	C-tillstånd
Åland	2	-	1	47	56	57	6
Brändö	-	-	-	5	3	2	-
Eckerö	-	-	-	2	7	5	1
Finström	-	-	1	4	3	2	1
Föglö	-	-	-	1	3	2	-
Geta	-	-	-	1	2	-	-
Hammarland	-	-	-	1	-	-	-
Jomala	1	-	-	3	1	3	-
Kumlinge	-	-	-	5	2	1	-
Kökar	-	-	-	4	4	3	-
Lemland	-	-	-	2	-	4	-
Lumparland	-	-	-	2	-	4	-
Mariehamn	1	-	-	12	26	24	4
Saltvik	-	-	-	1	1	3	-
Sottunga	-	-	-	1	-	1	-
Sund	-	-	-	2	4	1	-
Vårdö	-	-	-	1	-	2	-

Figur: Antal detaljhandels- och serveringstillstånd år 2017.

Källa: Alkoholkonsumtion 2017, THL. Figuren tillhör THL men är omarbetad.

Fartyg i utlandstrafik som anmält om servering var år 2017, 12 till sitt antal, vilka under året vid 12 olika tillfällen beviljats tillstånd för förlängd serveringstid.

Alkoholnäringsregistret

I Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighets (ÅMHM) handläggning och övervakning av tillstånd nyttjas det alkoholnäringsregister som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) upprätthåller. Tillståndshavare av serveringstillstånd på Åland, meddelar de tillståndsnummer som ÅMHM beviljar i alkoholnäringsregistret vid köp av alkoholdrycker. I enlighet med 30 § 2 mom. i alkohollagen (FFS 1102/2017) får den som tillverkar och den som bedriver partihandel med alkoholdrycker samt den som tillverkar, bedriver partihandel med eller importerar sprit få sälja alkoholdrycker och sprit bara till tillståndshavare som avses i alkohollagen och för det syfte som anges i tillståndet.

I samband med att alkohollagen (FFS 1102/2017) trädde ikraft i riket, och till den del den utgör rikets behörighet även på Åland, överenskom landskapsregeringen och ÅMHM med Valvira om att klassificeringen av serveringstillståndsnummer (i s.k. A-, B- och C-rättigheter) skulle kvarstå i registret för att tillämpningen av tillståndsgivning fortfarande skulle vara möjlig i enlighet med den på Åland gällande lagstiftningen. Åland är beroende av Valvira:s administration av alkoholnäringsregistret och kunskap om de åländska avvikelserna, samt i stort av samarbete med statens myndigheter inom alkoholförvaltningen. Valvira har framhållit att myndigheten tills vidare försöker upprätthålla de åländska avvikelserna i registret, även om det förorsakar vissa tekniska problem.

Alkoholnäringsregistret utgör för tillståndsmyndigheterna ett viktigt tillsynsverktyg. ÅMHM kan med hjälp av registret idka informationsutbyte med statens myndigheter, exempelvis för att kontrollera näringsidkares skatteuppgifter. Registret möjliggör även elektronisk rapportering av

försäljningsuppgifter till tillsynsmyndigheten/registret. Åländska uppgifter i registret nyttjas också av rikets myndigheter, exempelvis vid uppgörande av alkoholstatistik för Finland (inklusive Åland). Valvira erhåller ingen ekonomisk ersättning för att ÅMHHM nyttjar alkoholnäringsregistret, men ÅMHHM kan heller inte påverka utformningen av registret. Vid sidan av alkoholnäringsregistret nyttjar ÅMHHM ett eget register för registrering av uppgifter om tillståndshavare.

1.1.4 Utbildning av serveringspersonal och utfärdande av serveringsintyg

Sådana av en restaurangläroanstalt utfärdade intyg över förtrogenhet med bestämmelserna om servering av alkoholdrycker som stadgas om i 3a § i landskapslagen (1995:92) och 21b § i alkohollagen (FFS 1344/1994), utfärdas på Åland av Ålands yrkesgymnasium. Enligt uppgifter från Ålands yrkesgymnasium och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHHM) utfärdades uppskattningsvis över 130 intyg år 2018. Maj är den kalendermånad då flest personer väljer att avlägga provet för att erhålla intyg. Yrkesgymnasiet för bok över intygen, och utfärdar vid behov kopior på intyg som förkommit. Yrkesgymnasiet delger kontinuerligt ÅMHHM uppgifter om personer som utfärdats intyg.

Ålands yrkesgymnasium ordnar flera utbildningar med inriktning på restaurangbranschen. Enligt erhållna statistiska uppgifter (ÅSUB) har mängden avlagda examen inom restaurangbranschen på Åland som helhet minskat något under åren 2000 – 2016. Enligt konsekvensbedömningen i rikets regeringsproposition till ny alkohollag (RP 100/2017 rd) råder för närvarande brist på servitörer i Nyland och Egentliga Finland, men i övriga landet råder ingen brist eller så är utbudet på arbetskraft för stort. Socialvårdsbyråns lagstiftningspromemoria 5.2.2018 (bilaga till beslut S218E03, nr 3) över ändring av behörighetskraven på ansvariga föreståndare, redogör för att restaurangbranschen på Åland erfar att det förutom brist på behöriga föreståndare finns en säsongsbetonad brist på serveringspersonal, vilken även tilltagit under senaste år.

1.1.5 Ansvarsfull alkoholserving

Ansvarsfull alkoholserving främjas på Åland enligt den s.k. STAD-metoden⁵, vilken beskrivs närmare i avsnitt 1.2.1. Polismyndigheten och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHHM) samverkar som en del av den ordinära verksamheten med tillståndshavare och serveringspersonal i enlighet med metoden. Under senaste år har landskapsregeringen gett utbildningsanordnare i uppdrag att på Åland ordna utbildning i metoden⁶.

Enligt en utvärdering år 2014⁷ av metoden, hade samverkan mellan Ålands polismyndighet, ÅMHHM och restaurangbranschen intensifierats och ägt rum i flera olika former och nivåer. Samverkan hade då skett genom en referensgrupp, utbildning av personal i ansvarsfull alkoholserving, genom att Ålands polismyndighet och ÅMHHM har utfört saminspektioner samt genom att samarbetet utvecklats mellan Ålands polismyndighet och serveringsställen. Förbättrade resultat vid inspektionerna av serveringsställena på Åland mellan år 2012 och 2013 rapporterades. Bland annat på grund av den korta tiden från lansering till utvärderingen kunde ett samband mellan statistiken och insatserna i ansvarsfull alkoholserving inte fastställas.

⁵ STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) tillhör Centrum för psykiatriforskning (CPF) som är ett samarbete mellan Stockholms läns landsting och Karolinska Institutet.

⁶ Kursverksamhet har ordnats 2013, 2014, 2017, 2018 och 2019 med ett deltagarantal som varierat mellan 30 - 120 personer per år. Kursernas längd har varit 1 till 2 dagar.

⁷ Ålands landskapsregering (2014), Projekt Ansvarsfull Alkoholserving, utvärdering (rapport).

1.1.6 Ny alkohollagstiftning i riket

Beredningen av en ny alkohollag i riket inleddes år 2015, vilken föregicks av ett nedlagt lagförslag som var under beredning mellan år 2011 - 2014. I december 2017 beslöt riksdagen om ikraftträdande av en ny alkohollag (FFS 1102/2017) i två steg: 1.1.2018 och 1.3.2018. Till den del lagen rör försäljning av svaga alkoholdrycker i detaljhandel blev den tillämplig redan 1.1.2018 (även på Åland). Till den delen rör servering av alkohol trädde den i riket huvudsakligen ikraft 1.3.2018. Det senare datumet trädde även två förordningar ikraft (FFS 151/2018 och FFS 158/2018). Ytterligare en förordning (FFS 259/2019) trädde ikraft 1.3.2019. Den nya lagstiftningen ersatte alkohollagen (FFS 1143/1994) som trätt i kraft vid ingången av 1995, och som i huvudsak utgjorde en ramlag, samt sammanlagt 13 förordningar utfärdade på basen av denna.

Den nya alkohollagen gäller alkoholhaltiga ämnen som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol (jämfört med den tidigare gränsen på 2,8 volymprocent). De viktigaste skyldigheterna i fråga om tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga ämnen förblev i huvudsak oförändrade⁸. Särskilt bestämmelserna om servering av alkoholdrycker förändrades mycket - bland annat genom avreglerade serveringstider och lindrigare krav på ansvariga föreståndare och på serveringsområden. Det blev även möjligt att under direkt övervakning anlita personer som fyllt 16 år för servering av alkoholdrycker. Serveringsställen blev även möjligt att ansöka om tillstånd för detaljhandel på serveringsställen.

Alkoholbolagets ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker ändrades så att alla alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol blev tillåtna inom den tillståndspliktiga detaljhandeln. Som komplement till de särskilda detaljhandelstillstånden för gårdsvin och sahti infördes motsvarande tillstånd med detaljhandelstillstånd för s.k. hantverksöl.

Tillstånds- och tillsynsmyndigheterna och behörighetsfördelningen mellan dem förblev oförändrade. Krav på tillståndshavares egenkontroll introducerades samtidigt som påverkningsmöjligheterna för boende i närmiljön och för kommuninvånarna utökades.

Lagen har varit ikraft en för kort tid för att värdera dess samhällseffekter. Förväntade prissänkningar på de alkoholdrycker vars försäljning blev tillåten i livsmedelsbutiker och kiosker (starköl, starkcider, alkoholäsk, long drink-drycker och motsvarande) har dock uteblivit: Priset på starköl i detaljhandeln sjönk enligt förhandsuppgifter med 3,5 procent och priset på long drink-drycker ökade med 0,8 procent samtidigt som priserna på alkoholdrycker som helhet i detaljhandeln ökade med 4,3 procent⁹. Detta berodde sannolikt delvis på att punktskatten på alkohol höjdes 1 januari 2018. Försäljningen av starköl och starka long drink-drycker mer än fördubblades i förhållande till motsvarande drycker med max 4,7 volymprocent etylalkohol. Totalkonsumtionen i Finland ökade år 2018 jämfört med år 2017 med 0,4 procent, inklusive en ökning av den oregistrerade försäljningen av alkohol på 2,6 procent¹⁰. Försäljningen på serveringsställen ökade år 2018 med 0,9 % jämfört med år 2017.

1.1.7 Regleringar i Sverige, Norge och Danmark

Sverige

Kommunen och Polismyndigheten har den egentliga tillsynen över efterlevnaden av de bestämmelser som i Sverige gäller för servering av alkoholdrycker¹¹. Folkhälsomyndigheten har bemyndigats att

⁸ RP 100 2017 rd

⁹ Institutet för hälsa och välfärd (THL) <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet/alkoholi/alkoholijuomien-hintakehitys>. Hämtad: 12.6.2019.

¹⁰ Institutet för hälsa och välfärd (THL) Konsumtion av alkoholdrycker 2018 (Alkoholijuomien kulutus 2018), 27.5.2019.

¹¹ Alkohollagen (SFS 2010:1622)

meddela föreskrifter i vissa fall och utövar även tillsyn. Också andra statliga myndigheter utövar tillsynsrelaterade uppgifter. Jämfört med Finlands lagstiftning har Sveriges alkohollag mera karaktär av en ramlag, på så vis att kommunerna har större utrymme att uppställa sina egna tillståndsvillkor. Enligt alkohollagen ska kommunen tillhandahålla information om vad som gäller enligt lag och anslutande föreskrifter samt ge riktlinjer för tillämpningen av föreskrifterna i kommunen.

Servering av alkoholdrycker får ske till den som har fyllt 18 år. Servering av alkohol som överstiger 3,5 volymprocent är verksamhet som kräver särskilt serveringstillstånd, medan försäljning av folköl (högst 3,5 volymprocent) är anmälningspliktig verksamhet. En ansökan om stadigvarande serveringstillstånd får inte bifallas utan att Polismyndighetens yttrande har inhämtats, såvida det inte rör sig om ett arrangemang av obetydlig omfattning. Serveringstillstånd får endast meddelas en person som visar lämplighet, vid lämpliga omständigheter och när verksamhet kommer drivas i enlighet med lagens krav. En del av lämplighetsprövningen är sedan år 2011, med vissa undantag, att sökande avlägger ett prov för att bevisa kunskap om de krav som ställs på verksamheten.

Serveringstillstånd omfattar ett visst avgränsat utrymme som disponeras av tillståndshavaren. Serveringsstället ska även ha ett eget kök samt tillhandahålla tillredd mat, med ett varierat utbud av maträtter. Efter klockan 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter. Det ska finnas ett lämpligt antal sittplatser för matservering och om en drinkbar finns får den ta i anspråk endast en mindre del av lokalens yta och den ska vara belägen nära matsalen. Även lättdrycker (alkoholfria drycker eller dryck på högst 2,25 volymprocent) ska finnas att tillgå i tillfredsställande urval och omfattning.

Om inte kommunen beslutat om annat, får servering av drycker inte påbörjas tidigare än klockan 11.00 och inte pågå längre än till klockan 01.00. Serveringsstället ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång. Enligt exempelvis Stockholm stads riktlinjer¹² tillåts förlängd servering till senast klockan 05, med krav på att samtliga serveringsanställda ska ha genomgått STAD-utbildning i ansvarsfull alkoholservering, på antalet ordningsvakter och på en rad andra förhållanden.

Tillståndshavaren eller en serveringsansvarig som fyllt 20 år och som är lämplig för uppgiften, ska ha tillsyn över serveringen och vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden. Tillståndshavaren ska meddela kommunen om de serveringsansvariga personerna. Ansvarig personal ska se till att måttfullhet iakttas och att störningar på grund av oordning eller onykterhet undviks.

Sedan år 2012 ska den som bedriver alkoholservering eller servering av folköl utöva egenkontroll över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

Den som bedriver cateringverksamhet för *slutna sällskap* meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen. Särskilt tillstånd kan dock meddelas för flera tillståndshavare att utnyttja ett gemensamt serveringsutrymme. En aktuell utredning¹³ föreslår ett förtydligande om att cateringservering är tillåten även utomhus i ett tydligt avgränsat utrymme.

Norge

I Norge är all servering av alkoholdrycker tillståndspliktig¹⁴. Köp av alkoholdrycker som innehåller mer än 22 procent alkohol på ett serveringsställe kräver att personen har fyllt 20 år och köp av svagare drycker att personen fyllt 18 år. Serveringstillstånd gäller för en viss lokal och för viss verksamhet, men kan i enskilda fall beviljas att gälla även utanför lokalen.

¹² Stockholms Stad. Riktlinjer för serveringstillstånd (2016-03-21)

¹³ SOU 2017:113: Alkoholreklam i sociala medier m.m.: Slutbetänkande av Utredningen om vissa alkohol- och marknadsföringsfrågor

¹⁴ Redogörelsen över regleringarna i Norge återger den som framgår av RP 100/2017, med tillägg från Lov om omsetning av alkoholholdig drikke m.v. (LOV-1989-06-02-27).

Kommunerna beslutar om serveringstiderna med beaktande av de riktgivande tider och maximitider som anges i lagen. Drycker som innehåller upp till 22 procent alkohol får serveras fram till klockan 01 och starkare drycker endast fram till midnatt, men kommunen kan förlänga tiden fram till högst klockan 03.00. Specialpriser är tillåtna vid servering men det är förbjudet att göra reklam för dessa.

Kommunen kan förena tillstånd med särskilda villkor eller vägra serveringstillstånd till exempel för att begränsa antalet serveringsställen i kommunen, av alkoholpolitiska skäl. Kommunen kan dessutom besluta om alkoholfria zoner eller helt förbjuda handel med alkohol inom sitt område.

Serveringstillstånd beviljas för högst fyra år i sänder. Om en utvärdering av den lokala alkoholpolitiken utförs i kommunen, får kommunen besluta att alla tillstånd ska förbli i kraft under nästa fyraårsperiod eller fastställa i vilka fall en ny tillståndsansökan ska lämnas. Regleringen finns till för att alkoholpolitiken i kommunen ska kunna förnyas efter ett nytt kommunalval.

Departementet (Helse- og omsorgsdepartementet) har omfattande möjligheter att utfärda föreskrifter på basen av lagen, exempelvis om skyldigheten att servera alkoholfria drycker och information om alkoholfria drycker i prislistor på serveringsställen.

Danmark

Tillstånd av servering av alkoholdrycker i Danmark, ges av kommunen i samråd med den lokala polismyndigheten¹⁵. Tillståndet gäller för en viss verksamhet och för åtta år. I vissa fall kan det gälla för en kortare tid och med begränsade villkor. Den dagliga driften på serveringsställe ska ledas av tillståndshavaren själv eller av en utsedd chef. Tillsynsmyndigheten får meddela krav på ordningsvakt (portvakt) vid serveringen om det anses nödvändigt för att verksamheten ska fungera korrekt. Ordningvakten vid serveringen ska vara auktoriserad av polisen och uppfylla vissa villkor på utbildning och lämplighet. Polisen kan av hänsyn till ordning och säkerhet, tillfälligt förbjuda servering av alkoholdrycker på en serveringsplats, eller i hela det område där polisen är verksam.

Serveringsstället ska vara stängt mellan klockan 00 och 05, men kommunen kan besluta om allmänt förlängd öppethållning, dock så att serveringen är stängd mellan kl. 02 och 05. Med polisens samtycke kan kommunen även för enskilda serveringsställen bevilja undantag från denna tid. Kommunen har också på vissa villkor möjligheten att begränsa öppettiden mer än den allmänna öppettiden för ett visst eller vissa serveringsställen.

Servering av alkoholdrycker får ske till personer som är minst 18 år fyllda. Även personalen som serverar alkoholdrycker ska vara minst 18 år fyllda.

Servering i caféverksamhet som finns i eller i anslutning till arbetsplatser, med servering av öl och bordsvin, förutsätter inte tillstånd.

1.2 Politiska utgångspunkter och alkoholkonsumtionens utveckling

1.2.1 Skadebegränsning: forskning och internationella perspektiv

Skadebegränsning är den preventiva alkoholpolitiska målsättningen i de flesta länder, i synnerhet vad gäller den vuxna delen av befolkningen. Vad gäller barn är målsättningen normalt nollkonsumtion. Insatser för att begränsa konsumtionen till en nivå med låga risker och reducera skadorna vid mer

¹⁵ Lov om restaurationsvirksomhed og alkoholbevilling; LBK nr 135 af 18/01/2010) med viss återgivning av RP 100/2017

omfattande konsumtion kan delas in policyåtgärder, preventiva insatser samt behandlingsinsatser¹⁶. Policyåtgärderna kan i sin tur indelas i (1) insatser för att minska tillgången på alkohol, (2) kriminalisering/förbud av riskfyllda beteenden vid alkoholanvändning samt (3) insatser för att minska hinder för att personer med alkoholförgiftning får hjälp. Området för förslagen i denna promemoria är i huvudsak policyåtgärderna 1 och 2, samt i viss mening preventiva insatser.

Världshälsoorganisationen WHO lanserade 1975 den s.k. totalkonsumtionsmodellen vilken framhåller att en generell tillgångsbegränsning är det mest effektiva sättet att minska alkoholskador¹⁷. I en uppföljande rapport från år 2010 som utarbetats av forskare i beroendefrågor från olika länder, beskrivs alkoholpolitiska åtgärder för att minska alkoholskador. I den framhålls att alkoholskatter, statligt monopol på detaljhandeln, restriktioner för antalet butiker och serveringar samt åldersgränser för inköp, som de åtgärder som har starkast stöd och störst effekt på att minska alkoholskador. Det vill säga, generell tillgänglighetsbegränsning.

WHO:s medlemsländer antog år 2010 en global alkoholstrategi¹⁸ med målet att minska alkoholens skador på individ och samhälle. Vad gäller förebyggande insatser lyfts sex problem- och fokusområden, följt av förslag på konkreta insatser för att motverka respektive problem¹⁹. Bärning på servering av alkoholdrycker har, förutom det redan nämnda sambandet mellan tillgänglighet och konsumtion, att berusningsdrickande medför särskilda risker, exempelvis i form av olyckor och, utövande av våld och att berusningsdrickande kan påverkas genom restriktioner mot att servera berusade personer alkohol, tillhandahållande av mindre alkoholstarka drycker samt insatser för att ta hand om akut berusade personer för tillnyktring. Prissättning lyfts som ett annat viktigt fokusområde, emedan högre priser innebär minskad konsumtionen. Det är av vikt att fastställa regler som gör att inte alkohol kan säljas allt för billigt, till skydd för priskänsliga grupper som ungdomar och personer med en omfattande social problematik. Prispolitik påverkas inte endast, men effektivast genom alkoholskatter, vilket är en åtgärd som faller utanför Ålands behörighet. Därtill lyfts berusade bilförare som ett problemområde, vilket kan motverkas genom stränga krav på tillåten promillehalt och omfattande kontroll av bilförare i trafiken, vilket är ett område utanför förslagen i denna promemoria. Därtill betonas vikten av att utarbeta indikatorer på problematisk alkoholanvändning samt att information om alkoholkonsumtionen kontinuerligt och systematiskt samlas in, som underlag för och uppföljning av åtgärder.

Åren 2006 – 2012 tillämpades en alkoholstrategi inom EU²⁰, vilken därefter inte förnyats. Strategin syftade till att minska de alkoholrelaterade skadorna i Europa genom att beskriva åtgärder på nationell och EU-nivå, prioriterade områden som kräver ytterligare åtgärder och kommissionen bidrag till arbetet. Strategin lyfter i stort motsvarande fokusområden som WHO, men är återhållsam vad gäller att föreslå generella tillgänglighetsbegränsade åtgärder och betonar istället behovet att skydda vissa sårbara grupper i samhället (ungdomar, unga vuxna och gravida/ofödda barn)²¹. År 2014 antog EU:s medlemsländer en handlingsplan²² syftad till att motverka berusningsdrickande och ungas alkoholbruk. I avsnitt 3.2 behandlas EU:s handlingsutrymme att genom rättsakter reglera alkohol.

Vid sidan av tillgängligheten på alkohol har även konsumtionskulturen en roll i alkoholrelaterade problem. I Sverige har antalet serveringstillstånd mer än fördubblats från år 1992 till år 2013 samtidigt

¹⁶ Collins S. E. et al. (2012). Current status, historical highlights, and basic principles of harm reduction. I Marlatt GA, Larimer ME & Witkiewitz K (red.), Harm reduction: Pragmatic strategies for managing high-risk behaviors. New York: The Guilford Press. Och Svensson B. (2017), Alkohol- och narkotikaproblem. Studentlitteratur, Lund.

¹⁷ Babor T et al (2010). Alcohol: No Ordinary Commodity. Oxford: Oxford University Press. Och Svensson B. (2017), Alkohol- och narkotikaproblem. Studentlitteratur, Lund.

¹⁸ WHO (2010), Global strategy to reduce the harmful use of alcohol. Genève: WHO Press.

¹⁹ Svensson B. (2017), Alkohol- och narkotikaproblem. Studentlitteratur, Lund. & WHO (2010), Global strategy to reduce the harmful use of alcohol. Genève: WHO Press.

²⁰ Meddelande från kommissionen till rådet, europaparlamentet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén. En EU-strategi för att stödja medlemsstaterna i arbetet med att minska de alkoholrelaterade skadorna. 24.10.2016.

²¹ Svensson B. (2017), Alkohol- och narkotikaproblem. Studentlitteratur, Lund.

²² Action Plan on Youth Drinking and on Heavy Episodic Drinking (Binge Drinking) (2014-2016)

som serveringstiderna förlängts i många kommuner²³. Ett av de troligaste skälen som framförts till att det alkoholrelaterade våldet i krogmiljöer trots detta under samma period minskat är förändrade alkoholvanor (öl- och vinkonsumtion har ökat i förhållande till starkare alkoholdrycker och berusningsdrickandet har minskat).

För att begränsa skadorna av berusningsdrickande har metoder i ansvarsfull alkoholserving utvecklats. STAD (Stockholm förebygger Alkohol- och Drogproblem) är ett aktionsinriktat preventionsprogram som utifrån den amerikanska modellen Responsible Beverage Service, utvecklat och spritt en metod i ansvarsfull alkoholserving sedan mitten av 1990-talet. År 2004 fick Statens folkhälsoinstitut ett regeringsuppdrag att sprida ansvarsfull alkoholserving till Sveriges kommuner. År 2008 uppgav 90 procent av Sveriges kommuner att de helt eller delvis arbetade med metoden. Målsättningen med metoden är att minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtion och utveckla en restaurangkultur som motverkar överservering och servering till minderåriga. En effektvärdering av ansvarsfull alkoholserving i Sverige tydde på att metoden leder till minskad våldsbrottslighet och att effekterna var störst i små kommuner och i kommuner där metoden används fullt ut²⁴. Insatser har, som beskrivits i avsnitt 1.1.5, gjorts för att på Åland främja ansvarsfull alkoholserving enligt STAD-metoden.

1.2.2 Landskapsregeringens politiska styrdokument

Alkoholpolitiken ingår som en del i regeringens samlade politik för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (ANDTS)²⁵. Den övergripande målsättningen för landskapets ANDTS-politik är att förebygga och begränsa de negativa fysiska, psykiska och sociala effekterna av ANDTS-bruk som hindrar människor från att leva ett hälsosamt, tryggt och meningsfullt liv. Det ANDTS-politiska programmet utgår från tankesättet ”hälsa i all politik” som betonas i det hälsopolitiska programmet för Åland 2010 - 2020. Detta avser att hälsoeffekterna av beslut, eller hur beslut påverkar olika människogrupperns möjligheter till hälsa, bör övervägas i allt beslutsfattande. I det hälsopolitiska programmet fastslås även att det är särskilt angeläget att hälsan förbättras för de grupper som är mest utsatta för ohälsa.

Det ANDTS-politiska programmet bidrar till förverkligandet av utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland framför allt vad gäller det strategiska utvecklingsmålet om välmående människor vars inneboende resurser växer, samt utvecklingsmålet om att alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället. Vidare omfattas den fjärde hållbarhetsprincipen: ”i det hållbara samhället bidrar vi inte till att människor utsätts för strukturella hinder för hälsa, inflytande, kompetensutveckling, opartiskhet och meningsskapande”.

Det ANDTS-politiska programmet konstaterar att för att uppfylla den övergripande målsättningen krävs insatser på flera områden. En central målsättning är att förebygga att människor utvecklar riskbruk, missbruk eller beroende, eftersom dessa former av ANDTS-bruk har stora negativa effekter. Barn och unga är en prioriterad målgrupp i detta sammanhang. Ju tidigare ungdomar börjar använda rusmedel, desto större är risken att utveckla ett missbruk senare i livet, varför det är viktigt att fokusera på att förebygga rusmedelsdebuter bland barn och unga²⁶.

Enligt programmet bör vuxnas ANDTS-bruk minska för att minska rusmedelsrelaterade skadeverkningar. Totalkonsumtion och tillgänglighet är två centrala faktorer i att minska skadeverkningar. Forskning indikerar, att alkoholkonsumtionen bland storkonsumenter har ett samband

²³ Svensson B. (2017). Alkohol- och narkotikaproblem. Studentlitteratur, Lund.

²⁴ Trolldal B, Brännström L, Paschall MJ, Kvillemo P & Leifman H (2012). Ansvarsfull alkoholserving – effekter på våldsbrottsligheten i landets kommuner. Stockholm: STAD.

²⁵ Ålands landskapsregering. Alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitiskt program 2017 - 2020

²⁶ United Nations Office on Drugs and Crime (2015). International Standards on Drug Use Prevention.

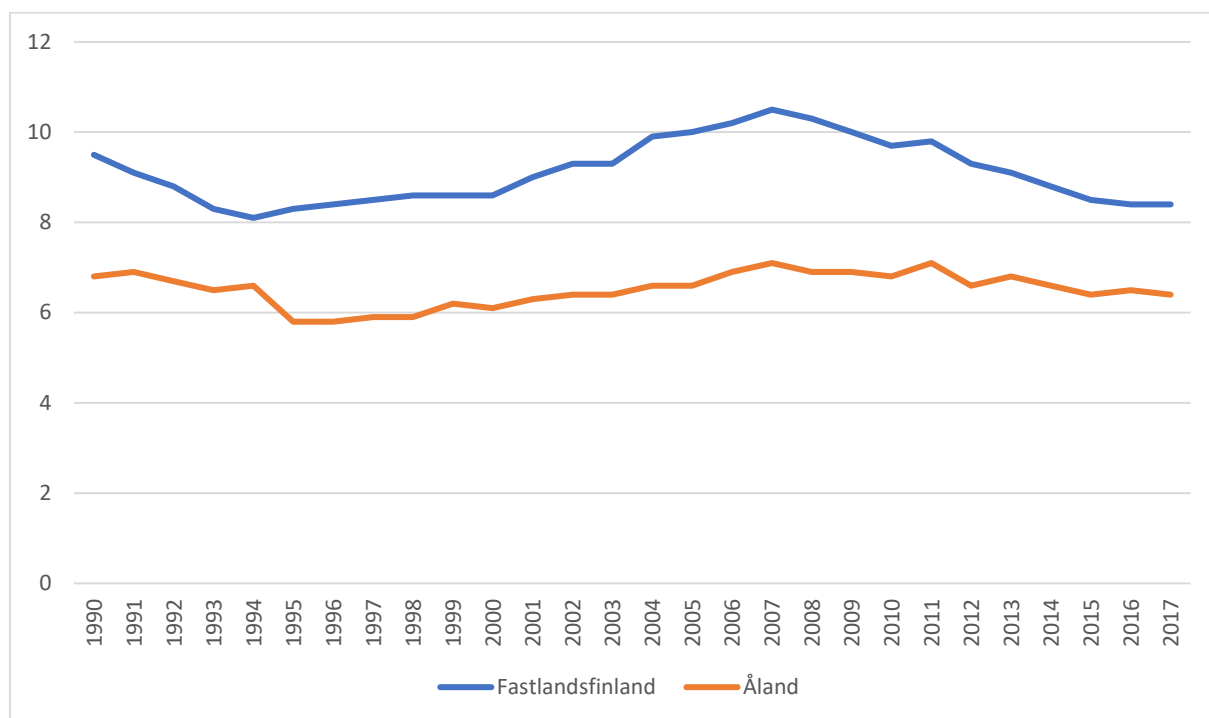
med den totala alkoholkonsumtionen²⁷, och storkonsumtion innebär i sin tur en större risk för skadeverkningar och för att utveckla beroende. Tillgänglighet, i sin tur, samvarierar i regel med totalkonsumtionen, vilket beskrivits närmare i avsnitt 1.2.1, och åtgärder som begränsar tillgängligheten har av varit bland de mest effektiva åtgärderna för att minska bruk, och särskilt risk- och missbruk, av alkohol²⁸.

Regleringar av servering av alkohol, relaterar även till landskapsregeringens näringspolitiska mål på området, vilka framgår av Turismstrategin för Åland 2012–2022 och Ålands strukturfondsprogram 2014 - 2020.

1.2.3 Alkoholkonsumtionens utveckling och skadeverkningar

Alkoholkonsumtionen i Europa minskade från år 2005 (12,3 liter) till år 2016 (9,8 liter), men kvarstår som högst i världen²⁹. Globalt sett var år 2016, 5,3 % av alla dödsfall förorsakade av skadligt bruk av alkohol.

År 2017 var den registrerade alkoholförsäljningen på Åland vid i servering och detaljhandel 6,5 liter per invånare (15 år och äldre)³⁰. Den årliga totalkonsumtionen (som inkluderar även oregistrerad konsumtion, så som resandeförsel) är svår att beräkna, men uppskattades år 2015 i en rapport av ÅSUB till 7,1–7,8 liter per invånare (15 år och äldre), vilket är något lägre än år 2011 (7,4–8,0 liter)³¹. Totalkonsumtionen per invånare är enligt denna uppskattning något mindre på Åland än i Sverige och Finland. Motsvarande uppskattning i Finland visade på en totalkonsumtion på 10,8 liter per invånare, och i Sverige på 9,2 liter per invånare.

²⁷ Rossow, Ingeborg; Makela, Pia; Kerr, William (2014). The collectivity of changes in alcohol consumption revisited. *Addiction*. 109 (9): 1447–1455.

²⁸ Babor T (2010). *Alcohol: No Ordinary Commodity*. Oxford: Oxford University Press; Robin Room, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (2002). *The Effects of Nordic Alcohol Policies: What Happens to Drinking and Harm when Alcohol Controls Change?*; Världshälsoorganisationen (WHO) 2010. *Global strategy to reduce the harmful use of alcohol*.

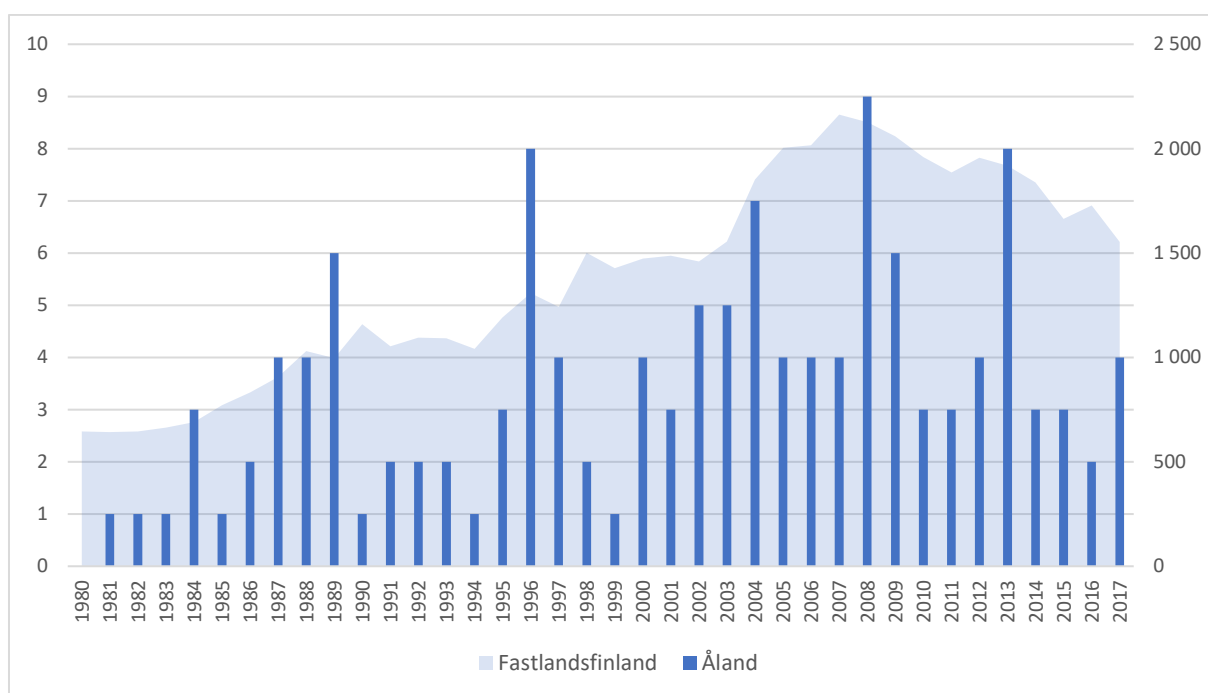
²⁹ WHO. *Global status report on alcohol and health 2018*

³⁰ Sotkanet/Institutet för hälsa och välfärd (THL)

³¹ ÅSUB:s rapport 2016:7. Ålänningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor år 2016

Figur: Den registrerade sammanlagda alkoholförsäljningen år 1990 - 2017 (100-procentig alkohol, liter per 15 år eller äldre).
Källa: Sotkanet/Institutet för hälsa och välfärd (THL)

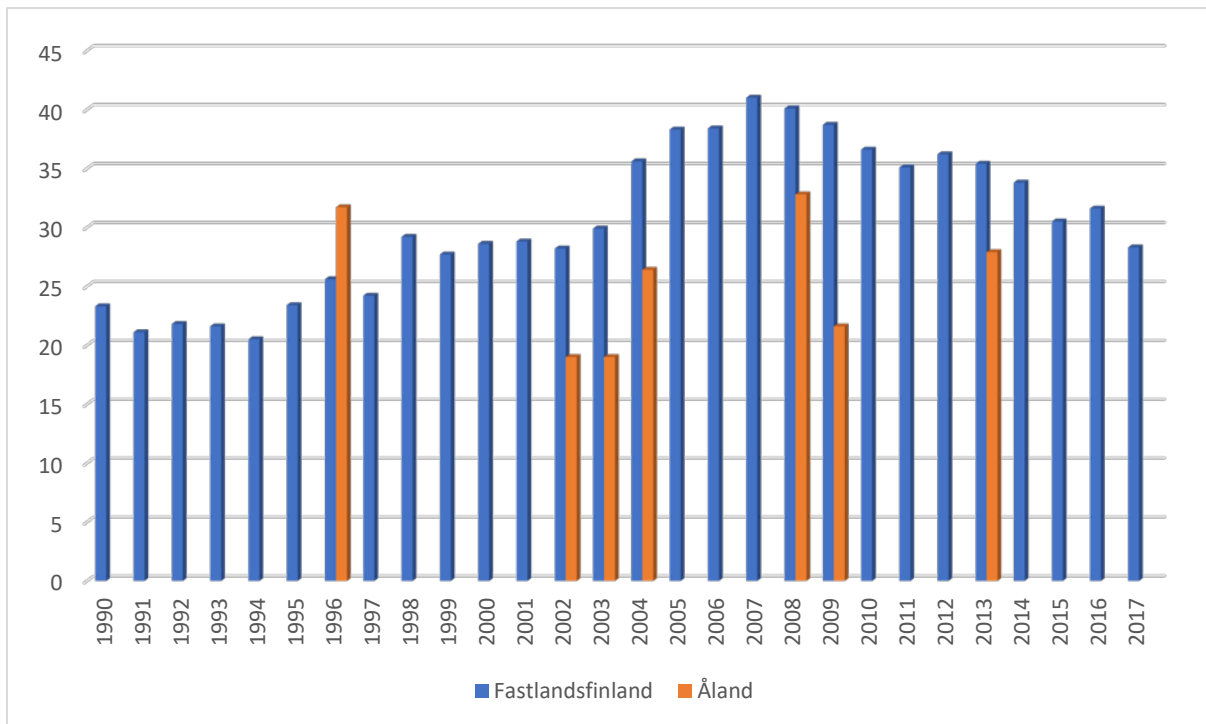
Alkoholdödligheten i Finland enligt den så kallade snäva definitionen, i vilken den grundläggande dödsorsaken är alkoholrelaterad (alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning genom olyckshändelse), följer i stora drag den sammanlagda försäljningen av alkohol. År 2017 var enligt Statistikcentralen det totala antalet registrerade alkoholrelaterade dödsorsaker för personer med hemort i Finland, 1 558, av vilka majoriteten orsakades av leversjukdomar orsakade av alkohol (K70), följt av psykiska störningar och beteendestörningar orsakade av alkohol (F10) och förgiftningsolyckor med alkohol (X45). Av alla de fall där personer dött i allvarliga olyckor år 2017 i Finland, var 16 procent alkoholrelaterade³². Vid jämförelser över tid bör beaktas att olika faktorer kan påverka statistiken, exempelvis förändrad statistikföringspraxis.

Figur: Anta fall av alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftningsolycka som underliggande dödsorsak 1980 – 2017
Två tidsserier: Vänstra axeln: antal Åland. Högra axeln: antal Fastlandsfinland.

Källa: Statistikcentralen (indikator 41).

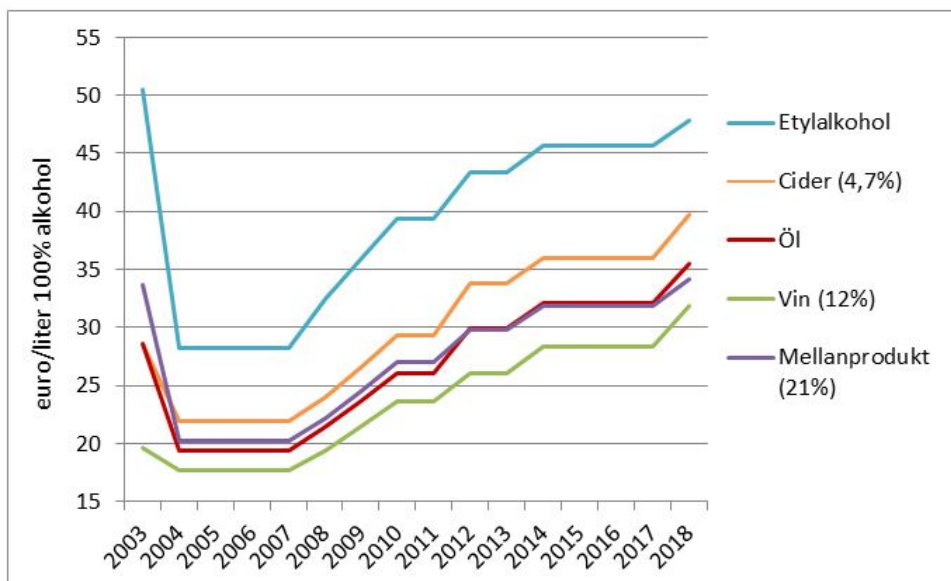
³² Statistikcentralen (2017) Causes of death [e-publication]: http://www.stat.fi/til/ksyyt/2017/ksyyt_2017_2018-12-17_kat_005_en.html

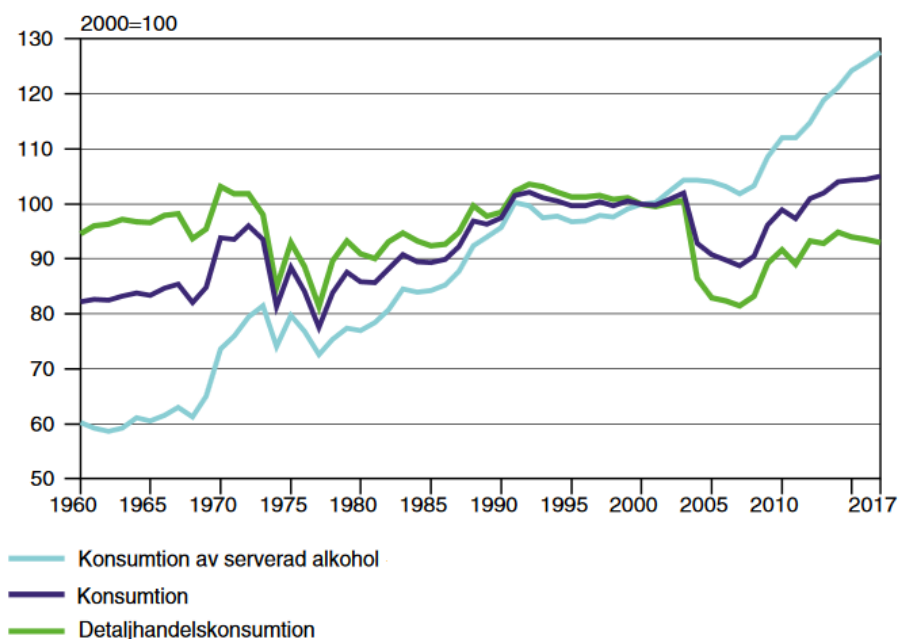
Figur: Alkoholdödlighet / 100 000 invånare 1990 – 2017, dvs alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftningsolycka som underliggande dödsorsak. Uppgifter saknas för Åland.

Källa: Sotkanet/THL/Statistikcentralen.

Punktskatterna på alkoholdrycker regleras i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (FFS 1471/1994). Skattesatserna sänktes med i snitt 33 procent år 2004 för att sedan höjas igen i etapper under en längre period. Småbryggerier i Finland berättigas till en skattereduktion på mellan 10 och 50 procent. Såsom konstaterats i avsnitt 1.2.1 är höjning av alkoholskatten ett av de mest effektiva alkoholpolitiska instrumenten för att sänka konsumtionen av alkoholdrycker. Även andra faktorer än skatter påverkar priset på alkohol, exempelvis personalkostnader för försäljningsställen. Så som framgår av figurerna nedan har realprisindex för konsumtion av alkoholdrycker i Finland under 2000-talet, i servering ökat, samtidigt som det fallit för konsumtion i detaljhandel, även om förändringar av punktskatten även påverkat priserna i detaljhandeln.

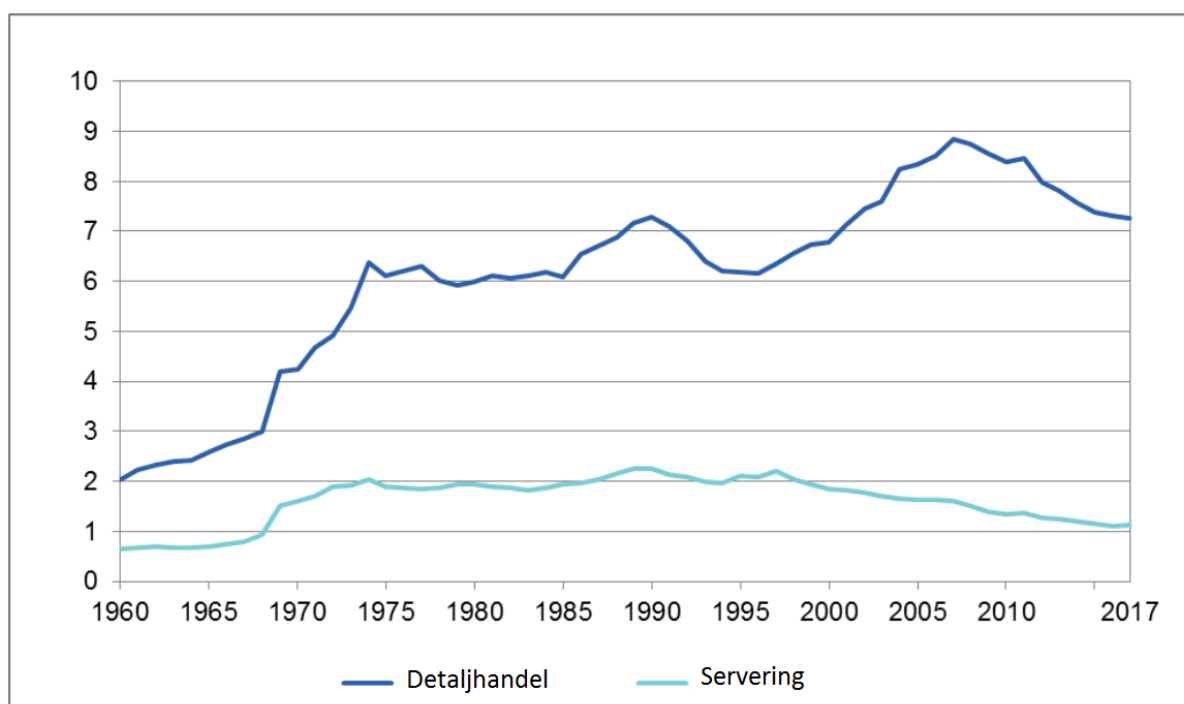
Figur: Utveckling av alkoholskatten på olika alkoholdrycker 2003 - 2018. Källa: Finansministeriet (Finland).

Figur: Realprisindex för alkoholdrycker i Finland 1960 - 2017. Källa: THL, Statistisk årsbok om alkohol och narkotika 2018. Figuren tillhör THL men är omarbetad.

I ett längre tidsperspektiv, har alkoholförsäljningen i Finland ökat. Försäljningen har mer än fördubblats sedan slutet av 1960-talet, fram till idag³³. Detaljhandeln står för majoriteten av försäljningen, medan serveringen år 2017 stod för 13,4 procent av den sammanlagda registrerade försäljningen. År 2017 var andelen försäljning på serveringsställen nästan halverad jämfört med tidsperioden 1975 - 1995.

³³ Institutet för hälsa och välfärd (THL). Konsumtion av alkoholdrycker 2017, statistikrapport 10/2018, 26.4.2018.

Figur: Detaljhandelskonsumtion och konsumtion av serverad alkohol omräknad till 100-procentig alkohol per invånare i Finland 15 år och över, under tidsperioden 1960 - 2017. Källa: THL. Konsumtion av alkoholdrycker 2017, statistikrapport 10/2018, 26.4.2018. Figuren tillhör THL men är omarbetad.

Åren 2014 – 2018 har den sammanlagda mängden liter i servering såld 100 procentig alkohol på Åland legat mellan 29 - 30 tusen liter, medan den i detaljhandeln legat mellan 126 – 127 tusen liter. I hela Finland och på Åland har den sammanlagda registrerade mängden såld alkohol minskat åren 2014 – 2018. Den oregistrerade försäljningen uppskattades i hela landet under 2014 – 2018 utgöra cirka 24 – 28 procent, i förhållande till den sammanlagda registrerade försäljningen.

År	2014	2015	2016	2017	2018
Servering	5433	5265	5138	5205	5223
Detaljhandel	34 582	33 843	33 719	33 532	33 545
Sammanlagt/personer över 15 år	8,8	8,5	8,5	8,4	8,4

Tabell: Registrerad försäljning i tusen liter 100 % alkohol, hela Finland. Källa: Valvira.

År	2014	2015	2016	2017	2018
Servering	30	30	31	29	30
Detaljhandel	127	126	127	129	127
Sammanlagt/personer över 15 år	6,6	6,5	6,5	6,4	6,3

Tabell: Registrerad försäljning i tusen liter 100 % alkohol, Åland. Källa: Valvira.

Jämfört med hela landet utgör på Åland den registrerade försäljningen av alkohol på serveringsställen en betydligt större andel av den totala mängden registrerade alkoholförsäljningen. Sannolikt beror detta dels på att mängden (oregistrerad) alkohol som säljs till åländska konsumenter i fartyg i utrikesfartyg är förhållandevis stor och minskar på efterfrågan på alkohol i detaljhandeln på land. Det är också troligt

att turismen främjar den försäljning på land som sker i servering mer än den som sker i detaljhandeln.

År	2014	2015	2016	2017	2018
Åland	19,1	19,2	19,6	18,4	19,2
Hela Finland	13,6	13,5	13,2	13,4	13,5

Tabell: Registrerad serveringsförsäljning i % av sammanlagd registrerad försäljning. Källa: Valvira.

Den registrerade sammanlagda alkoholförsäljningen på Åland fördelar sig så att huvudparten av försäljningen sker i Mariehamn, Jomala och Finström.

	Starka drycker	Viner	Cider	Long drink	Malt- drycker-	Totalt i 100 % alkohol	Liter 100 % per invånare 15 år och över
Åland	72	407	101	131	1 477	158	6,4
Brändö	0	1	2	2	28	2	4,2
Eckerö	0	1	1	1	13	1	1,2
Finström	0	2	15	15	282	15	6,9
Föglö	1	1	1	3	36	2	4,6
Geta	0	4	1	0	11	1	3,0
Hammarland	-	0	2	3	36	2	1,5
Jomala	38	233	28	29	352	63	16,7
Kumlinge	0	2	1	1	10	1	2,7
Kökar	0	1	1	2	13	1	4,3
Lemland	-	0	2	3	29	2	0,9
Lumparland	-	0	0	1	8	0	1,3
Mariehamn	32	156	45	66	613	65	6,5
Saltvik	0	1	0	1	14	1	0,6
Sottunga	0	0	0	0	3	0	2,5
Sund	0	3	0	1	14	1	1,5
Vårdö	-	0	1	2	16	1	2,4

Figur: Registrerad försäljning av alkohol per kommun i tusen liter (både detaljhandel och servering), år 2017. Källa: Alkoholkonsumtion 2017, THL. Figuren tillhör THL men är omarbetad.

År 2015 var, enligt tidigare nämnda ÅSUB-rapport som istället för försäljningsstatistik utgår från respondentens självuppskattning, den största dryckesgruppen för alkoholförsäljningen öl, cider och liknande drycker (78 procent av den sålda alkoholmängden). Nästan varannan åländsk man konsumerar öl, cider och liknande drycker varje vecka, medan de flesta åländska kvinnor konsumerar dessa drycker en gång i månaden eller mer sällan. Starkvin och starka alkoholdrycker brukas mer sällan och i mindre mängder. Vad gäller berusningsdrickande, hade var fjärde åländsk kvinna och varannan åländsk man konsumerat 6 portioner eller fler vid ett och samma tillfälle under de senaste 30 dagarna.

2. Överväganden och särskilda uppmärksammande

2.1 Lagstiftningsteknik

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen (1995:92) för Åland har landskapet rätt att lagstifta om tillstånd till utskänkning av alkohol medan övrig alkohollagstiftning ankommer på riket, i enlighet med 29 § 1 mom. 4 punkten i självstyrelselagen. Den delade lagstiftningsbehörigheten och den relativt begränsade egna behörigheten, innebär att blankettlagstiftning bedöms som den mest framkomliga vägen att förnya lagstiftningen. Tillämpningen av flera bestämmelser i alkohollagen (FFS 1102/2017) bedöms bli tydligare genom blankettlagstiftning, eftersom lagens innehåll och systematik gör att

gränsdragningen mellan serveringsbestämmelser och övriga bestämmelser inte alltid är uppenbar. Att den föreslagna blankettlagen automatiskt gör ändringar i rikets lag tillämpliga, bedöms som det mest framkomliga av samma skäl. Detta förutsätter att landskapsregeringen aktivt bevakar och vid behov brådskande tar initiativ till lagförslag i fallet att riksdagen fattat beslut om bestämmelser som faller inom åländsk behörighet.

Emedan serveringstillståndsverksamheten inte enkelt kan frikopplas från det som utgör rikets behörighet och för vilket det skapats ett system genom alkohollagstiftningen, bedöms det som den enklast framkomliga vägen att fortsättningsvis tillämpa rikets alkohollagstiftning vid tillståndsgivning. En nackdel med detta är att det gör den praktiska tillståndshandlingen beroende av de tekniska system som statens myndigheter upprätthåller. I den mån Åland önskar införa avvikelser i systemet, förutsätts överenskommelser med statens myndigheter. I avsnitt 1.1.3 beskrivs alkohollagstiftningen närmare.

I riket har två förordningar antagits på basen av alkohollagen, för att förtydliga och detaljreglera vissa förfaranden. Motsvarande regleringar på förordningsnivå föreslås antas av landskapsregeringen för ikraftträdande samtidigt som blankettlagen.

2.2 Servering av alkoholhaltiga ämnen som inte är drycker

Sedan antagandet av självstyrelselagen har nya alkoholprodukter med fast form, så som alkoglass och alkohol i form av pulver som blandas till alkoholdrycker, spridits på konsumentmarknaden.

Gällande landskapslagstiftning om servering av alkohol, reglerar servering av *alkoholdrycker*. Alkohollagen (FFS 1102/2017) och den idag genom landskapslag tillämpliga alkohollagen (FFS 1994/1143) reglerar alkoholhaltiga *ämnen*.

I enlighet med vad som närmare beskrivits i avsnitt 1.1.1 har Åland rätt att lagstifta om *tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker* medan rikets behörighet utgörs av *annan än i 18 § 13 punkten* (i självstyrelselagen) *nämnd alkohollagstiftning*. Förarbetena till självstyrelselagen diskuterar i regel i termer av utskänkning av alkoholdrycker, och inte i termer av utskänkning av alkohol. Detta innebär att det inte är tydligt huruvida Åland har behörighet att lagstifta om servering av alkohol som inte har formen av drycker.

Enligt 55 § 2 mom. i rikets alkohollag (FFS 1102/2017) tillämpas vid servering av alkoholhaltiga ämnen samma bestämmelser som vid servering av alkoholdrycker, såvida ämnets totala alkoholhalt överstiger 2,8 viktprocent. Tolkas servering av alkohol som inte är drycker som rikets behörighet, innebär det att den tillämpliga lagstiftningen för denna form av servering utgörs av rikets bestämmelser, och således påkommer även förfaranden som rör tillståndsgivning och tillsyn, rikets tillståndsmyndigheter.

I Sverige har regleringar om försäljning av alkoglass med flera relaterade produkter varit föremål för en statlig utredning³⁴, vilken legat som grund för nya regleringar av alkoholdrycksliknande preparat, vilka trätt ikraft 1.7.2019. Lagändringarna innebär bland annat att det krävs ett av kommunen beviljat tillstånd för servering av alkoholdrycksliknande preparat, på motsvarande sätt som för servering av andra alkoholdrycker.

Förslagen i denna promemoria bedöms i stort kunna förenas med förslag om servering av alkoholhaltiga ämnen som inte är drycker. Det bedöms som motiverat att vidare utreda möjligheten för sådana åländska regleringar, och såvida en reglering inte är möjlig, uppmärksamma frågan i samband med en revidering av självstyrelselagen eller en överföring av lagstiftningsbehörighet till landskapet i enlighet med 29 § i gällande självstyrelselag.

³⁴ SOU 2017:59, Reglering av alkoglass m.fl. produkter. Delbetänkande av Utredningen om vissa alkohol- och marknadsföringsfrågor.

2.3 En sammanhängande alkoholpolitik: övertagande av lagstiftningsbehörighet i fråga om detaljhandel

Tillverkning, import, export, partihandel, detaljhandel och marknadsföring av alkoholdrycker tillhör de områden där Åland saknar egen lagstiftningsbehörighet. Beskattning av alkoholdrycker (punktskatt) är ett särskilt viktigt alkoholpolitiskt instrument som riket har behörigheten i fråga om. Enligt 29 § i självstyrelselag för Åland (1991:71) kan överföring av lagstiftningsbehörighet vad gäller annan än i 18 § 13. punkten nämnd alkohollagstiftning, med lagtingets samtycke, helt eller till vissa delar överföras på landskapet genom lag. I landskapsregeringens ANDTS-politiska program 2017 - 2020 konstateras att Ålands avsaknad av lagstiftningsbehörighet över detaljhandel med alkoholdrycker inskränker möjligheterna att uppnå programmets målsättningar och att landskapsregeringen på sikt arbetar för övertagande av behörighet för fler delar av alkohollagstiftningen.

Avseende övertagande av behörighet över detaljhandel med alkoholdrycker, är EU-rättsliga bestämmelser av särskild vikt att uppmärksamma. Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt³⁵ ska statliga handelsmonopol anpassas på sådant sätt att ingen diskriminering med avseende på anskaffnings- och saluföringsvillkor föreligger mellan medlemsstaternas medborgare. Alkoholdetaljhandelsmonopolet i Finland, och i Sverige, utgör i praktiken undantag till EU:s grundläggande regler om den fria rörligheten av varor och tjänster, och omnämns som en förklaring till ländernas anslutningsfördrag³⁶. Enligt EU-rätten³⁷ är kvantitativa import- och exportrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan förbjudna mellan medlemsstaterna. Detta hindrar inte förbud mot eller restriktioner för import, export eller transitering som grundas på hänsyn till vissa tvingande samhällsintressen, däribland allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller intresset att skydda människors hälsa och liv. Sådana förbud eller restriktioner får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna. I Ålands protokoll till Finlands anslutningsfördrag³⁸ finns de för Åland särskilda undantag vad gäller närings- och etableringsrätt, vilken beskrivs närmare i avsnitt 3.2.

I alkohollagen (FFS 1102/2017) och i den tidigare gällande alkohollagen (FFS 1143/1994), har bestämmelser som utgör undantag till alkoholmonopolet införts, vilka inte har karaktär av sådan särbehandling av näringsidkare som är oförenlig med EU-rätten. Tillverkarna av gårdsvin och sahti i Finland har särskild rätt att på tillverkningsstället i detaljhandel sälja de produkter som de tillverkar, trots att alkoholdryckernas styrka överskrider den i övrig detaljhandel tillåtna. Genom den nya alkohollagen gavs även tillverkare av s.k. hantverksöl motsvarande rätt till försäljning av öl på högst 12 volymprocent etylalkohol. Rätten till detaljhandeltillstånd för gårdsvin, sahti och hantverksöl är begränsad till små producenter av alkoholdrycker och gäller endast traditionella och handtillverkade produkter. I samband med förslaget till alkohollag framförde flera remissinstanser en oro för att det föreslagna undantaget på ett diskriminerande sätt gynnar inhemska näringsidkare, och därmed kan undergräva detaljhandelsmonopolet. Vilka möjligheter det finns att lagstifta om undantag till ett alkoholmonopol kan uppmärksammas i en utredning om övertagande av behörighet över detaljhandeln.

Det nämnda åländska protokoll till Finlands anslutningsfördrag innebär även att EU:s harmonisering av indirekt beskattning inte omfattar Åland, vilket betyder att det finns en skattegräns mellan Åland och resten av EU. I 95 b § i mervärdesskattelagen (FFS 1501/1993) och 86 § i punktskattelagen (FFS 182/2010) har stadgats om att en resande skattefritt får föra in 4 liter icke-mousserande viner, 16 liter öl samt 1 liter alkoholdrycker med en alkoholhalt som överstiger 22 volymprocent eller 2 liter

³⁵ Artikel 37 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (konsoliderad version)

³⁶ Anslutningsfördrag för Österrike, Finland och Sverige (1994)

³⁷ Artikel 34, 35 och 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (konsoliderad version)

³⁸ Akt om villkoren för Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen. Protokoll 2 om Åland (EG:s officiella tidning nr C 241, 29/08/1994 s. 0009 - 0404).

alkoholdrycker med en alkoholhalt på högst 22 volymprocent. Dessa begränsningar tillämpas på de skattefria köp/införsel som resande gör till Åland från utlandet. I 12 § i lagen (FFS 1266/1996) om undantag för landskapet Åland i fråga om mervärdesskatte- och accislagstiftningen, regleras beskattningen av varor vid försäljning till passagerare på fartyg och luftfartyg i yrkesmässig utrikestrafik mellan Åland och övriga Finland. Mängden alkohol som en passagerare mellan övriga Finland och Åland får köpa skattefritt, är den samma som vid införsel från utlandet, men med en begränsning på öl på högst 2 liter per passagerare. Nämda omständigheter har i praktiken inneburit att tillgången på både svaga och starka alkoholdrycker, till ett lägre försäljningspris än i Finlands alkoholmonopol och i övrig detaljhandel, är stor för personer bosatta på Åland. Tillgängligheten till denna form av detaljhandel är emellertid mindre omedelbar än tillgängligheten till den landbaserade detaljhandeln, eftersom inköpen måste utföras en längre tid innan konsumtionstillfället än när inköpen görs i land.

Gränsöverskridande distanshandel med alkohol är en ytterligare nämnvärd dimension av detaljhandeln, som utmanat monopolets ställning, och i någon mån ökat på tillgången på alkohol i Finland under senaste två decennier. *Distansförsäljning* definieras inom EU som situationen då en privatperson köper alkohol från ett annat EU-land, för eget bruk, och säljaren eller någon annan för säljarens räkning ordnar transporten. *Distansköp* innebär att privatpersonen själv, inte säljaren, anordnar transporten och svarar för betalning av skatter - inte att förväxla med en privatpersons införsel av alkohol för eget bruk i samband med hemkomsten från en utlandsresa. Så som beskrivs närmare nedan är distanshandel enligt alkohollagen och ur beskattningssynvinkel inte helt tydligt reglerad i Finlands gällande lagstiftning. Emedan Åland motsvarar ett land utanför EU i förhållande till övriga Finland och andra EU-länder i mervärdesbeskattningen (Åland står utanför EU:s skatteunion men är med i tullunionen) kan inköpsprocesserna för konsumenter i praktiken vara något mer komplicerade än vad de är vid köp till övriga Finland gällande betalning av mervärdesskatten. Den nämnda nära tillgängligheten till skattefri detaljhandel med alkoholdrycker på fartyg i utrikestrafik gör dessutom att de prismässiga incitamenten för distanshandel är små. Ur behörighetssynvinkel kan uppmärksammas att handelspolitiska begränsningar av införsel och utförsel av varor är rikets behörighet enligt 21 § 1 mom. 12 punkten i självstyrelselagen, dock så att behörigheten för övriga sådana begränsningar ska bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till.

Utrymmet att i nationell lagstiftning, med beaktande av EU-rätten, reglera distanshandel med alkohol, och särskilt i förhållande till alkoholmonopolet, har behandlats i flera statliga utredningar i Sverige och Finland³⁹. Både Finlands tidigare och nya alkohollag utgår, enligt myndigheternas tolkningar, implicit från att gränsöverskridande distansförsäljning till Finland av alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol i praktiken är förbjuden. Regleringarna har fått särskild uppmärksamhet genom det s.k. Visnapuu-fallet där ett etniskt företag sålt alkoholdrycker och transporterat dessa till kunder i Finland (både svaga och starka alkoholdrycker och utan detaljhandelstillstånd i Finland). Fallet har behandlats av Högsta förvaltningsdomstolen, sedan Helsingfors hovrätt på basen av ett förslag till förhandsavgörande av EU-domstolen⁴⁰ avgjort fallet till Visnapuus nackdel. Högsta domstolen konstaterade i sin dom, förenklat, att Finlands krav på detaljhandelstillstånd och alkoholmonopolets särställning inte är oförenliga med EU-rätten⁴¹. En arbetsgrupp vid Social- och hälsovårdsministeriet föreslog år 2018, förtydliganden av bestämmelserna om distanshandel. Enligt förslaget⁴² skulle *distansförsäljning* av alkoholdrycker vara möjlig med drycker på högst 5,5 volymprocent om distributionen av alkoholdrycker sker från ett detaljhandelsställe i Finland. Distansförsäljaren vore förpliktigad att anmäla verksamheten till tillsynsmyndigheterna och skatta för dryckerna i Finland. Därtill föreslogs att finländare ska kunna köpa alkoholdrycker vars alkoholhalt överskrider 5,5 volymprocent genom *distansköp* så att köparen ansvarar för såväl betalningen av skatter till Finland som

³⁹ Se ex.: SOU (2016) DS 2016:33. Reglering av distanshandel med alkoholdrycker & SHM (2018) Promemoria 5.11.2018 (Muistio Alkoholijuomien etämyyntiä koskevien säännösten selvittäminen).

⁴⁰ EU-domstolens mål C-198/14 - Visnapuu

⁴¹ HD:2018:49

⁴² https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/1271139/tyoryhmalta-yksimielinen-esitys-alkoholijuomien-rajat-ylittavan-myyntin-saantelysta

ordnandet av transporten. Regeringen Sipilä i Finland presenterade år 2018 ett utkast på en ändring som skulle förbjuda *distansförsäljning* av alla alkoholdrycker över 2,8 volymprocent. Förslaget notifierades till kommissionen som erkände folkhälsoskålen för regleringen men som samtidigt bedömde att mindre begränsande regleringar kunde uppnå samma syfte (brist på proportionalitet och nödvändighet), och förutsatte därför att förslaget justerades. Kommissionen föreslog att Finland överväger om distansförsäljning kunde ske så att överlämningen av drycker sker från ett godkänt utlämningsställe på motsvarande sätt som alkoholmonopolet kan överenskomma om med en affärslokal enligt alkohollagens 27 § 1 mom. Regeringen Sipilä gick ej vidare med förslag om nya regleringar av distanshandeln.

För att säkerställa ett ändamålsenligt övertagande av behörigheten över detaljhandel med alkoholdrycker, det vill säga att de politiska målsättningarna med ett övertagande är uppnåbara, behöver de ovan beskrivna EU-rättsliga och tillgänglighetspåverkande aspekterna beaktas. Därtill behöver administrativa frågor, i synnerhet möjligheten att fortsättningsvis nyttja Finlands alkoholnäringsregister eller möjligheten att skapa ett motsvarande åländskt register, utredas – för att säkerställa att näringsidkare fortsättningsvis utan hinder kan nyttja handel med alkoholdrycker med producenter och partihandel samt att både Ålands och rikets tillsynsmyndigheter utan hinder kan utöva tillsyn av uppgifter som ligger inom respektive myndigheters behörighet. Ett övertagande skulle icke desto mindre innebära krav på utökad förvaltning på alkoholområdet, vilket kan vägas mot de förväntade näringsfrämjande eller folkhälsofrämjande effekterna av en utökad behörighet. Upprätthållandet av ett eventuellt åländskt detaljhandelsmonopol skulle också ha ekonomiska konsekvenser (både inkomster och utgifter).

3. Huvudsakliga förslag

3.1 De viktigaste förslagen

Målsättningen med förslaget som helhet är liksom syftesbeskrivningen i 1 § i alkohollag (FFS 1102/2017) att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknytande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället. En annan målsättning med förslagen är, i enlighet med regeringsprogrammet, ett förenklat regelverk för en mer kostnadseffektiv förvaltning och en enklare vardag för företag och medborgare. Av kapitel 5 framgår närmare hur förslagen beretts.

För att uppnå nämnda målsättningar bedöms vissa bestämmelser om servering i rikets nya alkohollag vara ändamålsenliga och andra inte vara det. Därför föreslås på flera punkter avvikelser från rikets alkohollag. Till en del består dessa avvikelser av att idag gällande bestämmelser på Åland föreslås fortsätta att vara gällande och till en del består de av nya regleringar som inte äger motsvarighet i vare sig rikets eller den på Åland idag gällande lagstiftningen. I detta avsnitt beskrivs de viktigaste förslagen, med utgångspunkt i de bestämmelser om servering som idag gäller på Åland. Särskilt viktiga förslag på avvikelser från rikets alkohollag beskrivs, även om de inte innebär stora förändringar i förhållande till gällande åländsk lagstiftning.

- Indelning av serveringstillstånd i tillståndsrättigheter (A, B och C), vilka begränsar den högsta tillåtna volymprocenten etylalkohol på serverade drycker, föreslås slopas till förmån för det som idag motsvarar A-rättigheter. Alla tillståndshavare ges rätt till servering av alkoholdrycker på högst 80 volymprocent etylalkohol. Förslaget motsvarar rikets alkohollag.
- Servering i evenemangs-, mötes- eller festlokal eller på motsvarande områden (s.k. cateringsservering), för vilket man tidigare varit tvungen att upprepa gånger ansöka om tillfälliga

serveringstillstånd, blir möjlig för varje innehavare av ett serveringstillstånd, i lokaler eller på ett område som godkänts på förhand, om tillståndshavaren gjort en anmälan om serveringen till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM). Serveringen är inte begränsad till slutna sällskap utan kan ske till allmänheten. Förslaget förutsätter att även en sökande som inte har ett eget serveringsområde, kan beviljas serveringstillstånd. En anmälan om servering på ett beskrivet serveringsområde ska lämnas till ÅMHM senast tre dygn innan tillställningen börjar. Förslaget motsvarar rikets alkohollag.

- Två eller flera sökande föreslås kunna beviljas tillstånd för servering på samma serveringsområde samtidigt, om en av sökandena meddelar att den ansvarar för övervakningen på området. Därtill, om servering anknyter till turisttjänster, får serveringstillställningar anmälas för högst ett år åt gången med angivande av de planerade rutterna. Förslaget kan exempelvis möjliggöra godkännande av måltidsställen och raststugor i anslutning till vandringsleder som serveringsställen. Förslagen motsvarar rikets alkohollag.
- Gällande bestämmelse om att alkoholdrycker endast får serveras som en portion åt gången föreslås slopas. Mängden alkoholdryck som säljs till en kund vid servering begränsas inte. Utportionerad dryck ska dock finnas tillgänglig för kunden i basportioner. Förslaget motsvarar rikets alkohollag.
- De detaljerade krav⁴³ som idag ställs på tillhandahållande av mat, krav på högklassig underhållning och alkohol- och drogpolicy på serveringsställen, vilka varierar beroende på tillståndsklass, föreslås slopas, i förmån för endast ett krav på serveringsställen att servera mat. Matens tillredningssätt, serveringssätt eller typ av mat regleras inte. I fallet att flera tillståndshavare idkar servering på samma serveringsområde uppfylls kravet på matservering om en av tillståndshavarna erbjuder matservering. Förslaget utgör en avvikelse från rikets lag i vilken inget krav på matservering stadgats om. Servering av mat på serveringsställen främjar ansvarsfull alkoholservering och avser minska på de risker som sammanhänger med berusningsdrickande.
- Förslaget förtydligar att serveringsställen genom särskilt tillstånd kan idka detaljhandel, enligt 17 § 1 mom. 3. punkten i alkohollagen, med alkoholdrycker på högst 5,5 volymprocent alkohol. Detaljhandel faller inom rikets behörighet, men eftersom tillståndet ges på basen av åländska serveringstillstånd, förtydligar förslaget att avsedd detaljhandel är möjlig på Åland.
- Verkställigheten av lagen effektiviseras genom att bestämmelser om egenkontroll tas i bruk för alla serveringstillståndsinnehavare. Detta innebär att tillståndshavare ska utarbeta en skriftlig plan för att säkerställa att verksamheten är lagenlig och hålla planen uppdaterad. Planen ska iakttas i verksamheten och bok ska föras över planens genomförande. Förslaget motsvarar rikets alkohollag.
- Kommunens krav på samtycke för servering av alkoholdrycker i kommunen slopas (vad gäller den ordinarie serveringstiden). Istället förpliktigas ÅMHM att vid bedömningen av en enskild ansökan om serveringstillstånd, vid behov, begära utlåtande av den kommun där verksamhetsstället finns och av polisen. Dessutom ska tillståndsmyndigheten, om ansökan gäller servering utomhus eller om det tidigare förekommit ordningsproblem eller problem med oljud på det aktuella stället, informera ägare och innehavare i samma fastighet och i bostadsfastigheter som ligger invid eller mitt emot om att en ansökan om serveringstillstånd är anhängig och ge dessa möjlighet att uttala sig. Därtill föreslås kommunen, om förlängd serveringstid medför mer än ringa olägenhet för den allmänna ordningen och säkerheten, ha rätt att inom det område i kommunen som olägenheten berör, förbjuda förlängning av serveringstid eller bestämma om begränsningar som gäller förlängd serveringstid. Förslagen motsvarar rikets alkohollag. Avsikten med förslagen är att utöka medborgarnas

⁴³ Landskapsregeringens beslut (S1303P03, nr 5) om bestämmelser om förutsättningar för beviljande av serveringstillstånd

möjligheter att påverka sin närmiljö samt att styra kommunerna till att vara uppmärksamma på sitt uppdrag att främja välmående och minska riskerna för olägenheter som sammanhänger med rusmedelsbruk.

- Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet kan för att trygga övervakningen begränsa serveringstillstånd, exempelvis genom att begränsa vilka typer av alkoholdrycker som får serveras, serveringstider, serveringsområdet eller ställa andra villkor. Begränsningarna får endast meddelas vid de situationer som nämns i lagen, det vill säga: 1. om serveringen är avsedd att ske på ett ställe i anslutning till eller i omedelbar närhet av lokaler som huvudsakligen är avsedda för eller används av barn eller ungdomar eller på ett ställe där det bedrivs näringsverksamhet vars huvudsakliga målgrupp är barn och ungdomar, 2. om serveringen är avsedd att ske under ett idrottsevenemang eller en tillställning som är avsedd för hela familjen eller vars deltagare annars till stor del är barn och ungdomar eller 3. om begränsningarna är nödvändiga för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet. De begränsningar som meddelas ska dimensioneras så att de inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för tillståndshavaren att utöva verksamheten. ÅMHM föreslås i särskilda fall kunna förvägra serveringstillstånd, vid motsvarande situationer som när begränsningar kan meddelas. För att förvägran ska kunna tillämpas, behöver begränsningar och villkor ha bedömts som otillräckliga för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet. Bestämmelsen om förvägran föreslås kvarstå så som idag, för att undvika att serveringstillstånd beviljas för platser som uppenbarligen är olämpliga, vilket kan leda till utdragna och kostsamma konflikter mellan tillståndshavare, tillsynsmyndigheten och innehavare och ägare av fastigheter eller andra som berörs av serveringen.

Jämfört med rikets alkohollag, föreslås fler möjligheter att begränsa och förvägra servering vid de situationer som nämnts. Förslagen motsvarar som helhet dock de bestämmelser som gäller idag på Åland, med smärre avregleringar.

- På motsvarande sätt som idag får servering inte godkännas på ett allmänt läktarutrymme som används för idrotts-, motions- eller musikevenemang eller andra jämförbara evenemang, exempelvis vid filmvisning i en biograf - ej heller om en del av det allmänna läktarutrymmet är reserverat för personer som har fyllt 18 år. Servering får godkännas på ett område som finns i nära anslutning till ett allmänt läktarutrymme. Som ett undantag, vilket är en utvidgning av gällande bestämmelser, kan servering tillåtas på ett läktarutrymme som är reserverat för personer som har fyllt 18 år vid ovan nämnda evenemang, om övervakningen och upprätthållande av ordningen på utrymmet kan tryggas utan hinder, och serveringen sker genom bordsservering eller är småskalig. Förslaget utgör en avvikelse från rikets lag enligt vilken servering kan godkännas även på allmänna läktarutrymmen vid ovan nämnda evenemang, om området är reserverat för personer som fyllt 18 år. Avsikten med förslagen är att motverka normalisering av alkoholkonsumtion och berusningsdrickande vid idrotts-, motions- och musikevenemang eller andra jämförbara evenemang, samt att motverka en tillbakagång av antalet platser i samhället där alkohol inte brukas.
- Behörighetskraven på den s.k. ansvariga föreståndaren eller dennes ställföreträdare föreslås förbli så som idag (avvikelse från rikets alkohollag). Kraven sänktes år 2018 (genom landskapslag 2018/21), och i samband med det gjordes en bedömning av kravens ändamålsenlighet tillsammans med berörda aktörer. Benämningen ställföreträdare ändras dock i enlighet med rikets alkohollag till ”annan för uppgiften utsedd person”, och samtidigt föreslås kravet på tillståndshavaren att på förhand utse en sådan annan person vid sidan av den ansvariga föreståndaren slopas. Förslaget innebär att det fortsättningsvis ställs lägre krav på utbildning eller erfarenhet på serveringsställen där högst 22 volymprocent etylalkohol serveras jämfört med serveringsställen där starkare drycker

serveras. Småskaliga serveringsställen föreslås på samma villkor som gäller idag vara undantagna kravet på att en ansvarig föreståndare finns på plats på serveringsstället, vilket utgör en avvikelse från rikets alkohollag.

- Det föreslås att bestämmelserna om anlitande av personer under 18 år som serveringspersonal avregleras. En person som har fyllt 16 år föreslås få servera alkoholdrycker under direkt övervakning av den ansvariga föreståndaren eller av någon annan person som utsetts för uppgiften. Förslaget motsvarar rikets alkohollag. Enligt gällande bestämmelser krävs att serveringspersonal under 18 år har tillräcklig yrkesutbildning eller är minst 16 år och att serveringen sker i enlighet med ett undervisningsprogram och under ledning av en 20 år fylld utbildare med tillräcklig yrkesutbildning.
- Serveringstillstånd föreslås möjliggöra servering mellan klockan 9:00 – 01:30, vilket motsvarar serveringstiden i rikets alkohollag och gällande reglering på Åland med beaktande av följande: Enligt gällande bestämmelser *ska serveringen avslutas när serveringsstället stängs*. Om serveringsstället stängs efter klockan tjugofyra, ska serveringen avslutas senast en halv timme före serveringsställets *stängningstid*. Bestämmelsen föreslås slopas, och istället blir förtäring av serverade alkoholdrycker tillåten på alla serveringsställen i en halv timme efter det att serveringstiden gått ut (i jämförelse med en timme i rikets lag). Regleringen av *öppethållningstiden* för trakteringsställen som serverar alkohol föreslås slopas, vilket motsvarar rikets lagstiftning men utgör en avreglering i förhållande till gällande bestämmelser på Åland. Servering föreslås därtill få fortsätta till klockan 03:00 natten mot självständighetsdagen, nyårsdagen, första maj och midsommardagen (motsvarande rikets alkohollag).
- Förlängd serveringstid kan enligt gällande bestämmelser, *med tillstånd*, beviljas till klockan 3:30 och från klockan 05:00. Enligt rikets nya alkohollag är förlängd servering på en *skriftlig anmälan* till tillståndsmyndigheten tillåten till högst klockan 4:00. Servering får *med tillstånd* påbörjas klockan 7:00 (istället för klockan 9:00) endast om det handlar om frukostservering vid ett inkvarteringsställe. *Tillstånd* för förlängd servering krävs även enligt rikets lag för förlängd servering utomhus. Motsvarande bestämmelser som i rikets lag föreslås, men så att förlängd servering är tillåten efter klockan 1.30 till högst klockan 3:30. Den mest påtagliga förändringen är att tillståndshavaren i de flesta fall endast behöver anmäla om förlängd serveringstid, istället för att ansöka om tillstånd. En sådan anmälan kan, enligt tillämpningspraxis i riket, göras för förlängd servering som är ikraft tillsvidare, eller för förlängd servering för viss tid (exempelvis för vissa månader under året). En anmälan om förlängd serveringstid föreslås lämnas till ÅMHM minst fem veckor innan den förlängda tiden är planerad att införas. Detta utgör en avvikelse från rikets alkohollag i vilken en tid på tre veckor stadgats om. Avvikelsen motiveras med att en ändamålsenlig tillämpning av lagen förutsätter tid för bedömning, för vilken tre veckor inte är tillräcklig, i det fall att ÅMHM (hälsoskyddsmyndigheten) behöver höra de som kan påverkas negativt av den förlängda serveringstiden, exempelvis personer som bor nära serveringsstället. Avsikten med avvikelsen är även att tillståndshavaren ges tillräcklig tid för att kunna planera för hur eventuella begränsningar som ÅMHM meddelar kan beaktas.
- Det föreslås att om serveringen fortsätter efter klockan 1:30, ska en ordningsvakt för varje påbörjat hundratal kunder utses (motsvarande rikets alkohollag). ÅMHM kan sänka kravet enligt ansökan eller utöka kravet om det bedöms nödvändigt. Enligt gällande bestämmelser om servering av alkoholdrycker krävs ett tillräckligt antal ordningsvakter, för att kontrollera gästernas antal, berusningsgrad och ålder på serveringsställen med A- eller B-rättigheter eller förlängd serveringstid. Enligt 10 § i gällande landskapsförordning (1996:49) kan polisen bestämma att den som utövar trakteringsverksamhet ska utse en ordningsvakt. Denna bestämmelse rör även trakteringsverksamhet där alkoholdrycker inte serveras, och föreslås inte ändras.

- Enligt gällande bestämmelser ska tillståndshavare med förlängd serveringstid eller med A- eller B-rättigheter möjliggöra för och uppmuntra sin personal att regelbundet delta i kurser i ansvarsfull alkoholserving. Bestämmelsen föreslås begränsas till personal på serveringsställen med förlängd serveringstid, och möjligheten att uppfylla kravet görs vidare, genom att förutom utbildning i ansvarsfull alkoholserving, så godkänns även andra sätt att främja personalens kunskap och metoder i att främja ordning och minimera skador och olägenheter som sammanhänger med berusningsdrickande på serveringsställen. I förtydligande syfte föreslås att utbildningen eller de kunskapsfrämjande insatserna ska vara avgiftsfria för personalen, så att exempelvis deltagaravgifter betalas av tillståndshavaren.
- Alkohol fria drycker ska i tillfredsställande urval och till skäliga priser erbjudas vid ett serveringsställe. Alkohol fria drycker ska inkluderas i prislistor eller menyer som listar alkoholdrycker på serveringsstället. Förslagen äger ingen motsvarighet i rikets alkohollag, men motsvarar delvis gällande bestämmelser på Åland. Avsikten med bestämmelserna är att främja trivsel och begränsa hälsoskadlig konsumtionskultur på serveringsställen.
- Förbud och påföljder samt straffbestämmelser vid överträdelse av lagens bestämmelser om servering föreslås gälla i enlighet med bestämmelserna i rikets lagstiftning, men så att dessa beaktar de avvikande skyldigheter som föreslås i övrigt vid servering av alkoholdrycker. Detta innebär vad gäller påföljder, i jämförelse med gällande bestämmelser, att *skriftlig varning* och *ställande av villkor* slopas. Istället införs påföljdsavgift som en åtgärd vid sidan av anmärkning och återkallande av tillstånd för viss tid eller permanent. Påföljdsavgift likställs med böter, och betalas till staten. Det finns beredskap att i den fortsatta beredningen utreda påföljdshelhetens ändamålsenlighet närmare, och vid behov justera förslaget i denna promemoria.
- Regleringarna av servering av alkoholdrycker på fartyg hemmahörande på Åland i utrikestrafik föreslås gälla i enlighet med vad som stadgats om i rikets alkohollag. Detta innebär att avsedd servering, så som idag, får bedrivas av den som har gjort en anmälan om detta till ÅMHM. När serveringen äger rum på Finlands territorium, är servering förbjuden mellan klockan 4:00 och 5:30 (jämfört med idag, klockan 3:30 – 9:00 det lands tid från vars hamn fartyget senast avgått). ÅMHM kan dock till skillnad från idag, inte på ansökan, av särskilda skäl, tillåta undantag till serveringstiden. På motsvarande sätt som idag är även fartyg i utrikestrafik undantagna de kompetenskrav på ansvariga föreståndare som gäller serveringar i land och föreslås undantagna kraven på serveringspersonal att delta i utbildning eller fortbildning som främjar ansvarsfull alkoholserving. För fartyg i utrikestrafik föreslås samma krav på att erbjuda alkohol fria drycker och på matserving som föreslås för landbaserad servering.
- I enlighet med uppmärksammandet i avsnitt 2.2, vore det motiverat att reglera även serveringen av alkoholhaltiga ämnen som inte är drycker i landskapslagstiftningen. En åländsk reglering av servering av alkoholhaltiga ämnen kan vara oförenlig med självstyrelselagens behörighetsfördelning, och förutsätter närmare utredning/åtgärder.

3.2 Förhållande till EU-rätten

Europaparlamentet och rådet får besluta om åtgärder som direkt avser skydd av folkhälsan när det gäller missbruk av alkohol⁴⁴. Dessa regleringar får dock inte omfatta harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar. Vissa EU-bestämmelser som är allmänna till sin karaktär måste icke desto

⁴⁴ Artikel 168.5 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (konsoliderad version)

mindre beaktas i regleringar av alkoholförsäljning. EU:s grundläggande regler för den fria rörligheten är centrala principer att beakta i detta sammanhang. I fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt, artikel 34, ingår ett förbud mot kvantitativa importrestriktioner och åtgärder med motsvarande verkan mellan medlemsstaterna. Artikel 36 stadgar om grunderna för undantag till artikel 34, av hänsyn till tvingande samhällsintressen, däribland skydd för människors hälsa och liv. Förbud eller restriktioner får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.

Det s.k. tjänstedirektivet⁴⁵ avser att förenkla förfaranden och formaliteter som är tillämpliga på tillträde till och utövande av tjänsteverksamhet. Enligt artikel 16 i direktivet, får medlemsstaterna inte för att tillåta tillträde till eller utövande av en tjänsteverksamhet på sitt territorium ställa krav som är diskriminerande (*icke-diskriminering*) eller som inte går att motivera med hänsyn till allmänintresset (*nödvändighet*), exempelvis tryggnad av folkhälsan. Därtill ska det eftersträvade målet inte kunna uppnås med mindre begränsande åtgärder (*proportionalitet*). Enligt artikel 39.5 ska medlemsstaterna till kommissionen översända alla förändringar i sina krav på tillfällig tjänsteverksamhet, inbegripet nya krav och skälen till dessa. Direktiv 2015/1535⁴⁶ om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster, innehåller även en motsvarande anmälningsplikt.

Genom det åländska protokollet till Finlands anslutningsfördrag⁴⁷, vilket äger företräde framom de rättsakter som nämnts, tillåts på Åland inskränkningar på icke-diskriminerande grund, i etableringsrätten och i rätten att tillhandahålla tjänster för fysiska personer som inte har hembygdsrätt eller för juridiska personer utan tillstånd av de behöriga myndigheterna, i enlighet med de bestämmelser som var i kraft den 1 januari 1994.

Alkoholregleringar angränsar också till EU-bestämmelser om exempelvis livsmedel, beskattning och marknadsföring. Emedan förslaget endast handlar om servering av alkoholdrycker, behöver merparten av dessa regleringar inte beaktas. En närmare bedömning av vilka EU-bestämmelser, inklusive anmälningsförfaranden till kommissionen, som förslaget förutsätter att beaktas, bör ske i den fortsatta beredningen.

4. Förslagets konsekvenser

4.1 Sociala konsekvenser och konsekvenser för hälsan

Konsumtion av alkoholdrycker har en stark koppling till en rad hälsorelaterade, sociala och samhällseliga problem. På Åland har inga myndigheter aviserat gränser för säker alkoholkonsumtion. I Finland finns riktgivande risknivåer för låg, måttlig och hög konsumtion: måttlig risknivå för vuxna är i medeltal 14 standardportioner för män och 7 för kvinnor per vecka⁴⁸. I Sverige definieras riskbruk vanligen⁴⁹ som mer än 14 standardglas per vecka för män och mer än nio standardglas per vecka för kvinnor och/eller minst 5 standardglas för män respektive 4 för kvinnor vid samma tillfälle. Risknivåerna är ändå högst individuella. Unga, gamla och sjuka lider större risk för skada även vid lägre nivåer. Vid graviditet ökar även små mängder alkohol risken för skador på fostret. Vid berusningsdrickande ökar risken kraftigt för

⁴⁵ Europaparlamentets och Rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden

⁴⁶ Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster

⁴⁷ Akt om villkoren för Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen. Protokoll 2 om Åland (EG:s officiella tidning nr C 241, 29/08/1994 s. 0009 - 0404).

⁴⁸ God medicinsk praxis (Finska Läkarföreningen Duodecim) / THL

⁴⁹ Socialstyrelsen (2018) Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor

olyckor och vid regelbunden konsumtion risken för att ett beroende föds. Det saknas med andra ord säkra nivåer för konsumtion av alkohol.

Förutom de direkta negativa hälsoeffekter som konsumtion av alkohol har på individen påverkas även anhöriga och tredje part. Alkohol har omfattande skadeverkningar som rör trafikolyckor, bidrar till social problematik i familjer samt innebär höga kostnader för sjukvård och sjukfrånvaro. En mycket hög andel av våldsbrottsligheten är alkoholrelaterad i meningen att antingen förövaren, brottsoffret eller båda varit berusade - ett samband som är starkt även vad gäller dödligt våld och sexualbrott, enligt uppgifter i Sverige⁵⁰. Det finns även ett starkt samband mellan totalkonsumtionen av alkohol och självmord, vilket tenderar vara starkare ju mer ett lands dryckesmönster är inriktat på berusningsdrickande⁵¹. I Finland sker knappa hälften av alla misshandelsbrott på serveringsställen och på andra allmänna platser, medan lite mer än hälften sker på privata platser – och antalet misshandelsbrott i offentliga lokaler verkar enligt utredningar vara som störst i samband med att serveringsställen med tillstånd till förlängd serveringstid stängs⁵². Serveringsregleringar spelar även en roll för vilka värden som tillskrivs alkohol i det offentliga rummet, och därmed även för samhällets alkoholkonsumtionskultur och traditioner som rör alkohol som helhet.

Av den totala alkoholkonsumtionen utgör konsumtion vid servering en betydligt mindre del än konsumtion av drycker införskaffade i detaljhandeln (se avsnitt 1.2.3). Därför förväntas förändringar av serveringsbestämmelser, ha mindre effekt på den totala alkoholkonsumtionen, än ändringar som rör detaljhandel. Förslaget innebär icke desto mindre en större tillgång på starkare alkoholdrycker på serveringsställen, genom slopandet av klassificeringen av serveringsställen i A-, B- eller C-rättigheter, vilket kan påverka i synnerhet berusningsdrickandet vilket i sin tur bidrar till fler ordnings-, olycks- och våldsrelaterade problem. Berusningsdrickandet är särskilt vanligt bland ungdomar och unga vuxna och intensivt berusningsdrickande orsakar stora skador även bland personer utan allvarliga alkoholproblem i övrigt⁵³. Det bedöms ändå som att den avregleringar som föreslås som helhet är tillräckligt begränsade för att stora negativa förändringar i hälsa, olyckor, brott och olika ordningsproblem kan undvikas. Förslaget innehåller även bestämmelser som avser motverka problem som sammanhänger med berusningsdrickande, särskilt införandet av krav på egenkontroll för alla tillståndsinnehavare. Genom att Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet fortsättningsvis, när vissa omständigheter uppfylls, ges möjlighet att på enskilda serveringsställen begränsa styrkan på de alkoholdrycker som får serveras eller ställa andra villkor för servering, är avsikten att allmän ordning och säkerhet ska kunna tryggas och tilltagande problem som har att göra med servering av starka alkoholdrycker och berusningsdrickande ska kunna undvikas.

Servering av alkoholdrycker på fartyg hemmahörande på Åland i utrikestrafik, blir enligt förslaget per automatik möjlig en halv timme längre än idag (klockan 4:00 istället för klockan 3:30), och kan även inledas tidigare än idag (klockan 5:30 istället för klockan 9:00). Enligt gällande bestämmelser har avvikelser till serveringstiden kunnat beviljas av särskilda skäl, av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Som helhet innebär förslaget dock en ytterligare avreglering av serveringstiden på fartyg i utrikestrafik, vilket kan bidra till en ökning av de ovan nämnda problem som sammanhänger med berusningsdrickande.

⁵⁰ Brottsförebyggande rådet (2015). Alkohol- och drogpåverkan vid misshandel, hot, personrån och sexualbrott. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

⁵¹ Norström Ved Thor (2013). Samband mellan alkohol och självmord på befolkningsnivå: En översikt. *Suicidologi* 18 (3): 10–15.

⁵² Enligt RP 100/2017 rd, s. 36. Baserat på (Rikollisuustilanne 2016. *Katsauksia* 22/2017).

⁵³ Svensson B. (2017), Alkohol- och narkotikaproblem. Studentlitteratur, Lund. & Larimer ME, Dillworth TM, Neighbors C, et al. (2012). Harm reduction for alcohol problems. I Marlatt GA, Larimer ME & Witkiewitz K (red.), Harm reduction: Pragmatic strategies for managing high-risk behaviors. New York: The Guilford Press.

4.2 Konsekvenser för myndigheter

Förslaget innebär att Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) behöver förnya sin verksamhet som helhet vad gäller beviljande av tillstånd för och övervakning av servering av alkoholdrycker. I praktiken förutsätter detta att nya ansökningsförfaranden och anvisningar för servering av alkoholdrycker utarbetas, att nya tillståndsnummer och vid behov begränsningar meddelas samt att myndigheten verkar för att stöda tillståndshavare till att anpassa sin verksamhet till den nya lagstiftningen. Arbetet underlättas till en del av att tillsynsmyndigheterna i riket utarbetat motsvarande material och av att en viss praxis för hur alkohollagen (FFS 1102/2017) tillämpas har börjat växa fram. På längre sikt bedöms förslaget inte innebära ökad arbetsmängd för myndigheten. Landskapsregeringen förutsätts understöda ÅMHM, tillståndshavare och personal i serveringsbranschen genom att initiera utbildningsinsatser om den nya lagstiftningen.

I samband med att den föreslagna lagstiftningen träder ikraft behöver de avgifter som ÅMHM erhåller från tillståndshavare revideras i Ålands landskapsregerings beslut om taxa för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Hur förslaget påverkar ÅMHM:s finansiering beror på det beslut som fattas. Förslagen som innebär att servering på gemensamma serveringsställen/catering och förlängd serveringstid i de flesta fall kan möjliggöras genom en anmälan, innebär att något fler anmälningsärenden och färre tillståndsansökningar kommer att behandlas av ÅMHM. I riket tas en tillsynsavgift ut även för behandling av anmälningar. Vid förlängd serveringstid, är avgiften beroende på hur många dagar av året som anmälan om förlängd serveringstid gäller.

Den tid för när drycker får säljas vid förlängd servering, föreslås inte vara längre än vad som är möjligt idag. Administrationen kring förlängd serveringstid blir däremot mindre för tillståndshavare, vilket kan leda till att fler serveringsställen ansöker om förlängd serveringstid, även om denna i praktiken mer sällan skulle nyttjas. Längre serverings- eller förtäringstider på serveringsställen skulle leda till en förflyttning, möjligen också en förlängning, av tidpunkten för när de flesta alkoholrelaterade brotten inträffar. Det skulle leda till att polismyndigheten behöver flytta resurser till senare på kvällen och de tidiga morgontimmarna, vilket skulle innebära höjd kostnad och arbetsbelastningen, på motsvarande sätt som rapporterats av polisstyrelsen i Finland⁵⁴. Motsvarande konsekvenser på Åland som i riket, bedöms kunna undvikas genom de förslag som ställs i denna promemoria.

Ålands yrkesgymnasium, förutsätts bevilja intyg över kunskaper om alkohollagen som avses i 58 § i alkohollagen (FFS 1102/2017), vilket motsvarar det uppdrag som myndigheten har idag. Förslaget innebär att kursmaterial och innehållet i tentamen behöver förnyas som helhet, för vilket motsvarande material tillgängligt i riket till en del kan nyttjas. De yrkesutbildningar inom restaurangbranschen som ordnas på Åland behöver i sina innehåll beakta den föreslagna nya lagstiftningen.

Förslaget innebär att kravet på kommunens samtycke för servering av alkoholdrycker i kommunen slopas (gällande 20 § i alkohollagen (FFS 1143/1994)). Enligt förslaget ges kommunen istället rätt att förbjuda förlängd serveringstid eller besluta om begränsningar som gäller förlängd serveringstid, om förlängd serveringstid medför mer än ringa olägenhet för den allmänna ordningen och säkerheten, på det område i kommunen som olägenheten rör. Detta innebär en möjlighet för kommunen att aktivare än idag förhålla sig till de konsekvenser som servering av alkoholdrycker har på kommunens arbete för att främja välfärd och trygghet. Kommunerna har redan idag det huvudsakliga ansvaret för det praktiska förebyggande rusmedelsarbetet på Åland, enligt landskapslagen (2013:125) om tillämpning på Åland av lagen om nykterhetsarbete. Kommunen där verksamhetsstället finns kan också på begäran av ÅMHM ge utlåtande om en enskild ansökan om serveringstillstånd. Som helhet bedöms förslagen inte innebära betydande nya uppgifter för kommunen.

⁵⁴ www.poliisi.fi/sv/polisstyrelsen/meddelanden/1/0/polisen_uppskattar_att_forandringarna_i_alkohollagen_okat_larmuppdragen_och_flyttat_fram_dem_till_de_tidiga_morgontimmarna_73496

4.3 Konsekvenser för sysselsättning, arbetslivet och personal

De avregleringar som förslaget innebär, vilka till stor del framgår av avsnitt 3.1, kan i någon mån minska på det administrativa arbete som tillståndshavare och personal utför. Samtidigt innebär krav på egenkontroll att tillståndshavare och personal förväntas ta ett större ansvar för att planera och följa upp att verksamheten tillämpas enligt regelverket och att den sker på ett ansvarsfullt sätt.

En avreglering av bestämmelserna om serveringspersonal som är under 18 år föreslås, vilken innebär att en person som har fyllt 16 år får servera alkoholdrycker under direkt övervakning av den ansvariga föreståndaren eller någon annan som utsetts för uppgiften. Förslaget ökar tillgången på serveringspersonal, särskilt under vissa tider på året.

Behörighet som ansvarig föreståndare vid A-rättigheter erhålls idag genom serveringsintyg och tre månaders arbetserfarenhet eller genom tillräcklig yrkesutbildning, vilket motsvarar det föreslagna kravet på ansvarig föreståndare eller en annan person som tillståndshavaren har utsett för denna uppgift. Om det idag på serveringsstället serveras alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol (serveringstillstånd med B- eller C-rättigheter) kan behörighet även uppfyllas genom ett serveringsintyg. Inga förändringar föreslås vad gäller dessa krav. Förslaget innebär inte heller något krav på kompletteringar av intyg/behörighet, för personer som redan har sådan yrkesutbildning eller intyg som uppdraget som ansvarig föreståndare förutsätter idag. Förslaget förutsätter icke desto mindre i praktiken att all personal på serveringsställen tillhandahåller kunskap om de nya serveringsbestämmelserna.

Förslagen om catering och mer flexibla serveringsformer, kan ha en mindre sysselsättningsfrämjande effekt.

4.4 Konsekvenser för jämlikhet, barn och jämställdhet mellan könen

Män konsumerar i större utsträckning alkoholdrycker än kvinnor, idkar i större utsträckning berusningsdrickande och lider därmed även oftare av alkoholens skadeverkningar i form av missbruk och beroende⁵⁵. Missbruk av alkohol påverkar förutom individen även tredje part, familjer och samhället i stort, vilket redogjorts för i avsnitt 4.1. Förslaget har dock inga kända nya konsekvenser för jämlikhet eller jämställdheten mellan könen.

Det har uppskattats att cirka sex procent av alla barn i Finland växer upp i familjer där det förekommer problem med rusmedel⁵⁶. I de flesta fall handlar det om att en förälder, oftast barnets pappa, brukar alkohol, men även narkotikabruk eller bruk av både alkohol och narkotika förekommer. Rusmedelsproblem hos föräldrarna är en faktor som påverkar barns hälsa negativt och utgör även en riskfaktor för att en familjs utsatta situation ska gå i arv.

En avreglering av bestämmelserna om serveringspersonal som är under 18 år föreslås, vilken innebär att en person som har fyllt 16 år får servera alkoholdrycker under direkt övervakning av den ansvariga föreståndaren eller någon annan som utsetts för uppgiften. Tillståndshavaren och dennes personal har långtgående skyldigheter att övervaka och upprätthålla ordningen på serveringsstället i enlighet med lagstiftningen, inklusive att säkerställa att servering inte sker till personer som inte har fyllt 18 år eller till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande. Företrädare till tillståndshavaren får dessutom avlägsna en person som har brutit mot ett förbud eller som är uppenbart berusad från

⁵⁵ Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Alkoholmissbruk & beroende, kön och ålder för 17 – 84-åringar år 2013 & 2017 & ÅSUB:s rapport 2016:7. Ålänningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor år 2016

⁵⁶ Raitasalo, K. & Jääskeläinen, M. & Holmila, M. (2016). Vanhempien päihdeongelmista aiheutuvat haitat lapselle. Teoksessa: Holmila, M. & Raitasalo, K. & Tigerstedt, C. (toim.) (2016). Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikat – vanhemmat, lapset ja alkoholi, s. 83-97. Helsingfors. Institutet för hälsa och välfärd (THL).

serveringsstället. Detta bedöms leda till att serveringspersonal som inte fyllt 18 år, jämfört med idag, i mycket större utsträckning kan komma att arbeta inom restaurangbranschen med serveringsuppgifter och med det ansvar som alkohollagstiftningen ställer – med stöd av övervakande personal.

Förslaget förväntas inte påverka alkoholkonsumtionen som helhet i stor omfattning, och bedöms förutom ovan nämnda förslag om serveringspersonal, inte ha mer omfattande inverkan på barns uppväxtförhållanden än vad gällande bestämmelser har. I jämförelse med rikets alkohollag finns flera bestämmelser som avser skydda barn och familjer och upprätthålla alkoholfria miljöer, vilka motsvarar gällande bestämmelser på Åland: Serveringstillstånd kan begränsas eller förvägras i det fall serveringen planeras ske vid avsedd servering på ett ställe i anslutning till eller i omedelbar närhet av lokaler som huvudsakligen är avsedda för eller används av barn eller ungdomar eller på ett ställe där det bedrivs näringsverksamhet vars huvudsakliga målgrupp är barn och ungdomar, vid servering som är avsedd att ske under ett idrottsevenemang eller en tillställning som är avsedd för hela familjen eller vars deltagare annars till stor del är barn och ungdomar. Alkoholserving ska enligt förslaget med få undantag få ske på avgränsade delar av allmänna läktare på idrotts-, motions- eller musikevenemang eller andra jämförbara evenemang, trots att dessa reserverats för personer som fyllt 18 år.

4.5 Ekonomiska konsekvenser

De samhällsekonomiska effekter som förslaget har som helhet är svåra att förutse. Eventuella kostnader för tillsyn/polisinsatser, skadegörelse/våld/olyckor, social- och sjukvård (se avsnitt 4.1) måste ställas i relation till de positiva effekter nya former av näringsverksamhet och sysselsättning kan ha. Det bedöms icke desto mindre som att förslaget inte kommer ha stora samhällsekonomiska effekter på nämnda områden.

Förslaget innebär som helhet en avreglering och förenkling av gällande serveringsbestämmelser. Möjligheten att idka näringsverksamhet i landskapet bedöms som helhet främjas.

SlopanDET av indelning av serveringar i olika tillståndsklasser (A, B och C) innebär att utbudet på starka alkoholdrycker ökar. Om även efterfrågan och därmed försäljningen av alkoholdrycker på serveringar som helhet ökar, innebär det en positiv ekonomisk effekt för de som driver serveringsverksamhet.

Cateringsservering eller motsvarande servering förutsätter, enligt förslaget, efter att serveringsstället initialt blivit godkänt av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM), endast en anmälan av tillståndshavare om enskilda serveringstillfällen, vilket förväntas leda till större flexibilitet och mindre administrativt arbete för näringsidkare. Serveringstillstånd kan för att möjliggöra detta, beviljas utan att tillståndshavaren har ett eget serveringsområde. Därtill får två eller flera sökande beviljas tillstånd för servering på samma serveringsområde samtidigt, om en av sökandena meddelar att den ansvarar för övervakningen. Därtill, om servering anknyter till turisttjänster, får serveringstillställningar anmälas för högst ett år åt gången med angivande av de planerade rutterna (för exempelvis godkännande av måltidsställen och raststugor, i anslutning till vandringsleder, som serveringsställen). Förslagen kan främja framväxten av nya former av näringsverksamhet.

I samband med att den föreslagna lagstiftningen träder ikraft behöver de avgifter som ÅMHM erhåller från tillståndshavare för tillstånd, anmälningar och tillsyn revideras i Ålands landskapsregerings beslut om taxa för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Vilket utfallet blir för serveringstillståndshavare beror på det beslut som fattas. I riket tas en tillsynsavgift ut även för behandling av anmälningar. Vid förlängd serveringstid, är avgiftens storlek beroende på hur många dagar av året som anmälan om förlängd serveringstid gäller.

5. Ärendets beredning

Förslaget har beretts som tjänstemannaberedning, i enlighet med aviserade politiska mål och de mål som ställs i de politiska styrdokument som omnämns i avsnitt 1.2.2 och 3.1. Den forskning om skadebegränsning som omnämns i avsnitt 1.2.1 och de statistiska uppgifter som omnämns i avsnitt 1.2.3 har även uppmärksammats i förslaget. Synpunkter som socialvårdsbyrån inhämtade i samband med beredningen av ändringen av behörighetskrav på serveringspersonal genom ändring av 3a § i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om alkohol (2018/21) samt synpunkter som inhämtats från eller lämnats av myndigheter och olika aktörer till landskapsregeringen under tiden som ärendet har varit under beredning har beaktats. Promemorian har inte genomgått en remiss.

Förslagen behöver preciseras och lagtekniskt bearbetas i den fortsatta beredningen. Det slutliga lagförslaget bör genomgå en remissrunda genom vilken landskapsregeringens avdelningar, berörda myndigheter och olika intressenter i samhället tillåts yttra sig. Även mindre innehållsmässiga tilläggsutredningar kan behöva utföras. Om avvikelser föreslås som förutsätter avvikelser i rikets alkohollagregister, behöver överenskommelser nås med Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira). Förslagen i denna promemoria förutsätter inga sådana avvikelser. Lagförslag kan i enlighet med avsnitt 3.2 behöva meddelas till Europeiska kommissionen.

6. Detaljerade förslag

Förslaget i denna promemoria utgår från att alkohollagen (FFS 1102/2017) antas genom ny s.k. blankettlagstiftning så att den nu gällande åländska lagstiftningens innehåll upphör i samband med den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Av detta kapitel framgår de avvikelser till alkohollagen och till de på basen av alkohollagen antagna förordningar som förslaget förutsätter. Förslagen till avvikelser i övrig lagstiftning kan behöva utökas i samband med att det egentliga lagförslaget tas fram.

6.1 Alkohollag (FFS 1102/2017)

6.1.1. Förslag som inte utgör avvikelser till enskilda paragrafer

Serveringstillståndshavare ska på ett serveringsställe erbjuda matsservering. I fallet att flera tillståndshavare idkar servering på samma serveringsområde enligt alkohollagens 19 § 1 mom., uppfylls kravet på matsservering om en av tillståndshavarna erbjuder matsservering.

Gällande bestämmelser⁵⁷ ställer specifika och omfattande krav på servering av mat på alla serveringsställen. Därtill ställs krav på högklassig underhållning och alkohol- och drogpolicy på vissa sorter av serveringsställen.

Servering av både dryck och mat på serveringsställen är ett naturligt inslag i serveringsverksamhet och främjar ansvarsfull konsumtion av alkoholdrycker. Därför föreslås fortsatt krav på att alla serveringsställen ska erbjuda servering av mat. Hurudan mat som ska erbjudas, exempelvis om den ska vara tillredd eller om maten serveras till

⁵⁷ Landskapsregeringens beslut (S1303P03, nr 5) om bestämmelser om förutsättningar för beviljande av serveringstillstånd

bord eller på annat sätt, föreslås i motsats till gällande bestämmelser, inte regleras. Gällande krav på alkohol- och drogpolicy vid A- och B-rättigheter, och på underhållning, föreslås slopas. Enligt alkohollagens 19 § 1 mom., får två eller flera sökande beviljas tillstånd för servering på samma serveringsområde samtidigt, om en av sökandena meddelar att den ansvarar för övervakningen på området. I dessa fall uppfylls kravet på matsservering om en av tillståndshavarna erbjuder matsservering.

Tillståndshavare som anmält eller ansökt om förlängd serveringstid, enligt alkohollagens 44 § 1 mom. eller 44 § 2 mom., ska möjliggöra att serveringspersonalen kostnadsfritt kan delta i utbildning eller fortbildning i ansvarsfull alkoholservice eller på annat sätt ges kunskap och metoder i främjande av ordning och minimerande av skador och olägenheter som sammanhänger med berusningsdrickande på serveringsställen.

Enligt gällande bestämmelser ska tillståndshavare med förlängd serveringstid samt tillståndshavare med A- eller B-rättigheter möjliggöra för och uppmuntra sin personal att regelbundet delta i kurser i ansvarsfull alkoholservice. Landskapsregeringen har under flera år genom utbildningsanordnare initierat utbildningstillfällen på Åland i ansvarsfull alkoholservice för att förenkla deltagande i sådana kurser. Genom förslaget begränsas kravet på tillståndshavare till serveringsställen med förlängd serveringstid. Samtidigt föreslås beskrivningen av vad utbildningen eller fortbildningen kan innehålla, utvidgas. Utbildningen eller de kunskapsfrämjande insatserna föreslås därtill vara avgiftsfria för personalen, så att exempelvis deltagaravgifter ersätts av tillståndshavaren.

Alkoholfria drycker ska i tillfredsställande urval och till skäliga priser erbjudas vid ett serveringsställe. Alkoholfria drycker ska inkluderas i prislistor eller menyer som listar alkoholdrycker på serveringsstället.

Det föreslås att alkoholfria drycker i tillfredsställande urval och omfattning och till skäliga priser ska erbjudas vid ett serveringsställe. Vad som avses med ett tillfredsställande urval och omfattning regleras inte i närmare detalj. Serveringsställen uppmannas att även erbjuda alkoholfria alternativ till sådana drycker som i regel innehåller alkohol, exempelvis vin och öl. Alkoholfria drycker ska därtill inkluderas i prislistor eller menyer som räknar upp alkoholdrycker på serveringsstället. Avsikten är att kunden på ett serveringsställe inte särskilt ska behöva fråga om alkoholfria drycker utan att dessa ska vara lättillgängliga alternativ till drycker som innehåller alkohol.

Enligt 25 § i gällande alkohollag på Åland, ska serveringsställen ha ett tillräckligt sortiment av svaga alkoholdrycker samt alkoholfria drycker till skäliga priser. En motsvarande bestämmelse har inte införts i rikets nya alkohollag eller i utfärdade riksförordningar.

6.1.2. Förslag på avvikelser till enskilda paragrafer

7 § Tillståndsmyndigheter

Med avvikelse från 7 § beviljar Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, på ansökan, serveringstillstånd när serveringsstället finns på Åland eller när serveringsstället är ett fartyg som är hemmahörande på Åland och trafikerar mellan Åland och riket.

12 § Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd

Bestämmelsen i 12 § behöver beakta det som rör rätten att idka näring i landskapet.

13 § Allmänna förutsättningar som hänför sig till sökanden

Bestämmelsen i 13 § behöver beakta det som rör rätten att idka näring i landskapet.

18 § Serveringstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Med avvikelse från 18 § 1 mom. gäller ett serveringstillstånd för alkoholdrycker serveringsområdet på ett serveringsställe och beviljas en sökande som utövar trakteringsverksamhet som avses i landskapsförordningen (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet.

Med avvikelse från 18 § 4 mom. får serveringsområdet, på anmälan, inte utvidgas utomhus eller till en annan byggnad.

Avvikelsen till 18 § 4 mom. motsvarar i huvudsak gällande bestämmelser, så som framgår av 22 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit (FFS 1344/1994). På motsvarande sätt som idag föreslås att serveringsområdet inte på en anmälan av tillståndshavaren får utvidgas utomhus eller till en annan byggnad. Med annan byggnad avses en byggnad som inte är ansluten till den byggnad för vilken serveringstillståndet är beviljat.

Med avvikelse från 18 § 2 mom., får servering inte godkännas på ett allmänt läktarutrymme som används för idrotts-, motions- eller musikevenemang eller andra jämförbara evenemang, ej heller om en del av det allmänna läktarutrymmet är reserverat för personer som har fyllt 18 år. Servering får godkännas på ett område som finns i nära anslutning till ett allmänt läktarutrymme. Servering kan tillåtas på ett läktarutrymme som är reserverat för personer som har fyllt 18 år vid ovan nämnda evenemang, om övervakningen och upprätthållande av ordningen på utrymmet kan tryggas utan hinder, och serveringen sker genom bordsservering eller serveringen är småskalig.

Enligt gällande bestämmelser är servering på ett allmänt läktarutrymme som används för idrotts-, motions-, musik- eller andra jämförbara evenemang inte tillåten. Enligt förslaget, vilket motsvarar gällande bestämmelser, med avvikelse från alkohollagens 18 § 2 mom., får servering inte heller godkännas på ett allmänt läktarutrymme som används för idrotts-, motions- eller musikevenemang eller andra jämförbara evenemang om en del av det allmänna läktarutrymmet är reserverat för personer som har fyllt 18 år. Servering får godkännas på ett område som finns i nära anslutning till ett allmänt läktarutrymme. Med andra jämförbara evenemang avses också exempelvis läktare eller sittplatser i en biografisal i samband med filmvisning, vid vilken servering inte kan godkännas, även om salen är reserverad för personer som fyllt 18 år.

Som ett undantag till ovan nämnda förslag, vilket utgör en utvidgning i förhållande till gällande bestämmelser, föreslås att servering kan tillåtas på ett läktarutrymme som är reserverat för personer som har fyllt 18 år vid sådana evenemang som avses i bestämmelsen, om övervakningen och upprätthållande av ordningen på utrymmet kan tryggas utan hinder, och serveringen sker genom bordsservering eller är småskalig.

Avsikten med bestämmelserna är att motverka normaliseringen av alkoholkonsumtion och i synnerhet berusningsdrickande vid idrotts-, motions- eller musikevenemang eller andra jämförbara evenemang, samt att motverka en tillbakagång av antalet evenemang och platser i samhället där alkohol inte brukas. Ett visst utrymme föreslås ändå för att kunna bevilja tillstånd för servering på de evenemang som bestämmelsen avser, på en läktare som är reserverad för personer som har fyllt 18 år.

19 § Beviljande av serveringstillstånd för alkoholdrycker i vissa fall

Med avvikelse från 19 § 2 mom. avses med en resande, en resande enligt landskapsförordning (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet.

20 § Servering vid tillställningar och evenemang

Med avvikelse från 20 § 1 mom. ska även de förutsättningar som i landskapslagen införts som avvikelser till 18 § uppfyllas vid godkännande av ett område som serveringsområde.

Avvikelsen till 20 § 1 mom. är ett förtydligande som hänger samman med de föreslagna avvikelserna till 18 §.

Med avvikelse från 20 § 2 mom. är den som anmäler om servering skyldig att beakta de begränsningar och villkor som enligt 22 § gäller serveringsområdet.

Det föreslås, i förtydligande syfte, att den som gör en anmälan enligt 20 § 2 mom. är skyldig att kontrollera om serveringsområdet är belagt med begränsningar och villkor enligt 22 § och följaktligen beakta dessa, eftersom det vanligen inte är den juridiska/fysiska person som ansökt om att få serveringsområdet godkänt enligt 20 § 1 mom., som gör anmälan om servering enligt 20 § 2 mom.

21 § Utlåtanden och information om ansökan om serveringstillstånd

Behov av avvikelse från rikets förvaltningslags 41 § behöver beaktas, och vid behov ett förtydligande om var definitioner motsvarande markanvändnings- och bygglagen framgår.

22 § Villkor och begränsningar som avser serveringstillstånd

Med avvikelse från 22 § 1 mom. kan begränsningar och villkor även bestå av andra sådana begränsningar och villkor som behövs för övervakningen av serveringen och upprätthållande av ordningen än de som nämns i momentet.

Den föreslagna avvikelsen innebär att villkor och begränsningar som får meddelas vid servering i anslutning till barn, ungdomar och familjer, förutom serveringstid och serveringsområde, även kan handla om andra aspekter av serveringen, exempelvis styrkan på de alkoholdrycker som serveras eller portionsstorlekar. Avvikelsen motsvarar med vissa förenklingar 21 d § i gällande alkohollag (FFS 1143/1994)

Med avvikelse från 22 § 2 mom. kan begränsningar och villkor även bestå av andra begränsningar och villkor som behövs för övervakningen av serveringen och upprätthållande av ordningen än de som nämns i momentet.

Avvikelsen innebär att villkor och begränsningar som får meddelas vid servering vid de omständigheter som nämns i 22 § 2 mom., även kan bestå av andra begränsningar av serveringen, exempelvis begränsningar av styrkan på de alkoholdrycker som får serveras. Avvikelsen motsvarar med vissa förenklingar 21 d § i gällande alkohollag (FFS 1143/1994). Avvikelserna från 22 § 1 och 2 mom. bedöms som motiverade emedan de i dag gällande B- och C-rättigheterna som reglerar styrkan på de drycker som får serveras, föreslås omvandlas till rätt till servering av det som idag motsvarar A-rättigheter för alla tillståndshavare. I samband att den lagstiftning som föreslås i denna promemoria träder ikraft kan ÅMHM meddela begränsningar till redan beviljade serveringstillstånd enligt 22 § 4 mom. Att begränsa tillgången på servering av starka alkoholdrycker kan vara ett effektivt sätt att på serveringsställen där det bedöms som motiverat, trygga övervakningen, förebygga problem eller garantera allmän ordning och säkerhet.

Med avvikelse från 22 § 4 mom. får villkor och begränsningar som meddelas en tillståndshavares pågående verksamhet, träda i kraft innan 30 dagar från det att beslutet om dem har delgetts, såvida det bedömts som särskilt påkallat för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet.

Den föreslagna avvikelsen från 22 § 4. 4 mom. har för avsikt att möjliggöra att ÅMHM i särskilt påkallade fall, kan besluta att ett beslut om begränsningar och villkor brådskande träder ikraft, för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet. En 30 dagars ikraftträdandetid bedöms inte som ändamålsenlig i brådskande fall.

Med avvikelse från 22 § 1 mom., i fallet att begränsningar och villkor inte bedöms som tillräckliga, kan Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet vid sådana situationer som avses i 22 § 1 mom. 1. eller 2. punkten eller 22 § 2 mom., förvägra serveringstillstånd eller avslå en sådan ansökan som avses i 20 § 1 mom.

Enligt 21 d § i den gällande alkohollagen, kan serveringstillstånd förvägras eller beviljas med begränsningar för ett ställe i anslutning till lokaler som är avsedda för barn eller ungdomar eller om näringsverksamhetens huvudsakliga målgrupp anses vara barn och ungdomar. Samma förfarande kan tillämpas i samband med idrottsevenemang eller tillställningar som är avsedda för hela familjen och lunchservering som arbetsgivare ordnar samt i situationer där serveringsstället är beläget så att det utifrån erhållna utredningar och utlåtanden finns anledning att misstänka att serveringsverksamheten stör. Genom förslaget, en avvikelse från 22 § i alkohollagen, ges ÅMHM fortsatt möjlighet att förvägra servering, eller en ansökan enligt 20 §, på ett ställe i anslutning till eller i omedelbar närhet av lokaler som huvudsakligen är avsedda för eller används av barn eller ungdomar eller på ett ställe där det bedrivs näringsverksamhet vars huvudsakliga målgrupp är barn och ungdomar, vid servering som är avsedd att ske under ett idrottsevenemang eller en tillställning som är avsedd för hela familjen eller vars

deltagare annars till stor del är barn och ungdomar eller när en sådan förutsättning som nämns i 22 § 2 mom. uppfylls. Förvägran får tillämpas endast i fallet att begränsningar och villkor bedömts som otillräckliga för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet.

Bestämmelsens placering i landskapslagen kan övervägas, eftersom den utgör ett grund för att inte bevilja serveringstillstånd enligt 18 §.

De förbud och påföljder som tillsynsmyndigheten kan meddela enligt 68 § 3 och 4 mom., inklusive återkallande av tillstånd, tillämpas i de fall ett tillstånd redan beviljats.

38 § Personal som har hand om detaljhandel och servering

Med avvikelse från 38 § 2 mom. kan de skyldigheter som påkommer ansvarig föreståndare eller den person som avses i 38 § 2 mom., fullgöras även utan personlig närvaro på serveringsstället om

- 1) den totala serveringen av alkoholhaltiga drycker omräknat i ren etylalkohol inte överstiger 50 liter per år, dock så att den totala serveringen under en enskild månad inte får överstiga 8 liter,
- 2) det närvar en person som fyllt 20 år, som är anställd vid servicestället och som har utsetts av den ansvarige föreståndaren att handha den direkta övervakningen och
- 3) den ansvarige föreståndaren eller den utsedda person som avses i alkohollagens 38 § 2 mom. kan kallas till och inställa sig på serveringsstället inom sextio minuter.

Den föreslagna avvikelsen från 38 § 2 mom. motsvarar i sak gällande 3b § i landskapslagen (1995:92) om tillämpning på Åland av alkohollagen.

43 § Serveringstider

Med avvikelse från 43 § 2 mom. är förtäring av serverade alkoholdrycker tillåten i en halv timme efter det att serveringstiden gått ut.

Enligt gällande bestämmelser ska serveringen avslutas när serveringsstället stängs. Om serveringsstället stängs efter klockan 24, ska serveringen avslutas senast en halv timme före serveringsställets stängningstid.

Den föreslagna avvikelsen från 43 § 2 mom. innebär att förtäring av serverade alkoholdrycker är tillåten på alla serveringsställen i en halv timme efter det att serveringstiden gått ut, istället för i en timme så som stadgats om i rikets lag. Förslaget motsvarar i praktiken långt det som idag gäller på Åland. Regleringen av öppethållningstiden för trakteringsställen som serverar alkohol föreslås dock slopas, genom en ändring av landskapsförordningen (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet.

44 § Avvikelse från serveringstiden

Med avvikelse från 44 § 1 mom. ska en anmälan om förlängd serveringstid lämnas till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet minst fem veckor innan den förlängda tiden är planerad att införas. Med avvikelse från 44 § 3 mom. avses med kommunal hälsoskyddsmyndighet, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Det föreslås att en anmälan om förlängd serveringstid ska vara inlämnad till ÅMHH minst fem veckor innan den förlängda serveringstiden är planerad att införas. Enligt 44 § 3 mom. ska tillståndsmyndigheten ge in anmälan om förlängd tid till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten (motsvarande ÅMHH) för behandling enligt 15 § i hälsoskyddslagen (FFS 763/1994). Behandlingen enligt 15 § i hälsoskyddslagen kan förutsätta att ÅMHH i behövlig omfattning hör dem som kan påverkas. Avsikten med att föreslå en längre tid än i riket är således att ÅMHH ska ges tillräcklig tid för att vid behov inhämta synpunkter, av exempelvis personer som bor i närheten av serveringen, för att kunna bedöma om förutsättningarna för förlängd serveringstid finns och om de finns, vid behov, meddela behövliga begränsningar enligt 22 §. Avsikten är även att tillståndshavaren ges tillräcklig tid för att planera för hur meddelade begränsningar ska beaktas.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ska delge Ålands polismyndighet anmälningar om förlängd serveringstid.

För att Ålands polismyndighet ska kunna följa med vilka serveringsställen som anmält förlängd serveringstid föreslås att ÅMHH delger polismyndigheten anmälningarna. Förslaget äger motsvarighet i gällande bestämmelse på Åland om att beslut om förlängd serveringstid ska tillställas polisen för kännedom.

Med avvikelse från 44 § 1 mom. är det möjligt att fortsätta servering efter klockan 1.30 till högst klockan 3:30 utifrån en skriftlig anmälan till tillståndsmyndigheten.

Avvikelse från 44 § 1 mom. motsvarar den idag längst tillåtna förlängda serveringstiden (klockan 3.30) på Åland. Ingen avvikelse föreslås till serveringstiden i alkohollagen i övrigt, vilket innebär att den tidigaste tidpunkt som servering kan inledas på ändras från klockan 5:00 till klockan 9:00, eller klockan 7:00 på ansökan om det handlar om frukostservering vid ett inkvarteringsställe. Regleringen av öppethållningstiden i trakteringsrörelser med alkoholserving föreslås slopas i landskapsförordningen (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet.

47 § Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på fartyg och luftfartyg i utrikestrafik

Med avvikelse från 47 § 1 mom. avses servering av alkoholdrycker på fartyg hemmahörande på Åland i trafik mellan Åland och utlandet eller i trafik utomlands.

Med Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården avses Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

49 § Skyldigheter vid detaljhandel och servering

Med avvikelse från 49 § 2 mom. tillämpas ej heller de föreslagna avvikelserna till alkohollagens 57 § 2 mom. De föreslagna bestämmelserna om krav på att möjliggöra att serveringspersonal kostnadsfritt kan delta i utbildning eller fortbildning i ansvarsfull alkoholserving är ej heller tillämpliga.

Övriga bestämmelser om innehavare av serveringstillstånd för alkoholdrycker och om tillståndspliktig servering i alkohollagen och den föreslagna landskapslagen tillämpas även vid servering i de situationer som avses i alkohollagens 47 § och 48 §. Detta innebär

exempelvis att även på fartyg i utrikestrafik tillämpas de föreslagna bestämmelserna om servering av alkoholfria drycker och matsservering.

55 § Tillverkning, import, införsel och försäljning av odenaturerade alkoholpreparat

Enligt 55 § 2 mom. i rikets alkohollag (FFS 1102/2017) tillämpas vid servering av alkoholhaltiga ämnen samma bestämmelser som vid servering av alkoholdrycker, såvida ämnets totala alkoholhalt överstiger 2,8 viktprocent. Behörighetsfördelningen mellan Åland och riket vad gäller servering av alkoholhaltiga ämnen som inte är drycker är oklar, och innebär att tillämpningen av 55 § 2 mom. riskerar att bli oändamålsenlig. Resonemangen bakom detta har beskrivits närmare i avsnitt 2.2.

Inga materiella avvikelser föreslås till 55 §.

56 § Egenkontroll

Med avvikelse från 56 § 3 mom. finns inget motsvarande krav på plan för egenkontroll i landskapslagen (1978:52) om tobak och relaterade produkter.

57 § Personalens kompetens

Med avvikelse från 2 mom. ska innehavaren av serveringstillstånd se till att den ansvariga föreståndaren eller en sådan annan för uppgiften utsedd person som avses i alkohollagens 38 §, har antingen genom utbildning förvärvat tillräcklig yrkesskicklighet eller genom erfarenhet förvärvat tillräcklig yrkesskicklighet. Genom utbildning förvärvat tillräcklig yrkesskicklighet förutsätter minst ett års heltidsstudier inom restaurangbranschen, om undervisningsprogrammet innehåller undervisning och praktik i servering av alkoholdrycker. Genom erfarenhet förvärvat tillräcklig yrkesskicklighet förutsätter minst tre månaders heltidsarbete med servering av alkoholdrycker samt ett i alkohollagens 58 § avsett intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen. Som tillräcklig kompetens som ansvarig föreståndaren eller en sådan annan för uppgiften utsedd person som avses i alkohollagens 38 §, godkänns också ett i alkohollagens 58 § avsett intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen, om det på serveringsstället serveras alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol.

Avvikelsen från 57 § 2 mom. vad gäller kompetenskravet på den ansvariga föreståndaren eller en sådan annan för uppgiften utsedd person som avses i alkohollagens 38 §, motsvarar de i dag gällande bestämmelserna på Åland om krav på ansvarig föreståndare och dennes ställföreträdare.

Med avvikelse från 2 mom. avses förutom ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, även ett formulär som godkänts av Ålands yrkesgymnasium eller annan behörig landskapsmyndighet.

Avvikelsen till 57 § 2 mom. innebär att både sådana formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården samt formulär godkänt av Ålands yrkesgymnasium eller annan landskapsmyndighet, är ett på Åland giltigt formulär för intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen.

58 § Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen

Med avvikelse från 58 § 1 mom. är Ålands yrkesgymnasium eller en annan landskapsmyndighet som ordnar utbildning i restaurangservice en sådan läroanstalt som beviljar intyg över kunskaper om alkohollagen.

Den föreslagna avvikelsen från alkohollagens 58 § 1 mom. innebär att på Åland utfärdas intyg över kunskaper om alkohollagen av Ålands yrkesgymnasium eller annan landskapsmyndighet som ordnar utbildning i restaurangservice. Med beaktande av föreslagna avvikelser från 57 § 2 mom. godkänns även motsvarande intyg utfärdade i riket på Åland som intyg över kunskaper om alkohollagen.

I samband med Social- och hälsovårdsministeriets beredning av alkohollagen, framhöll landskapsregeringen fördelarna med att Åland och riket godkänner de intyg som utfärdats av respektive områdes utbildningsanordnare, för att underlätta för yrkespersoner inom servering som är verksamma både i riket och på Åland. Bestämmelser om att intyg utfärdade av en utbildningsanordnare på Åland godkänns i riket har som en följd av detta införts i alkohollagens 58 § 3 mom. och i 8 § i Social- och hälsovårdsministeriets förordning om tillsynen över alkohollagen (FFS 158/2018).

Med avvikelse från 58 § 3 mom. utfärdas genom förordning bestämmelser om godkännande av intyg som beviljats i riket som intyg enligt 57 § 2 mom. och 58 § 1 mom. i landskapet Åland.

59 § Allmän styrning och tillsyn samt uppföljning av alkoholens negativa effekter

Med avvikelse från 59 § 1 mom. ansvarar Ålands landskapsregering för de uppgifter som Social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för, till den del de gäller servering av alkoholdrycker.

60 § Tillsyn och anknytande styrning

Med avvikelse från 60 § 1 mom., ansvarar Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet för de uppgifter som regionförvaltningsverk ansvarar för, till den del de gäller servering av alkoholdrycker.

Med avvikelse från 60 § 2 mom. utövar Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet tillsyn över servering av alkoholdrycker på fartyg som är hemmahörande i landskapet Åland.

61 § Tillsynsprogram

61 § ska inte tillämpas på Åland till den del den rör servering av alkoholdrycker.

62 § Rätt att utföra inspektioner och få information

Med avvikelse från 62 § 2 mom. tillämpas 34 § i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland

63 § Rätt att få information

Som tillägg till 63 § 1 mom. föreslås Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet trots sekretessbestämmelserna ha rätt att avgiftsfritt av andra landskapsmyndigheter erhålla de uppgifter som avses i 63 § 1 mom.

66 § Alkoholnäringsregister

Med avvikelse från 66 § ska Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet föra register över näringsidkare som har beviljats eller ansökt om serveringstillstånd enligt alkohollagen vilka ska innehålla de uppgifter som framgår av 66 § 2 mom. till den del myndigheten erhållit uppgifterna. Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet nyttjar för ändamålet till den del det är ändamålsenligt det alkoholnäringsregister som avses i 66 § i alkohollagen.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) nyttjar det i 66 § avsedda alkoholnäringsregistret vid serveringstillståndsgivning för att utfärda tillståndsnummer. Registret möjliggör flera andra viktiga funktioner i alkoholförvaltningen, exempelvis serveringstillståndsinnehavares inköp av drycker och elektronisk rapportering av försäljningsuppgifter till ÅMHM. Enligt förslaget kan ÅMHM såvida det är ändamålsenligt, även nyttja andra register för registrering av uppgifter över näringsidkare som har beviljats eller ansökt om serveringstillstånd. ÅMHM upprätthåller idag ett eget register för merparten av de uppgifter som avses i 66 §.

71 § Påföljdsavgift

Det föreslås att de skyldigheter för serveringsställen till alkohollagen (FFS 1102/2017) som föreslås i denna promemoria fogas som skyldigheter till 71 § vid vilka påföljdsavgift kan tillämpas.

Påföljdsavgift är en ny påföljdsåtgärd i förhållande till gällande alkohollag, vilken verkställs enligt lagen om verkställighet av böter (FFS 672:2002) och betalas till staten. Avsikten med bestämmelsen är, enligt detaljmotiveringen till alkohollagens regeringsproposition, att den ska tillämpas när anmärkning är en för mild och återkallande av tillstånd för viss tid en för sträng åtgärd. Det föreslås att de skyldigheter för serveringsställen till alkohollagen (FFS 1102/2017) som föreslås i denna promemoria fogas som skyldigheter till 71 § vid vilka påföljdsavgift kan tillämpas.

Det bedöms som motiverat att vidare utreda om det är ändamålsenligt att 71 § ändras till en påföljd som motsvarar den idag gällande påföljdsåtgärden *skriftlig varning* eller en påföljd med karaktär av utsättande och utdömning av vite. Det senare är motiverat såvida det i den fortsatta beredningen bedöms som möjligt att lagstifta om att ett utdömt vite tillfaller landskapet. Ett alternativt förslag är att skriftlig varning införs som en parallell påföljd som kan meddelas istället för påföljdsavgift, när förfarandet är ringa eller när det är oskäligt att påföra påföljdsavgift, på motsvarande sätt som påföljden *anmärkning*. En skriftlig varning kunde i detta fall meddelas när förfarandet är ringa eller det är oskäligt att påföra en avgift, men anmärkning redan getts.

Utsättande och utdömning av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen (2008:10) om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen tillämpas på landskapets myndigheter samt kommunala myndigheter och andra myndigheter till den del de handhar uppgifter

inom landskapsförvaltningen eller den kommunala självstyrelseförvaltningen. I framställningen till landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland konstateras att vite tillfaller landskapet, till skillnad från böter som tillfaller riket och skadestånd som tillfaller den enskilde.

Påföljdsåtgärden skriftlig varning stadgas om i 22 § i gällande alkohollag (FFS 1143/1994). Även om påföljden inte innebär att tillståndshavaren beläggs med en avgift eller att verksamheten på annat sätt per automatik begränsas, kan påföljden uppfattas som att tillsynsmyndigheten står i beredskap att återkalla tillståndet antingen för viss tid eller permanent, såvida meddelade brister i verksamheten inte åtgärdas.

72 § Återkallelse av tillstånd

Enligt bestämmelsen i 72 § kan tillståndsmyndigheten återkalla ett tillstånd eller godkännande för viss tid eller permanent, om verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 1 - 6 punkten och förfarandet ska betraktas som väsentligt. Det föreslås att bestämmelsen även ska kunna tillämpas vid de skyldigheter för serveringsställen som föreslås i denna promemoria, och som föreslås fogas som skyldigheter till 71 §.

73 § Påföljder för överträdelser i utrikestrafik och i alkoholbolagets detaljhandel

Det föreslås att hänvisningen i 73 § 2 mom. till 71 § 1 mom. 6 punkten även ska gälla de skyldigheter för serveringsställen som föreslås i denna promemoria, och som även föreslås fogas som skyldigheter till 71 §.

74 § Avgifter som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tar ut

Med avvikelse från 74 § avses med Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, till den del bestämmelsen rör servering av alkoholdrycker.

Med avvikelse från 74 § 1 mom. och 3 mom. tas tillsynsavgifter för servering av alkoholdrycker ut i enlighet med Ålands landskapsregerings beslut (2018:99) om taxa för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

75 § Avgifter som regionförvaltningsverket tar ut

Med avvikelse från 75 § avses med Regionförvaltningsverket, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, till den del bestämmelsen rör servering av alkoholdrycker.

Med avvikelse från 75 § 1 mom. och 3 mom. tas tillsynsavgifter för servering av alkoholdrycker ut i enlighet med Ålands landskapsregerings beslut om taxa för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (2018:99).

85 § Förbud mot förtäring av alkoholdrycker

Alkohollagens 85 § stadgar om förtäringförbud, på exempelvis allmänna platser eller offentliga tillställningar, och motsvarar 58 § i gällande alkohollag. Det föreslås inga materiella avvikelser från bestämmelsen. Bestämmelsen behöver dock anpassas till gällande övrig lagstiftning på Åland.

90 § Straffbestämmelser

De föreslagna avvikelserna och tilläggen som utgör skyldigheter för tillståndshavare och personal kan övervägas om är motiverade att inkluderas i bestämmelsen. Beaktat vilka förslag som läggs i denna promemoria, bedöms det initialt vara mer ändamålsenligt att dessa endast fogas som tillägg till överträdelsebestämmelserna i alkohollagens kapitel 10.

93 § Övergångsbestämmelse

Med avvikelse från 93 § 2 mom. gäller tillstånd för servering av alkoholdrycker som beviljats med stöd av äldre landskapslagstiftning, från ikraftträdandet av denna lag, för servering av (alla) alkoholdrycker, på så sätt att rättigheterna och skyldigheterna i anslutning till dem bestäms enligt den nya lagstiftningen.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) ska enligt 93 § 2 mom. meddela om förutsättningar för beviljande av tillstånd inte föreligger enligt den nya lagstiftningen. ÅMHM ska även när det bedöms som motiverat, meddela tillståndshavare begränsningar enligt 22 § i alkohollagen, exempelvis vad gäller styrkan på de alkoholdrycker som får serveras.

93 § 3 mom. föreslås inte bli tillämplig.

Gällande bestämmelser om behörighet för ansvarig föreståndare och dennes ställföreträdare, motsvarar de föreslagna kraven på ansvarig föreståndare eller annan för uppgiften utsedd person. Bestämmelsen blir i enlighet med förslaget överflödig. En motsvarande bestämmelse men med hänvisning till behörighet enligt gällande landskapslagstiftning kan föras in av tydlighetsskäl.

6.2 Social- och hälsovårdsministeriets förordning om tillsynen över alkohollagen (FFS 158/2018)

Förordningen innehåller bestämmelser om innehållet i planen för egenkontroll (alkohollagens 56 §), om intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen (alkohollagens 57 § 2 mom. och 58 § 1) och om lämnande av anmälningar och upplysningar till tillsynsmyndigheter. I samband med beredningen av förordningen formulerades i samarbete med landskapsregeringen en särskild bestämmelse om att intyg över personers kunskaper om alkohollagen beviljade på Åland ska godkännas som motsvarande intyg i riket (i enlighet med alkohollagens 58 § 3 mom.). I enlighet med föreslagen avvikelse från 58 § 3 mom. alkohollagen, föreslås i landskapsförordning ingå närmare bestämmelser om godkännande på Åland av intyg som beviljats i riket.

Förordningen bedöms vara tillämplig utan stora avvikelser på Åland och kan beredas för ikraftträdande i samband med den föreslagna landskapslagen.

6.3 Statsrådets förordning om verkställigheten av alkohollagen (FFS 151/2018)

Förordningen reglerar innehållet i ansökningar om tillstånd som kan beviljas på basen av alkohollagen, inklusive ansökan om och ändring av serveringstillstånd (18 §), anmälan om förlängd serveringstid (44 § 1 mom.) godkännande av en lokal som serveringsområde (alkohollagens 20 § 1 mom.) och anmälan om serveringstillställning (20 § 2 mom.).

Förordningen bedöms vara tillämplig utan stora avvikelser på Åland och kan beredas för ikraftträdande i samband med den föreslagna landskapslagen.

6.4 Särskilda anmärkningar om gällande landskapslagstiftning om servering

Av 7 § i gällande landskapslag (1995:92) och även i 3 § i den enligt framställningen till lagen samtidigt föreslagna landskapslagen om upphävande av lagen om mellanöl, framgår att vissa specialvillkor förblivit ikraft som givits på basen av äldre lagstiftning, till den del de inte är i strid med landskapslagen (1995:92). Det bör i övergångsbestämmelserna i den föreslagna lagstiftningen förtydligas att eventuella specialvillkor som givits på basen av äldre lagstiftning är ogiltiga från och med ikraftträdande av föreslagna lagstiftning.

6.5 Övrig lagstiftning som berörs av förslaget

Bestämmelser om servering relaterar till flera lagar och förordningar som inte handläggs på landskapsregeringens socialvårdsbyrå. Heltäckande förslag på vilka lagändringar som förslaget förutsätter i övrig landskapslagstiftning har inte beretts, vilket innebär att en närmare bedömning behöver göras i den fortsatta beredningen. Viktiga behov av lagändringar som förslaget förutsätter, framgår av detta avsnitt.

Landskapsförordning (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet

- 7 § i landskapsförordning (1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet, vilken reglerar öppettiderna i trakteringsrörelse där alkohol serveras, föreslås upphävas. Serveringstiden föreskrivs om i den lagstiftning som föreslås i denna promemoria, inklusive hur länge förtäring av serverade alkoholdrycker är tillåten efter det att serveringstiden tagit slut. En fortsatt reglering av *öppethållningstiden* för en trakteringsrörelse med serveringstillstånd för alkoholdrycker bedöms däremot inte motiverad.
- 9 § 1 mom. är otydligt i förhållande till gällande lagstiftning om servering och i förhållande till den i denna promemoria föreslagna lagstiftningen, och föreslås därför revideras.

- 10 § stadgar om att en trakteringsverksamhet kan utse ordningsmän, och att polisen, om det behövs för att upprätthålla ordningen, kan bestämma att en ordningsman ska utses. Bestämmelsen föreslås kompletteras med en upplysning om att bestämmelser om krav på antalet ordningsvakter vid förlängd serveringstid finns i alkohollagens 45 §, som denna promemoria föreslår att blir tillämplig på Åland.
- Benämningen *ordningsman* i 10 § föreslås ändras till *ordningsvakt* för enhetlighet med begreppen i landskapslagen (2012:28) om ordningsvakter och förslaget i denna promemoria.

Landskapslag (2012:28) om ordningsvakter

- Landskapslagen (2012:28) om ordningsvakter föreslås hänvisa till den föreslagna lagstiftningen. Hur förslaget relaterar till landskapslagen om ordningsvakter har inte utretts närmare.
- Frågan om personer med behörighet som ordningsvakt i Finland/Sverige, kan godkännas som ordningsvakt på fartyg som är hemmahörande på Åland och som trafikerar mellan Åland och utlandet/riket har väckts under beredningen.

Ordningslag (2010:23) för landskapet Åland

- 4 § om intagande av berusningsmedel föreslås förtydligas med att intagande av berusningsmedel (alkoholdrycker) är tillåten på ett serveringsområde på ett fartyg i utrikestrafik som är hemmahörande i landskapet Åland, emedan servering enligt gällande bestämmelser och enligt förslagen i denna promemoria sker genom anmälan (alkohollagens 47 §).

Ålands landskapsregerings beslut om taxa för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (2018:99)

- Förslaget innebär att beslutets avgiftstabell nummer 3, vilken reglerar avgifter för servering av alkoholdrycker, behöver revideras som helhet.

Bilaga: Alkohollag (FFS 1102/2017)

Av bilagan framgår den version av Finlands alkohollag⁵⁸ som promemorians relaterat sina förslag till.

Helsingfors den 28 december 2017

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknyttande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället.

2 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på tillverkning, import, införsel, export, transport, försäljning och annan överlåtelse samt användning, innehav och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen.

På alkoholhaltiga ämnen som utgör livsmedel tillämpas livsmedelslagen (23/2006) till den del något annat inte föreskrivs i denna lag.

Denna lag tillämpas inte på alkoholhaltiga ämnen som utgör läkemedel eller läkemedelspreparat enligt läkemedelslagen (395/1987).

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *alkoholhaltigt ämne* ett ämne eller en produkt som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol,
- 2) *alkoholdryck* ett alkoholhaltigt ämne som är avsett att drickas och som innehåller högst 80 volymprocent etylalkohol,
- 3) *svag alkoholdryck* en alkoholdryck som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol,
- 4) *stark alkoholdrycken* alkoholdryck som innehåller mer än 22 volymprocent etylalkohol,
- 5) *sprit* etylalkohol eller en sådan vattenlösning av etylalkohol som innehåller mer än 80 volymprocent etylalkohol,
- 6) *kraftigt denaturerad sprit* sprit som i enlighet med artikel 27.1 a i rådets direktiv 92/83/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker gjorts otjänlig för förtäring,
- 7) *lindrigt denaturerad sprit* sprit som i enlighet med artikel 27.1 b i det direktiv som nämns i 6 punkten gjorts otjänlig för förtäring,
- 8) *alkoholpreparat* ett alkoholhaltigt ämne som inte är en alkoholdryck eller sprit och som kan vara denaturerat,

⁵⁸ Hämtad Finlex.fi 6.6.2019

9) *tillverkning* framställning av etylalkohol genom jäsning eller på något annat sätt samt koncentrerings av en lösning som innehåller etylalkohol genom destillering eller på något annat motsvarande sätt,

10) *partihandel* försäljning av alkoholhaltiga ämnen för återförsäljning eller vidareförädling,

11) *detaljhandel med alkoholdrycker* försäljning av alkoholdrycker för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren,

12) *servering av alkoholdrycker* försäljning av alkoholdrycker för förtäring i lokaler som försäljaren kontrollerar eller under övervakning som ordnas av försäljaren,

13) *alkoholbolaget* ett helt statsägt aktiebolag som enligt vad som föreskrivs i denna lag med ensamrätt bedriver detaljhandel,

14) *gårdsvin* en alkoholdryck som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsning av bär, frukter eller andra växtdelar, med undantag för druvor och spannmålsprodukter, och som har tillverkats på ett sådant tillverkningsställe som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker, som utövar sin verksamhet i samband med jordbruk och fysiskt åtskilt från andra tillverkningsställen för alkoholdrycker, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 100 000 liter alkoholdrycker,

15) *hantverksöl* en alkoholdryck som innehåller högst 12 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsning av mältade eller omältade spannmålsprodukter, och där det vid tillverkningen inte har använts andra tillverkningsämnen än korn av andra växter, socker, humle och andra i jäsningen inbegripna växtdelar och kryddor, och som har tillverkats i ett sådant bryggeri som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker, som utövar sin verksamhet fysiskt åtskilt från andra tillverkare av alkoholdrycker, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 500 000 liter alkoholdrycker; hantverksöl kan också vara sådan sahti som avses i kommissionens förordning (EG) nr 244/2002 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 2301/97 om att införa vissa benämningar i det register över skyddade särarter som föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr 2082/92 om särartsskydd för jordbruksprodukter och livsmedel,

16) *marknadsföring* reklam, indirekt reklam och annan säljfrämjande verksamhet; indirekt reklam är i synnerhet främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nytthet genom att ett etablerat kännetecken för produkten eller försäljaren oförändrat eller ändrat så att det ändå kan kännas igen används som kännetecken för nyttheten eller genom att reklamen för en annan produkt på något annat sätt associerar till en bestämd produkt eller försäljaren.

Bestämmelserna om försäljning i denna lag tillämpas också inom näringsverksamhet på förmedling och överlåtelse av alkoholhaltiga ämnen mot ersättning och av alkoholhaltiga ämnen som marknadsförs i samband med någon annan nytthet eller tjänst, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Om två eller flera i 1 mom. 14 och 15 punkten avsedda tillverkare av alkoholdrycker samarbetar inom produktionen eller verksamheten, anses det inte betyda att de i rättsligt eller ekonomiskt hänseende är beroende av varandra. Som samarbete inom produktionen eller verksamheten betraktas anskaffning av råvaror och förnödenheter som behövs vid framställningen av alkoholdrycker samt förpackning, marknadsföring och distribution av alkoholdrycker. Vid tillämpningen av detta moment förutsätts det dock att den sammanlagda mängden alkoholdrycker som producerats i samarbete inte överstiger 100 000 liter i fråga om tillverkare av gårdsvin och 500 000 liter i fråga om tillverkare av hantverksöl.

Det som föreskrivs om tillverkning gäller också vidareförädling och omtappning av sprit och av de alkoholdrycker som är skattefria enligt punktskattelagen (182/2010).

4 §

Förbud mot åtgärder som strider mot god sed

Vid tillverkning, import, försäljning och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen och i samband med dessa verksamheter får åtgärder som strider mot god sed inte vidtas inom näringsverksamhet som bedrivs i enlighet med avtal eller andra arrangemang.

En åtgärd anses strida mot god sed, om den är klart oförenlig med allmänt godtagna samhällliga värden och i synnerhet om den ger uttryck för en positiv eller likgiltig attityd till att hälsan äventyras under alkoholpåverkan eller med narkotika, läkemedelspreparat eller kemikalier.

2 kap.

Tillståndsplikt

5 §

Tillståndspliktig verksamhet

Alkoholdrycker får inte tillverkas eller säljas utan tillstånd.

Sprit får inte tillverkas, importeras, säljas, användas eller innehas utan tillstånd.

6 §

Undantag från tillståndsplikten

Med avvikelse från 5 §

- 1) är det tillåtet att tillverka och sälja alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol,
- 2) är detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i utrikestrafik tillåtet på det sätt som föreskrivs i 47 och 48 §,
- 3) är det tillåtet att sälja alkoholdrycker och sprit för export,
- 4) får en enskild i sitt hem på något annat sätt än genom destillering tillverka svaga alkoholdrycker uteslutande för eget bruk,
- 5) är det tillåtet att importera, sälja, använda och inneha kraftigt denaturerad sprit,
- 6) är det tillåtet att importera, använda och inneha samt med de begränsningar som anges i 53 § sälja lindrigt denaturerad sprit,
- 7) är det tillåtet att importera och inneha sprit, om den transporteras utan mellanlagring genom Finlands territorium till ett annat land och transiteringen har anmälts till Tullen före ankomsten till Finland.

Alkoholbolaget har ensamrätt till detaljhandel med alkoholdrycker, med de undantag som anges i 1 mom. 1–3 punkten och 17 §.

7 §

Tillståndsmyndigheter

På ansökan beviljas detaljhandels- och serveringstillstånd för alkoholdrycker av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens detaljhandels- eller serveringsställe ligger. Om detaljhandeln eller serveringen inte äger rum inom ett visst regionförvaltningsverks område, beviljas tillståndet av regionförvaltningsverket på sökandens hemort eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

På ansökan beviljas övriga tillstånd av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

8 §

Tillståndsansökan

Till tillståndsansökan ska det fogas den utredning som behövs för bedömningen av de förutsättningar för beviljande av tillstånd som avses i 13–20 § och som gäller sökanden, verksamheten, dess konsekvenser och andra relevanta omständigheter och som tillståndsmyndigheten inte redan har tillgång till.

Närmare bestämmelser om innehållet i tillståndsansökan och om den utredning som ska fogas till ansökan utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 §

Beviljande av tillstånd

Tillstånd enligt denna lag beviljas tills vidare, om inte sökanden har ansökt om tillstånd för viss tid, om inte verksamheten är tidsbegränsad till sin karaktär eller om inte tillståndsmyndigheten av grundad anledning anser att tillståndet ska beviljas för högst ett år för att det ska gå att kontrollera att sökanden eller den tillståndspliktiga verksamheten har de förutsättningar som behövs eller ge akt på konsekvenserna av verksamheten.

På de tillstånd som avses i denna lag tillämpas inte 13 § i lagen om tillhandahållande av tjänster (1166/2009).

10 §

Förbud mot överlåtelse av tillstånd

Ett tillstånd enligt denna lag och de rättigheter som ingår i tillståndet får inte säljas eller på något annat sätt överlätas helt eller delvis till någon annan.

11 §

Anmälan om förändringar

Om ett tillstånd har beviljats en juridisk person, och det bestämmande inflytande över den juridiska personen som grundar sig på äganderätt, avtal eller andra arrangemang överförs, ska tillståndshavaren underrätta tillståndsmyndigheten om saken inom två veckor från det att det bestämmande inflytandet överfördes.

Om tillståndshavaren beslutar att väsentligt ändra karaktären eller omfattningen av sin verksamhet så att tillståndet inte längre täcker den förändrade verksamheten, ska tillståndshavaren ansöka om ändring av tillståndet innan ändringen genomförs. Inga ändringar får genomföras innan tillståndsmyndigheten har godkänt ändringen av tillståndet.

12 §

Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd

Tillverknings-, import-, användnings-, partihandels-, detaljhandels- och serveringstillstånd enligt denna lag ska beviljas en fysisk eller juridisk person som avses i 1 § 1 eller 2 mom. i lagen angående rättighet att idka näring (122/1919) och som har de förutsättningar enligt denna lag som hänför sig till sökanden och som behövs för att bedriva verksamheten.

13 §

Allmänna förutsättningar som hänför sig till sökanden

Förutsättningarna för att bevilja en fysisk person tillstånd är att

- 1) sökanden är myndig, hans eller hennes handlingsbehörighet inte har begränsats med stöd av 18 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) och sökanden inte har förordnats en intressebevakare med stöd av 8 § 1 mom. i den lagen,
- 2) sökanden inte har försatts i konkurs och i fråga om sin förmögenhet förmår sköta verksamheten och se till att de lagstadgade skyldigheterna uppfylls,
- 3) sökanden är känd som tillförlitlig och till sina personliga egenskaper är lämplig för uppgiften.

Förutsättningarna för att bevilja en juridisk person tillstånd är att

- 1) sökanden inte har försatts i konkurs och i fråga om sin förmögenhet förmår sköta verksamheten och se till att de lagstadgade skyldigheterna uppfylls,
- 2) de som hör till förvaltningsorganen, verkställande direktören samt i ett öppet bolag bolagsmännen och i ett kommanditbolag de ansvariga bolagsmännen uppfyller förutsättningarna i 1 mom. 1–3 punkten.

Förutsättningarna för beviljande av tillstånd uppfylls inte på det sätt som avses i 1 och 2 mom. om sökandens eller personens tidigare verksamhet som helhet betraktad visar att sökanden eller personen är uppenbart olämplig att bedriva näringsverksamhet enligt denna lag.

Som tidigare verksamhet enligt 3 mom. betraktas att

- 1) sökanden eller personen i betydande grad eller upprepade gånger har försummat att betala skatter eller andra offentliga avgifter eller att personen har utövat bestämmande inflytande över en juridisk person som på motsvarande sätt har försummat att betala skatter eller andra offentliga avgifter,
- 2) sökanden eller personen enligt utmätning eller någon annan utredning annat än tillfälligt är oförmögen att svara för sina skulder,
- 3) sökanden eller personen under de fem senaste åren har fått ett tillstånd som avses i denna lag permanent återkallat eller personen har utövat bestämmande inflytande över en juridisk person vars i denna lag avsedda tillstånd permanent har återkallats under samma tid,
- 4) personen under de senaste fem åren har dömts till straff för ett sådant uppsåtligt brott i anslutning till utövande av näringsverksamhet som kan leda till fängelse,
- 5) det på grundval av brott eller förseelser som begåtts i berusat tillstånd eller gripanden enligt 2 kap. 2 § i polislagen (872/2011) till följd av berusning kan anses att personen missbrukar berusningsmedel.

Förutsättningarna för beviljande av tillstånd kan bedömas i enlighet med de faktiska förhållandena, om det av ansökan eller förhållandena annars tydligt framgår att den sökandes verksamhet leds eller dess förvaltning sköts av någon annan än den person som avses i 2 mom. 2 punkten och att arrangemangen i anslutning till förfarandet har framställts i strid med de faktiska förhållandena i syfte att kringgå bestämmelserna om förutsättningarna för beviljande av tillstånd.

14 §

Tillverkningsstillstånd för alkoholdrycker och sprit och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Tillverkningsstillstånd för alkoholdrycker och sprit beviljas en sökande

- 1) som har tillgång till det kunnande som krävs för att garantera produktsäkerheten och kvaliteten,
- 2) vars tillverkningslokaler, anordningar och tillverkningsmetoder är lämpliga för att övervakningen, produkt- och livsmedelssäkerheten och kvaliteten ska kunna garanteras,
- 3) som har blivit godkänd att hålla ett skatteupplag enligt 22 § i punktskattelagen,
- 4) som har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Lindrigt denaturerad sprit får tillverkas av den som har rätt att importera, bedriva partihandel med eller använda sprit.

Tillverkningsstillstånd får trots 1 mom. beviljas för undervisning eller forskning enligt en undervisningsplan inom utbildning enligt universitetslagen (558/2009), yrkeshögskolelagen (932/2014), lagen om grundläggande yrkesutbildning (630/1998) och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) samt för annan forskning och produktutveckling. En produkt som har tillverkats i enlighet med ett tillverkningsstillstånd enligt detta moment får användas endast för analyser och kvalitetskontroller.

Tillståndsmyndigheten får begränsa ett tillverkningsstillstånd till att gälla bara vissa alkoholdrycker, om det kunnande sökanden har tillgång till eller sökandens anordningar inte är lämpliga för tillverkning av alla slags alkoholdrycker.

15 §

Import- och partihandelstillstånd för sprit och användningstillstånd för sprit och skattefria alkoholdrycker samt förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Import- och partihandelstillstånd för sprit beviljas en sökande

- 1) vars lagerlokaler är lämpliga för att övervakningen ska kunna garanteras,

2) som har blivit godkänd att hålla ett skatteupplag enligt 22 § i punktskattelagen eller godkänd som registrerad mottagare enligt 52 § eller tillfälligt registrerad mottagare enligt 53 § i samma lag, och

3) som har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Användningstillstånd för sprit beviljas trots 13 § en sökande som vid sådan tillverkning eller kvalitetssäkring av produkter som sker inom näringsverksamhet har ett motiverat behov att använda sprit. Användningstillstånd för skattefria alkoholdrycker beviljas trots 13 §, om sökanden har sådan rätt att använda skattefria alkoholdrycker som avses i 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (1471/1994).

Den som har beviljats tillverkningstillstånd för sprit har rätt att importera, bedriva partihandel med och använda sprit utan något separat tillstånd. Den som har beviljats användningstillstånd för sprit har rätt att importera sprit för eget bruk efter att ha gjort en anmälan till tillståndsmyndigheten om att importen inleds. Den som har beviljats tillverknings-, import-, partihandels- eller användningstillstånd för sprit har rätt att inneha och transportera sprit som avses i tillståndet.

16 §

Partihandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Partihandelstillstånd för alkoholdrycker beviljas en sökande

- 1) som har tillgång till det kunnande som krävs för att garantera produktsäkerheten och kvaliteten,
- 2) vars lagerlokaler är lämpliga för att produktsäkerheten, kvaliteten och övervakningen ska kunna garanteras,
- 3) som har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Den som har beviljats tillverkningstillstånd för alkoholdrycker har rätt att bedriva partihandel med alkoholdrycker utan något separat tillstånd.

Tillståndsmyndigheten får meddela sådana tillståndsvillkor för partihandeln som är nödvändiga för att övervakningen och produktsäkerheten ska kunna garanteras.

17 §

Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe och beviljas

- 1) en sökande som annat än tillfälligt saluhåller ett mångsidigt utbud av livsmedel för det dagliga behovet i en byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen (132/1999), om inte försäljningen av alkoholdrycker står för en klart större andel av näringsverksamheten än försäljningen av andra livsmedel,
- 2) en sökande som bedriver näringsverksamhet enligt 1 punkten i en butiksbil eller butiksbat som på en reguljär rutt som tillståndsmyndigheten godkänt betjänar fast bosatta eller säsongboende,
- 3) i samband med serveringstillstånd för detaljhandel med de alkoholdrycker som serveras; i samband med serveringstillstånd för viss tid eller på ett serveringsområde enligt 20 § får detaljhandelstillstånd emellertid beviljas endast för evenemang som ordnas av flera tillverkare av alkoholdrycker och vars syfte är att presentera produkterna för konsumenterna,
- 4) en innehavare av tillverkningstillstånd i anslutning till stället där alkoholdryckerna tillverkas.

Detaljhandelstillstånd för gårdsvin och hantverksöl gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe, och det beviljas tillverkaren av alkoholdryckerna i fråga och gäller i anslutning till eller i den omedelbara närheten av det tillverkningsställe där alkoholdryckens jäsnings skett och som finns i en byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen. På detaljhandelsstället får även alkoholdrycker som avses i 1 mom. säljas.

En ytterligare förutsättning för att ett tillstånd som avses i 1 eller 2 mom. ska beviljas är att sökanden har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Tillståndsmyndigheten får meddela tillståndsvillkor som gäller kassa- och försäljningsarrangemang i detaljhandeln, om det till ställets läge eller verksamhet hänför sig särskilda risker med avseende på övervakning eller allmän ordning och säkerhet eller om det också bedrivs servering på samma verksamhetsställe.

18 §

Serveringstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Ett serveringstillstånd för alkoholdrycker gäller serveringsområdet på ett serveringsställe och beviljas en sökande som utövar förplägnadsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006), om

1) det serveringsområde som ska godkännas, i fråga om storlek och konstruktioner är sådant att det kan övervakas av myndigheterna och tillståndshavaren, och

2) sökanden har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Ett allmänt läktarutrymme som används vid idrotts-, motions- eller musikevenemang eller andra jämförbara evenemang får inte godkännas som serveringsområde. Ett läktarutrymme kan dock godkännas som serveringsområde vid ovan avsedda evenemang, om läktarutrymmet är reserverat endast för personer som har fyllt 18 år.

Ett serveringsområde som avses i 1 mom. får ändras på anmälan av tillståndshavaren. Serveringsområdet får dock inte utvidgas utomhus. Anmälan om ändring av serveringsområdet ska lämnas in till tillståndsmyndigheten minst tre veckor innan ändringen är planerad att tas i bruk. Tillståndsmyndigheten ska inom två veckor från det att anmälan togs emot meddela om ändringen inte uppfyller förutsättningarna enligt 1 eller 2 mom.

19 §

Beviljande av serveringstillstånd för alkoholdrycker i vissa fall

Trots 18 § 1 mom. 1 punkten får två eller flera sökande beviljas tillstånd för servering på samma serveringsområde samtidigt, om en av sökandena meddelar att den ansvarar för övervakningen på området.

Trots 18 § 1 mom. 1 punkten får serveringstillstånd beviljas för servering till en resande som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet i ett inkvarteringsrum och för servering till slutna sällskap i tillståndshavarens konferenslokal eller på ett motsvarande område.

Serveringstillstånd kan beviljas en sökande som inte har ett serveringsställe, om serveringen bedrivs på det sätt som avses i 20 §.

20 §

Servering vid tillställningar och evenemang

En evenemangs-, mötes- eller festlokal och ett motsvarande område kan på ansökan av lokalens eller områdets ägare eller innehavare godkännas som serveringsområde, om det uppfyller förutsättningarna enligt 18 § 1 och 2 mom.

Trots 18 § 1 mom. får den som beviljats serveringstillstånd bedriva servering på ett i 1 mom. i denna paragraf avsett godkänt serveringsområde efter att ha gjort en anmälan om saken till tillståndsmyndigheten. Anmälan om serveringen ska göras senast tre dygn innan tillställningen börjar. Om serveringen anknyter till turisttjänster får tillståndshavarens serveringstillställningar anmälas för högst ett år åt gången med angivande av de planerade rutterna.

Närmare bestämmelser om förfarandet för godkännande av lokaler och områden samt om anmälan om tillställningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

21 §

Utlåtanden och information om ansökan om serveringstillstånd

Tillståndsmyndigheten ska vid behov begära utlåtande om en ansökan om serveringstillstånd av den kommun där verksamhetsstället finns och av polisen.

Dessutom ska tillståndsmyndigheten informera ägare och innehavare i samma fastighet och i bostadsfastigheter som ligger invid eller mitt emot om att en ansökan om serveringstillstånd är anhängig och ge dem möjlighet att uttala sig i frågan på det sätt som avses i 41 § i förvaltningslagen (434/2003), om ansökan gäller servering utomhus eller om det tidigare förekommit ordningsproblem eller problem med oljud på det aktuella stället.

Avvikelse får göras från bestämmelserna i 2 mom., om det är uppenbart onödigt att inhämta utlåtanden och anmärkningar på grund av de utlåtanden som avses i 1 mom. eller annars på grund av tidigare utlåtanden, ställets verksamhetsidé eller läge eller någon annan motsvarande omständighet.

Var och en har rätt att på begäran få information om anhängiga ansökningar om serveringstillstånd och komma med anmärkningar med anledning av ansökningarna.

22 §

Villkor och begränsningar som avser serveringstillstånd

Tillståndsmyndigheten får för att trygga övervakningen förena ett serveringstillstånd eller ett i 20 § avsett godkännande med villkor och begränsningar som gäller serveringsområdet och serveringstiden, om

- 1) serveringen är avsedd att ske på ett ställe i anslutning till eller i omedelbar närhet av lokaler som huvudsakligen är avsedda för eller används av barn eller ungdomar eller på ett ställe där det bedrivs näringsverksamhet vars huvudsakliga målgrupp är barn och ungdomar,
- 2) serveringen är avsedd att ske under ett idrottsevenemang eller en tillställning som är avsedd för hela familjen eller vars deltagare annars till stor del är barn och ungdomar.

Tillståndsmyndigheten får förena ett serveringstillstånd eller ett i 20 § avsett godkännande med villkor eller begränsningar som gäller serveringsområde, serveringstid, portionsstorlekar, personalstorlek, antal kundplatser och förebyggande av problem med oljud, om villkoren och begränsningarna på grund av ställets läge, verksamhetens särskilda karaktär eller andra särskilda omständigheter som har framkommit vid verksamheten är nödvändiga för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet.

Försäljningstiden och de volymer som säljs till kunderna vid den detaljhandel som avses i 17 § 1 mom. 3 punkten får begränsas på de grunder som anges i 2 mom.

De villkor och begränsningar som avses i 1–3 mom. ska dimensioneras så att de inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för tillståndshavaren att utöva förplägnadsverksamhet. Om det meddelas villkor och begränsningar som gäller tillståndshavarens pågående verksamhet, får dessa träda i kraft tidigast 30 dagar från det att beslutet om dem har delgetts. Tillståndsmyndigheten ska på ansökan av tillståndshavaren ändra eller upphäva de med tillståndet förenade villkoren och begränsningarna utan dröjsmål, om verksamhetens karaktär eller andra särskilda omständigheter har förändrats så att villkoren eller begränsningarna inte längre är nödvändiga.

3 kap.

Alkoholbolaget

23 §

Alkoholbolagets uppgifter

För att de negativa effekter som avses i 1 § ska kunna minskas har alkoholbolaget, med de undantag som anges i 6 §, ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker. På alkoholbolaget och den detaljhandel med alkoholdrycker bolaget bedriver tillämpas bestämmelserna om innehavare av detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och om detaljhandel med alkoholdrycker, om inte något annat följer av om ensamrätten eller något annat föreskrivs.

24 §

Förvaltningsrådet

Alkoholbolaget har ett förvaltningsråd med tolv ordinarie medlemmar. Medlemmarna i förvaltningsrådet förordnas för fyra kalenderår i sänder av statsrådet, som samtidigt utser dess ordförande och vice ordförande. Om en medlem i förvaltningsrådet begär befrielse från sitt uppdrag eller avlider under mandattiden, förordnar social- och hälsovårdsministeriet en ny medlem för den återstående mandattiden.

Förvaltningsrådet fastställer för alkoholbolaget för ett kalenderår i sänder en verksamhetsplan om minskandet de negativa effekter som avses i 1 §. Förvaltningsrådet ska årligen lämna social- och hälsovårdsministeriet en berättelse om alkoholbolagets detaljhandel och om de åtgärder genom vilka bolaget har försökt minska de negativa effekter som avses i 1 §.

En företrädare för social- och hälsovårdsministeriet har rätt att följa handläggningen av ärenden och att delta i diskussionen vid förvaltningsrådets möten.

25 §

Icke-diskriminerande verksamhet

Alkoholbolagets beslut om att införa alkoholdrycker i detaljhandeln och avlägsna alkoholdrycker ur detaljhandeln och om prissättning av alkoholdrycker ska fattas på offentliga och opartiska grunder, oberoende av tillverkarens eller försäljarens nationalitet eller hemort.

Det som föreskrivs i 1 mom. ska också tillämpas på hur alkoholdrycker ställs fram, på andra försäljningsarrangemang i alkoholbutiker och på övrig presentation av alkoholdrycker för konsumenterna.

Den som är anställd hos alkoholbolaget får inte behandla ett ärende som gäller införande av alkoholdrycker i eller avlägsnande av alkoholdrycker ur handeln, eller vara närvarande vid behandlingen, om han eller hon eller en närstående till honom eller henne står i ett sådant förhållande till tillverkaren eller försäljaren som avses i 28 § i förvaltningslagen.

Närmare bestämmelser om förfarandet vid det i 1 mom. avsedda beslutsfattandet inom alkoholbolaget och om offentliggörande av grunderna för beslutsfattandet för tillverkare och försäljare får utfärdas genom förordning av statsrådet.

26 §

Detaljhandelsställe och beviljande av detaljhandelstillstånd

Alkoholbolagets detaljhandelsställen godkänns på ansökan av alkoholbolaget av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde försäljningsstället ligger. Ett försäljningsställe får inte godkännas, om dess läge medför oskäligen olägenhet för dem som bor i närheten.

Om alkoholbolaget ansöker om ett i 17 § 1 mom. avsett detaljhandelstillstånd att sälja alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol, kan tillstånd beviljas om försäljningsstället uppfyller förutsättningarna enligt 1 mom.

När det gäller godkännande av alkoholbolagets detaljhandelsställen och beviljande av detaljhandelstillstånd till bolaget iakttas det som i 21 § föreskrivs om utlåtanden och delfående.

27 §

Utlämningsställe och utlämning av alkoholdrycker till köpare

Alkoholdrycker som har köpts hos alkoholbolaget får lämnas ut till köparna i en öppen affärslokal med vars verksamhetsutövare alkoholbolaget har ingått ett avtal om utlämningsstället.

Utlämningsstället godkänns på ansökan av alkoholbolaget av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde utlämningsstället ligger. Ett utlämningsställe får inte godkännas om dess läge medför oskäligen olägenhet för dem som bor i närheten eller om verksamhetsutövaren inte uppfyller förutsättningarna enligt 13 §.

Till ett utlämningsställe får det bara levereras alkoholdrycker som köparna har beställt dit. De levererade alkoholdryckerna får bara lämnas ut till köparna eller till personer som de har befullmäktigat, och alkoholdrycker

som inte har avhämtats ska återsändas till alkoholbolaget senast två veckor efter det att de anlänt till utlämningsstället. På utlämning av alkoholdrycker på ett utlämningsställe tillämpas 35 och 37–40 § samt 42 § 2 mom.

28 §

Övrig försäljning av alkoholdrycker

Alkoholbolaget får också sälja alkoholdrycker i en i 17 § 1 mom. 2 punkten avsedd butiksbil eller butiksbåt vars rutt har fastställts av regionförvaltningsverket.

Alkoholbolaget får ordna auktioner där det säljs alkoholdrycker.

Alkoholbolaget får beviljas partihandelstillstånd för alkoholdrycker. Alkoholbolaget får leverera alkoholdrycker till tillståndshavare och andra näringsidkare genom att sända dem till köparen.

4 kap.

Tillverkning, import, export och partihandel

29 §

Anmälan om import och export

Den som importerar eller exporterar sprit eller som importerar eller exporterar alkoholdrycker i kommersiellt syfte är skyldig att göra en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om att verksamheten inleds.

30 §

Tillverkarens, importörens och partihandlaren's allmänna skyldigheter

Tillverkaren och importören svarar för kvaliteten på och sammansättningen av alkoholdrycker som de har överlåtit till konsumtion samt för att produkterna, produktmärkningarna och den övriga presentationen av produkterna stämmer överens med gällande bestämmelser och föreskrifter.

Den som tillverkar och den som bedriver partihandel med alkoholdrycker samt den som tillverkar, bedriver partihandel med eller importerar sprit får sälja alkoholdrycker och sprit bara till tillståndshavare som avses i denna lag och för det syfte som anges i tillståndet. Försäljningen ska redovisas specifikt i fråga om varje köpare och varje tillstånd.

Den som har tillstånd att bedriva detaljhandel med och servera alkoholdrycker får utan partihandelstillstånd sälja sitt alkoholdryckslager till en annan tillståndshavare när verksamheten upphör eller övergår till någon annan. Säljaren ska meddela tillståndsmyndigheten om försäljningen inom 30 dagar från det att besittningen har överlåtit.

31 §

Partihandel med obeskattade alkoholdrycker

Den som bedriver partihandel med alkoholdrycker får sälja sådana alkoholdrycker för vilka punktskatt inte har betalats enbart för ändamål som är skattefria enligt punktskattelagen och 8 § 1 mom. 8 och 9 punkten i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker samt till innehavare av användningstillstånd för skattefria alkoholdrycker för det ändamål som anges i tillståndet.

32 §

Import av alkoholdrycker

Alkoholdrycker får utan särskilt importtillstånd importeras för eget bruk samt i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet. Den som i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet använder alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol behöver dock i fråga om importerade alkoholdrycker ett i denna lag avsett tillstånd för sin verksamhet.

33 §

Åldergränser för införsel av alkoholdrycker

Den som är under 20 år får inte föra in starka alkoholdrycker i landet. Den som är under 18 år får inte föra in svaga alkoholdrycker i landet.

34 §

Resandeförsel av alkoholdrycker från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbets-området

En i Finland bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte föra in alkoholdrycker i landet, om hans eller hennes resa har varat högst 24 timmar.

En utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte föra in alkoholdrycker i landet, om hans eller hennes vistelse i Finland inte är en genomresa och varar högst tre dygn.

5 kap.

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker

35 §

Detaljhandelsställe för alkoholdrycker

Detaljhandel med alkoholdrycker får bedrivas endast så att dryckerna överläts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe. En innehavare av detaljhandelstillstånd får bara sälja alkoholdrycker som avses i tillståndet.

Alkoholdrycker får inte förtäras inomhus eller utomhus på det detaljhandelsställe som innehavaren av detaljhandelstillståndet förfogar över och inte heller i detta områdes omedelbara närhet. Tillståndshavaren ska vid behov märka ut det område där det är förbjudet att förtära alkoholdrycker.

36 §

Serveringsställe för alkoholdrycker

Alkoholdrycker får serveras endast genom att dryckerna överläts till kunden för förtäring på ett godkänt serveringsområde. Serveringsområdet för alkoholdrycker ska avgränsas eller märkas ut på ett tydligt sätt, om dess gränser inte annars klart kan urskiljas.

På serveringsområdet får det förtäras endast sådana alkoholdrycker som sålts av innehavaren av serveringstillståndet. De alkoholdrycker som serveras får inte föras bort från serveringsområdet eller förtäras utanför området. Tillståndsmyndigheten kan när den godkänner serveringsområdet tillåta att kunderna för alkoholdrycker från ett av serveringsställets serveringsområden till ett annat på ett sätt som godkänns i tillståndshavarens i 56 § avsedda plan för egenkontroll.

En kund som är uppenbart berusad ska vägras tillträde till serveringsstället. Om en kund på serveringsstället är uppenbart berusad, ska han eller hon avlägsnas från serveringsstället.

37 §

Detaljhandels- och serveringsförbud

Alkoholdrycker får inte säljas eller på något annat sätt inom detaljhandel eller genom servering överlätas

- 1) till personer som inte har fyllt 18 år,
- 2) till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande,
- 3) om det finns grundad anledning att befara att alkoholdrycker överläts eller förmedlas olovligen.

Med avvikelse från 1 mom. 1 punkten får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlätas inom detaljhandel till personer som inte har fyllt 20 år.

Personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande får inte tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe.

38 §

Personal som har hand om detaljhandel och servering

Detaljhandels- och serveringsställen ska ha en så stor personal som med beaktande av verksamhetens omfattning och art behövs för att övervakningen ska vara effektiv och ordningen upprätthållas effektivt.

En ansvarig föreståndare som företräder tillståndshavaren och har utsetts av denne, eller en annan person som tillståndshavaren har utsett för denna uppgift, ska finnas på plats på ett detaljhandels- eller serveringsställe som är öppet för kunder.

En person som inte har fyllt 18 år får inte vara ansvarig föreståndare eller inneha posten som annan för uppgiften utsedd person och inte heller sälja eller servera alkoholdrycker. En person som har fyllt 16 år får emellertid sälja alkoholdrycker på sådana detaljhandelsställen som avses i 17 § under direkt övervakning av den ansvariga föreståndaren eller någon annan som utsetts för uppgiften. En person som har fyllt 16 år får också servera alkoholdrycker under direkt övervakning av den ansvariga föreståndaren eller någon annan som utsetts för uppgiften.

Den som säljer alkoholdrycker och deltar i övervakningen av detaljhandel eller servering får i sitt uppdrag inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel.

39 §

Allmän övervakning

Innehavaren av detaljhandels- eller serveringstillstånd och dennes personal ska övervaka att förbuden och skyldigheterna enligt 35–38 § iakttas och svara för att ordningen upprätthålls på detaljhandels- eller serveringsstället.

Tillståndshavaren och dennes företrädare får avlägsna en person som har brutit mot ett förbud eller som är uppenbart berusad från en lokal som tillståndshavaren förfogar över. Tillståndshavaren eller dennes företrädare får ta ett kärl som har förts bort från serveringsområdet ifrån en person som har brutit mot ett förbud och förstöra den alkoholdryck som finns i kärlet.

40 §

Skyldighet att styrka ålder

Den som köper alkoholdrycker och den som vistas på ett serveringsområde är skyldig att på begäran, med ett fotoförsett identitetskort, körkort eller pass som utfärdats av en myndighet eller någon annan tillförlitlig fotoförsedd handling som utfärdats av en myndighet, styrka sin ålder för den personal som övervakar detaljhandel med och servering av alkoholdrycker och en tjänsteinnehavare som utövar tillsyn över att denna lag iakttas.

41 §

Detaljhandelsförpackningar och portioner

I detaljhandeln får alkoholdrycker säljas endast i färdigt fyllda, slutna förpackningar.

Vid servering får alkoholdrycker säljas endast i öppnade förpackningar eller utportionerade i glas eller andra kärl.

Om en alkoholdryck vid servering säljs utportionerad, ska den finnas tillgänglig för kunden som basportioner. Basportionen för starka alkoholdrycker är 4 centiliter, basportionen för svaga alkoholdrycker som innehåller mer än 15 volymprocent etylalkohol är 8 centiliter, basportionen för svaga alkoholdrycker som innehåller mer än 8 men högst 15 volymprocent etylalkohol är 12 centiliter och basportionen för övriga svaga alkoholdrycker är 33 centiliter.

42 §

Detaljhandelstider

Detaljhandel med alkoholdrycker är tillåten mellan klockan 9 och 21.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. får alkoholbolaget bedriva detaljhandel med alkoholdrycker mellan klockan 9 och 21 från måndag till fredag och mellan klockan 9 och 18 på lördagar. Försäljning är dock förbjuden på kyrkliga högtidsdagar, första maj, mors dag, fars dag och självständighetsdagen. Försäljning är också förbjuden efter klockan 18 på nyårsaftonen och valborgsmässoaftonen och efter klockan 12 på julaftonen och midsommaraftonen.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

43 §

Serveringstider

Servering av alkoholdrycker är tillåten mellan klockan 9 och 1.30. Serveringen får dock fortsätta till klockan 3 natten mot självständighetsdagen, nyårsdagen, första maj och midsommardagen.

Förtäring av serverade alkoholdrycker är tillåten i en timme efter det att serveringstiden gått ut.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

44 §

Avvikelse från serveringstiden

Det är möjligt att fortsätta serveringen efter klockan 1.30 till högst klockan 4 utifrån en skriftlig anmälan till tillståndsmyndigheten (*anmälan om förlängd tid*). Anmälan ska lämnas till tillståndsmyndigheten minst tre veckor innan den förlängda tiden är planerad att införas. Anmälan ska innehålla uppgifter om längden på och tidpunkterna för den förlängda serveringstiden samt de uppgifter som behövs för bedömning av serveringsverksamhetens konsekvenser.

Serveringen får under den tid som nämns i 1 mom. fortsätta utomhus och serveringen får inledas tidigast klockan 7, om tillståndsmyndigheten beviljat tillstånd för detta (*tillstånd till förlängd tid*). Tillstånd får inte beviljas för ett utomhusområde, om serveringen kan leda till en sanitär olägenhet i boendemiljön. Tillstånd att påbörja servering tidigast klockan 7 får beviljas bara för frukostserveringen vid tillståndshavarens inkvarteringsställe. På ett serveringsområde som avses i 19 § 1 mom. får serveringen inte fortsätta efter klockan 1.30.

Tillståndsmyndigheten ska ge in anmälan om förlängd tid till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten för behandling enligt 15 § i hälsoskyddslagen (763/1994). Närmare bestämmelser om anmälan och de utredningar som ska fogas till den utfärdas genom förordning av statsrådet.

Bestämmelser om tillståndsmyndighetens rätt att meddela begränsningar och villkor som gäller ett serveringstillstånd finns i 22 § 2 mom. Tillståndsmyndigheten får förbjuda förlängning av serveringstiden, om hälsoskyddsmyndigheten konstaterar att det medför sådana sanitära olägenheter som avses i hälsoskyddslagen för dem som bor i närheten och olägenheterna inte kan förebyggas genom tillståndshavarens åtgärder, för vars genomförande skäligen tid har reserverats efter det att olägenheterna meddelades.

Kommunen har, om förlängd serveringstid medför mer än ringa olägenhet för den allmänna ordningen och säkerheten, rätt att inom det område i kommunen som olägenheten berör förbjuda förlängning av serveringstid eller bestämma om begränsningar som gäller förlängd serveringstid. Kommunens beslut kan gälla alla veckodagar eller vissa veckodagar och det kan gälla tills vidare eller för en viss tid. Beslutet träder i kraft tidigast sex månader från det att beslutet har vunnit laga kraft.

45 §

Övervakning av servering i vissa fall

Om serveringen fortsätter på serveringsstället efter klockan 1.30, ska tillståndshavaren för varje påbörjat hundratal kunder utse en sådan ordningsvakt som avses i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) att övervaka ordningen och säkerheten på serveringsstället och i dess omedelbara närhet från klockan 1.30 till dess att kunderna slutar förtära alkoholdrycker.

Tillståndsmyndigheten kan sänka kravet enligt 1 mom. eller slopa kravet helt och hållet, om tillståndshavaren i anmälan om förlängd tid eller i en skriftlig ansökan framför att kravet är klart onödigt på grund av ställets verksamhetsidé eller av någon annan motsvarande orsak, eller med avvikelse från det som föreskrivs ovan kräva att det utses fler ordningsvakter, om det är nödvändigt på det sätt som avses i 22 § 2 mom.

Alkoholdrycker får i de fall som avses i 19 § 2 mom. serveras trots 41 § 2 mom. och i inkvarteringsrum dessutom trots 36 § 2 och 3 mom. och 43 §, om mängden tillgängliga alkoholdrycker har begränsats enligt antalet kunder och kraven på övervakning av serveringen. Närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker utfärdas genom förordning av statsrådet.

46 §

Anskaffning av alkoholdrycker

När alkoholdrycker anskaffas för detaljhandel och servering i enlighet med 30 § 2 mom., ska köparen uppge sitt tillståndsnummer för försäljaren.

Innehavaren av ett detaljhandelstillstånd får till innehavare av serveringstillstånd sälja alkoholdrycker för servering. Innehavaren av serveringstillståndet ska då anmäla sin anskaffning till tillsynsmyndigheten i enlighet med 62 § 4 mom.

6 kap.

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i utrikestrafik

47 §

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på fartyg och luftfartyg i utrikestrafik

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker till passagerare på fartyg och luftfartyg i trafik mellan Finland och utlandet eller i trafik utomlands får bedrivas av den som har gjort en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om sin verksamhet på försäljningsstället i fråga.

I anmälan ska det anges var detaljhandels- och serveringsområdena finns och hur de är avgränsade. Till anmälan ska fogas en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förbjuda ibruktagandet av ett serveringsområde eller begränsa det serveringsområde som anges i anmälan, om området inte uppfyller förutsättningarna i 18 § 1 mom.

Detaljhandel på Finlands territorium får dock bedrivas bara på ett sådant fartyg eller luftfartyg i rörelse som är avsett för passagerare och är på väg mellan en finländsk och en utländsk hamn eller ett finländskt och ett utländskt flygfält. Ett fartyg eller luftfartyg får då emellertid på sin reguljära rutt besöka landskapet Åland.

48 §

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på flygplatser

Bestämmelserna i 47 § 1 och 2 mom. ska tillämpas på sådan detaljhandel med alkoholdrycker i skattefria butiker på flygplatser där dryckerna säljs endast till passagerare som reser utomlands för att medföras på resan.

Bestämmelserna i 47 § 1–3 mom. ska tillämpas på servering av alkoholdrycker på sådana för utrikestrafik avsedda delar av flygplatser dit bara passagerare som kan uppvisa flygbiljett har tillträde.

49 §

Skyldigheter vid detaljhandel och servering

Bestämmelserna om innehavare av detaljhandelstillstånd och serveringstillstånd för alkoholdrycker och om tillståndspliktig detaljhandel och servering tillämpas även i de situationer som avses i 47 och 48 §.

Bestämmelserna i 42 och 43 § och i 57 § 2 mom. tillämpas dock inte på detaljhandel och servering som avses i 47 och 48 §. Om försäljningen äger rum på Finlands territorium, är detaljhandeln och serveringen dock förbjuden mellan klockan 4 och 5.30.

7 kap.

Marknadsföring och prissättning

50 §

Reglering av marknadsföringen

Det är förbjudet att marknadsföra starka alkoholdrycker.

Marknadsföring av svaga alkoholdrycker och sammankoppling av sådan marknadsföring med marknadsföring av en annan produkt eller tjänst är förbjuden, om

1) den riktar sig till minderåriga eller andra personer till vilka alkoholdrycker enligt 37 § inte får säljas eller om sådana personer framställs i den,

- 2) alkoholkonsumtion i den kopplas samman med framförande av fordon,
- 3) en alkoholdrycks alkoholhalt i den framhävs som en positiv egenskap,
- 4) stor alkoholkonsumtion i den framställs på ett positivt sätt eller nykterhet eller måttlig konsumtion av alkohol på ett negativt sätt,
- 5) den skapar en bild av att alkoholkonsumtion ökar prestationsförmågan eller främjar social eller sexuell framgång,
- 6) den ger ett intryck av att alkohol har medicinska eller terapeutiska egenskaper eller att alkohol piggar upp, lugnar ned eller är en metod för att lösa konflikter,
- 7) den står i strid med god sed, i den används metoder som är opassande med tanke på konsumenten eller om den annars ger osanna eller vilseledande uppgifter om alkohol, alkoholkonsumtion, dess verkningar eller andra egenskaper,
- 8) den äger rum mellan klockan 7 och 22 i samband med televisions- eller radioverksamhet enligt lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) eller i samband med offentlig visning i biografer av bildprogram som enligt lagen om bildprogram (710/2011) får visas för personer under 18 år,
- 9) den äger rum eller riktas till allmänheten på en allmän plats enligt ordningslagen (612/2003),
- 10) den innebär att konsumenterna deltar i spel, lotterier eller tävlingar,
- 11) den kommersiella aktör som har hand om sådan marknadsföring i en datanätstjänst som denne kontrollerar använder sig av verbalt eller visuellt innehåll som produceras av konsumenter eller med hjälp av tjänsten till konsumenter för spridning distribuerar verbalt eller visuellt innehåll som aktören själv eller konsumenter producerar.

Med avvikelse från vad som anges i 1 mom. får starka alkoholdrycker, med de begränsningar som anges i 2 mom., marknadsföras

- 1) på tillverkningsställen, detaljhandelsställen och serveringsställen för starka alkoholdrycker,
- 2) i prislistor för detaljhandeln eller för servering och i tillverkarens eller partihandlarens produktförteckningar, i tryckt form eller utlagda på ett datanät, så att alla drycker som finns att tillgå presenteras för konsumenterna på ett enhetligt sätt, och
- 3) även i andra fall där marknadsföringen riktas till dem som deltar i försäljningen av alkoholdrycker, dock inte i ett datanät som konsumenter har tillgång till.

Det förbud som avses i 2 mom. 9 punkten gäller inte marknadsföring av svaga alkoholdrycker, med de begränsningar som i övrigt anges i 2 mom.,

- 1) vid offentliga tillställningar enligt lagen om sammankomster (530/1999) och på platser som permanent används för offentliga tillställningar,
- 2) på fartyg och luftfartyg i internationell trafik,
- 3) på detaljhandelsställen och serveringsställen,
- 4) utanför detaljhandelsställen och serveringsställen i fråga om information om tillgången och priserna på drycker.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på sådan publikationsverksamhet och programverksamhet som avses i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003) och som bedrivs utomlands av en näringsidkare som inte är etablerad i Finland och vars alster avses vara tillgängliga enbart någon annanstans än i Finland eller ha samma innehåll oberoende av i vilket land mottagaren finns. Bestämmelserna tillämpas dock på sådan marknadsföring med ursprung i utlandet som gäller alkoholdrycker på den finländska marknaden och är avsedd att göras tillgänglig i synnerhet i Finland.

51 §

Prissättning och prisinformation

Det är förbjudet att i detaljhandeln och vid servering erbjuda två eller flera förpackningar eller portioner alkoholdryck till ett nedsatt totalpris.

Det är förbjudet att i detaljhandeln och vid servering erbjuda och betala sådan gottgörelse för priset på en alkoholdryck som räknas ut utifrån de alkoholdrycker eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster som köpts.

Det är förbjudet att utanför detaljhandelsställen utannonsera sådana priserbudanden på förpackningar alkoholdryck som varar kortare tid än två månader.

8 kap.

Tillverkning, import, införsel, försäljning och användning av denaturerad sprit och alkoholpreparat

52 §

Förbud mot förtäringssyfte

Lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat samt odenaturerade alkoholpreparat får inte tillverkas, importeras, införas eller säljas i förtäringssyfte. För att säkerställa att förbudet iakttas finns det bestämmelser om begränsningar som gäller försäljningen av sådana ämnen i 53 och 54 §.

Bestämmelser om de metoder genom vilka sprit och alkoholpreparat som ska användas industriellt, för rengöring, för tillverkning eller för något annat motsvarande användningsändamål denatureras kraftigt eller lindrigt i syfte att göra dem otjänliga för förtäring utfärdas genom förordning av statsrådet.

53 §

Försäljning av lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat

Lindrigt denaturerad sprit får inte säljas till konsumenter.

Den som säljer lindrigt denaturerad sprit är skyldig att göra en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om att verksamheten inleds. Försäljaren ska föra bok över köparna och det ändamål som spriten ska användas för i näringsverksamheten. På tillsynen över försäljningen tillämpas 62 §.

Lindrigt denaturerade alkoholpreparat får inte säljas till konsumenter, med undantag för tvätt- och rengöringsändamål och annan teknisk användning.

54 §

Ytterligare krav som gäller denaturering av lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat

Om lindrigt denaturerad sprit eller lindrigt denaturerade alkoholpreparat säljs på ett sådant sätt att det finns grundad anledning att befara att ämnena används i berusningssyfte, får Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården meddela sådana ytterligare krav i fråga om denatureringsämnena och halterna av dem som är nödvändiga för att göra ett ämne otjänligt för förtäring. Sådana ytterligare krav får inte utgöra hinder för att använda ämnet för ett sådant ändamål som avses i 52 §, om det inte finns sådan sprit eller ett sådant alkoholpreparat som denaturerats på något annat sätt och som kan användas för ändamålet i fråga.

Vid bedömning av om sprit eller ett alkoholpreparat eventuellt kan användas i berusningssyfte ska det särskilt beaktas

1) om det genom att avskilja beståndsdelar från eller tillföra vätska till ämnet på något vanligt sätt går att få fram ett drickbart alkoholhaltigt ämne som innehåller mer än fem volymprocent etylalkohol,

2) vilka tillgängliga åtgärder tillverkaren har vidtagit i fråga om ämnets sammansättning, lukt och smak samt förpackningens konstruktion och storlek för att försöka förhindra att ämnet används i berusningssyfte,

3) hur ämnet marknadsförs och vilka associationer som har väckts hos konsumenterna i samband med marknadsföringen och presentationen av ämnet.

55 §

Tillverkning, import, införsel och försäljning av odenaturerade alkoholpreparat

Det som föreskrivs i 52 § 1 mom. tillämpas inte på alkoholpreparat som ska användas som livsmedel eller kosttillskott och som har tillverkats på det sätt som avses i 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker. Den som tillverkar, importerar, för in eller säljer ett sådant alkoholpreparat får inte befrämja eller framställa att ämnet används i berusningssyfte.

På ett alkoholpreparat som är ett fast ämne eller innehåller ett fast ämne och som är avsett att förtäras som sådant eller som kan göras drickbart genom att beståndsdelar avskiljs från eller vätska tillförs till preparatet tillämpas bestämmelserna om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker samt marknadsföring av alkoholdrycker, om preparatets totala alkoholhalt överstiger 2,8 viktprocent. Som preparatets alkoholhalt i volymprocent betraktas då dess alkoholhalt i viktprocent.

9 kap.

Tillsyn och styrning

56 §

Egenkontroll

En tillståndshavare som avses i denna lag ska ha tillräckliga och korrekta kunskaper och uppgifter om sin verksamhet och de skyldigheter enligt lag som hänför sig till den och om de risker som är förenade med det praktiska fullgörandet av skyldigheterna.

Tillståndshavaren ska utarbeta en skriftlig plan för att säkerställa att verksamheten är lagenlig (*plan för egenkontroll*) samt iaktta den och föra bok över genomförandet. Planen ska hållas uppdaterad.

Planen för egenkontroll ska innehålla en beskrivning av vilka riskerna är för de negativa effekter som avses i 1 §, hur det övervakas att lagen iakttas, hur de risker som är förknippade med kritiska situationer hanteras och hur upptäckta brister åtgärdas. Planen för egenkontroll får vid behov slås ihop med den plan för egenkontroll som avses i livsmedelslagen och tobakslagen (549/2016).

Närmare bestämmelser om utarbetandet av en plan för egenkontroll och om dess innehåll och genomförande utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

57 §

Personalens kompetens

Tillståndshavare och alkoholbolaget ska som en del av egenkontrollen se till att personalen känner till sina skyldigheter enligt denna lag och enligt planen för egenkontroll. Tillståndshavaren och alkoholbolaget ska föra bok över den utbildning och kompetens som de personer som arbetar på ett verksamhetsställe har och på begäran lägga fram uppgifterna för tillsynsmyndigheten.

En innehavare av serveringstillstånd ska se till att den ansvariga föreståndare eller andra för uppgiften utsedda person som avses i 38 § har ett intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen, enligt ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

58 §

Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen

Intyg över kunskaper om alkohollagen beviljas av en läroanstalt som med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet ger utbildning i restaurangservice. Intyget beviljas personer som med godkänt resultat har avlagt ett prov som bedömer deras kunskaper om alkohollagen och kännedom om övervakningsrutinerna eller som har genomgått utbildning eller avlagt examen som omfattar motsvarande kunskaper.

Läroanstalten har rätt att för provet ta ut en avgift som högst motsvarar de faktiska kostnaderna för anordnandet av provet. Ett intyg över kunskaper om alkohollagen kan kombineras med det kompetensintyg som avses i 27 § i livsmedelslagen.

Närmare bestämmelser om innehållet i det prov som avses i 1 mom. och bedömningen av det samt om utbildningar och examina som motsvarar provet samt om godkännande av intyg som beviljats i landskapet Åland som intyg enligt 1 mom. utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

59 §

Allmän styrning och tillsyn samt uppföljning av alkoholens negativa effekter

Social- och hälsovårdsministeriet svarar för den allmänna styrningen av och planeringen av tillsynen över den verksamhet som avses i denna lag.

Institutet för hälsa och välfärd följer och undersöker hur de åtgärder som anges i denna lag påverkar utvecklingen av alkoholens negativa effekter. Institutet sörjer även för övrig forskning och utveckling som hänför sig till arbetet med att minska alkoholens negativa effekter.

60 §

Tillsyn och anknytande styrning

Regionförvaltningsverket övervakar inom sitt verksamhetsområde detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker i hela landet och på sådana luftfartyg enligt luftfartslagen (864/2014) och sådana fartyg enligt sjölagen (674/1994) som har finsk nationalitet.

Till uppgifterna för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården hör även

- 1) tillsyn över tillverkning, import och export av samt partihandel med alkoholhaltiga ämnen,
- 2) tillsyn över försäljning av alkoholdrycker ur skatteupplag och över användning av alkoholdrycker i enlighet med användningstillstånd,
- 3) styrning, samordning och utveckling av regionförvaltningsverkens tillståndsförvaltning och tillsyn,
- 4) produktion av informations-, statistik- och kommunikationstjänster för alkoholförvaltningen,
- 5) övriga uppgifter som anges i denna lag.

Bestämmelser om den närmare arbetsfördelningen mellan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken vid styrningen och tillsynen utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

Tullen övervakar att de förbud mot och begränsningar av import som anges i denna lag samt bestämmelserna i 32 § iakttas.

61 §

Tillsynsprogram

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska i samarbete med regionförvaltningsverken utarbeta ett riksomfattande tillsynsprogram för alkoholförvaltningen. Via programmet styrs den regionala tillståndsförvaltningen för och tillsynen över servering av, detaljhandel med och marknadsföring av alkoholdrycker i riktning mot en enhetlig beslutspraxis och effektiv verkställighet av denna lag.

I tillsynsprogrammet anges de ändamålsenliga åtgärder som krävs för att nå de mål som inom lagstiftningen och av statsrådet och social- och hälsovårdsministeriet ställts upp för alkoholförvaltningen samt de förfaringsätt genom vilka myndighetstillsyn utifrån övervakningsbehovet inriktas på riskobjekt.

62 §

Rätt att utföra inspektioner och få information

Tillsynsmyndigheterna får för tillsynen enligt denna lag inspektera tillståndshavarens lokaler, verksamhet och transporter av alkoholhaltiga ämnen samt granska tillståndshavarens dokument.

Företrädare för tillsynsmyndigheterna ska garanteras obehindrat tillträde till de lokaler och obehindrad tillgång till de dokument som övervakas samt rätt att lagra de uppgifter och utan ersättning få de prover som behövs för tillsynen. På inspektioner och granskning som gäller tillsynen tillämpas 39 § i förvaltningslagen.

Utrymmen som används för boende av permanent natur och inkvarteringsrum får inspekteras endast om det finns grundad anledning att misstänka att brott mot denna lag begåtts eller kommer att begås genom en gärning eller försummelse som är straffbar enligt lag och som kan leda till fängelse. Inspektionen ska vara nödvändig för utredning eller förhindrande av ett brott.

Tillståndshavaren ska på utsatta tider lämna tillsynsmyndigheterna de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över försäljningen och verksamheten i övrigt och för bedömning av verksamhetens risker. Närmare bestämmelser om hur anmälningar och upplysningar ska lämnas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

63 §

Rätt att få information

Tillsynsmyndigheterna har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av statliga och kommunala myndigheter samt Folkpensionsanstalten, arbetslöshetsförsäkringsfonden och Pensionskyddscentralen få de uppgifter som är nödvändiga

1) vid bedömning av de i 13–18 § avsedda förutsättningarna för beviljande av ett tillstånd eller bedömning av de uppgifter som lämnats i en anmälan, eller

2) vid tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats och tillståndsvillkor som meddelats med stöd av den.

64 §

Lämnande av uppgifter

Trots sekretessbestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får tillsynsmyndigheterna till en annan tillsynsmyndighet lämna ut uppgifter som de erhållit vid utförandet av ett uppdrag enligt denna lag och som gäller en enskilds eller en sammanslutnings ekonomiska ställning och affärs- eller yrkeshemligheter, om uppgifterna är nödvändiga för skötseln av ett uppdrag som åligger myndigheten.

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet kan tillståndshavarens och anmälares namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras i oförändrad form i ett register så att uppgifterna bara är tillgängliga via enskilda sökningar med tillståndshavarens eller anmälares namn, företags- och organisationsnummer, tillstånds- eller anmälningsnummer eller försäljningsställets namn som sökvillkor.

65 §

Handräckning

Tillsynsmyndigheterna har rätt att av andra myndigheter få handräckning för tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den och för verkställigheten av lagen och bestämmelserna.

66 §

Alkoholnäringsregister

Tillsynsmyndigheterna ska för handläggning och övervakning av tillståndsärenden som avses i denna lag samt för alkoholstatistiken föra ett alkoholnäringsregister över näringsidkare som har beviljats eller ansökt om tillstånd enligt denna lag. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården är registeransvarig.

Följande uppgifter ska registreras:

- 1) namn och firma, personbeteckning, företags- och organisationsnummer samt adress, telefonnummer och andra adressuppgifter,
- 2) i 1 punkten angivna uppgifter om sammanslutningens styrelsemedlemmar, verkställande direktör och betydande aktieägare, ansvariga bolagsmän och tysta bolagsmän samt om deras insatser i bolaget,
- 3) i fråga om näringsidkare samt de personer som avses i 2 punkten, uppgifter om polisundersökning, förundersökning, åtalsprövning och åtal samt de om domstolsbehandling av brottmål och straffdomar,
- 4) uppgifter om registrering som mervärdesskattskyldig, införande i förskottsuppbördsregistret och i Skatteförvaltningens andra register samt uppgifter om skatteskulder som förfallit till betalning,
- 5) uppgifter om förpliktelser som är föremål för utsökning,
- 6) uppgifter om företagssaneringar och konkurser samt om andra domstolsbeslut som gäller skulder som har förfallit till betalning,
- 7) uppgifter om att en enskild som är föremål för tillsynen har beviljats skuldsanering,
- 8) uppgifter om verksamhet för vilken det har beviljats tillstånd enligt denna lag samt om överträdelse av denna lag samt bestämmelser som utfärdats och tillståndsvillkor som meddelats med stöd av den, och uppgifter om påföljderna för sådana överträdelse, samt uppgifter om tillsynsmyndigheternas inspektioner och granskningar samt resultaten av dessa,
- 9) övriga uppgifter som behövs för handläggning, övervakning och statistikföring av tillståndsärenden och som inte är sådana känsliga uppgifter som avses i 11 § i personuppgiftslagen (523/1999).

Uppgifter om näringsidkare och i 2 mom. 2 punkten avsedda personer ska bevaras i alkoholnäringsregistret så att de avförs ur registret när fem år har förflutit från den senaste registreringen.

10 kap.

Förbud och påföljder för överträdelse

67 §

Polisens förbud

Om personalen på ett detaljhandels- eller serveringsställe inte förmår upprätthålla ordningen på stället, om byggnadsföreskrifter, säkerhetsföreskrifter eller de villkor som gäller servering har överträtts på ett betydande sätt vad gäller antalet kundplatser eller om det krävs för att garantera allmän ordning och säkerhet i området kan polisen förbjuda detaljhandel eller servering för högst den pågående försäljnings- eller serveringstiden. Tillståndsmyndigheten ska underrättas om förbudet.

68 §

Tillsynsmyndighetens förbud och säkerhetsåtgärder

Om alkoholdrycker marknadsförs i strid med 50 eller 51 § kan tillsynsmyndigheten förbjuda den som beställt eller utför marknadsföringen samt deras anställda att fortsätta eller upprepa den lagstridiga verksamheten.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förbjuda att ett alkoholhaltigt ämne släpps ut på marknaden eller ålägga den som har släppt ut det alkoholhaltiga ämnet på marknaden att utan ersättning dra tillbaka det, om produkten eller presentationen av den strider mot gällande bestämmelser och föreskrifter eller om produktens kvalitet eller de negativa effekter och risker som den eventuellt orsakar för hälsan inte har kontrollerats på behörigt sätt eller om ett förbud annars är motiverat för att skydda människors hälsa.

Tillsynsmyndigheten kan förbjuda tillståndshavaren att fortsätta näringsverksamhet som avses i denna lag till de delar verksamheten i väsentlig grad strider mot god sed på det sätt som avses i 4 § och den inte har rättats till eller avslutats inom en utsatt skälig tid trots en uppmaning från tillsynsmyndigheten.

Om det på grund av förfarandets stora omfattning eller betydelse är påkallat att snabbt hindra att ett i 1–3 mom. avsett förfarande som strider mot bestämmelserna eller föreskrifterna eller är skadligt för hälsan fortgår eller

upprepas, kan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården i ett ärende som avses i momenten i fråga och regionförvaltningsverket i ett ärende som avses i 1 och 3 mom. meddela ett temporärt förbud innan ärendet avgörs slutligt. Ett temporärt förbud träder i kraft genast och kan återkallas innan ärendet avgörs slutligt.

69 §

Rättelse

Tillsynsmyndigheten kan när den beslutar om ett förbud enligt 68 § eller när den meddelar ett temporärt förbud ålägga den som förbudet avser att inom utsatt tid och på angivet sätt rätta till sitt förfarande, om detta ska anses behövligt på grund av de uppenbara negativa effekter som det mot bestämmelserna stridande förfarandet har.

70 §

Vite och tvångsutförande

Tillsynsmyndigheten kan förena ett förbud eller föreläggande eller ett åläggande om rättelse som den meddelar med stöd av bestämmelserna i denna lag med vite eller med hot om att en åtgärd som inte vidtagits inom utsatt tid utförs på den försumliges bekostnad.

Marknadsdomstolen dömer ut vite som tillsynsmyndigheten har förelagt och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande i ärenden som avses i 68 och 69 § på ansökan av den som har förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

Bestämmelser om ändringssökande som avser vite och hot om tvångsutförande finns i 82 §. Bestämmelser i övrigt om vite och hot om tvångsutförande finns i viteslagen (1113/1990).

71 §

Påföljdsavgift

Tillståndsmyndigheten kan ålägga tillståndshavaren eller alkoholbolaget att betala en påföljdsavgift på minst 300 och högst 1 000 euro, om

- 1) bestämmelserna i 29–31 § eller tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 14 § har överträtts vid tillverkning,
- 2) bestämmelserna i 29 eller 30 § har överträtts vid import eller 29 § vid export,
- 3) villkoren för användningstillståndet har överträtts vid användning av sprit eller skattefria alkoholdrycker,
- 4) bestämmelserna i 30 eller 31 § eller tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 15 eller 16 § har överträtts i partihandel,
- 5) de skyldigheter som tillståndshavaren, alkoholbolaget eller den som bedriver detaljhandel enligt 47 och 48 § har enligt 5 kap. eller 49 § har försummats i detaljhandel eller tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 17 § eller 22 § 3 mom. har överträtts i detaljhandel,
- 6) de skyldigheter som tillståndshavaren eller den som bedriver servering enligt 47 och 48 § har enligt 5 kap., 49 § eller 57 § 2 mom. har försummats vid servering, tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 22 eller 47 § har överträtts vid servering eller det på serveringsstället eller i dess omedelbara närhet har förekommit ordningsproblem som beror på brister i planen för egenkontroll eller på att planen inte iakttagits,
- 7) skyldigheten enligt 11 § att anmäla ändringar, skyldigheten enligt 56 § att föra bok och hålla planen för egenkontroll uppdaterad eller skyldigheten enligt 62 § 4 mom. att lämna anmälningar och upplysningar har försummats trots uppmaningar.

Påföljdsavgiften ska betalas till staten, och vid bedömningen av dess storlek ska hänsyn tas till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepas. Avgiften kan påföras till ett mindre belopp än det anges i 1 mom. om det finns grundad anledning till detta med beaktande av dessa faktorer eller till förfarandet anknytande förmildrande omständigheter. Påföljdsavgift ska inte påföras om förfarandet ska anses vara ringa eller om det med tanke på förfarandets art, hur ofta förfarandet upprepas, förfarandets planmässighet, i vilken utsträckning

planen för egenkontroll iakttagits och andra omständighet är oskäligt att påföra avgift. I sådana fall kan tillståndshavaren ges en anmärkning, om det finns anledning till det.

Påföljdsavgift får inte påföras en fysisk eller juridisk person, om denne misstänks för samma gärning i en förundersökning, en åtalsprövning eller ett sådant brottmål som behandlas i domstol eller har dömts för samma gärning genom en lagakraftvunnen dom. Om en påföljdsavgift påförts en fysisk eller juridisk person får samma person inte i domstol dömas till straff för samma gärning.

Påföljdsavgift får inte påföras om det har förflutit mer än sex månader sedan gärningen begicks. Bestämmelser om verkställighet av påföljdsavgifter finns i lagen om verkställighet av böter (672/2002). En påföljdsavgift preskriberas fem år efter den dag då avgiften påfördes.

72 §

Återkallelse av tillstånd

Tillståndsmyndigheten kan återkalla ett tillstånd eller godkännande enligt denna lag för viss tid eller permanent, om verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 1–6 punkten och förfarandet ska betraktas som väsentligt. När längden på tidsfristen bestäms ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den verksamhet är som återkallelsen grundar sig på och till omständigheterna kring verksamheten. Ett tillstånd eller godkännande kan återkallas permanent endast om förfarandet uppsåtligen fortsätter efter det att påföljdsavgift påförts eller tillståndet återkallats för viss tid och om förfarandet även som helhet betraktat är grovt.

Även om ingen anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts kan tillståndet eller godkännandet återkallas för viss tid, om tillståndshavaren bryter mot sina väsentliga skyldigheter enligt denna lag på ett sätt som tyder på uppenbar likgiltighet för skyldigheterna enligt 56 §, eller permanent om verksamhetsutövaren bryter mot denna lag genom en gärning eller försummelse som orsakar allvarlig fara för människors hälsa och förfarandet som helhet betraktat är grovt.

Ett tillstånd eller godkännande ska återkallas, om tillståndshavaren begär det eller om förutsättningarna för tillståndet eller godkännandet inte föreligger på grund av att felaktiga uppgifter lämnats i ansökan eller på grund av att omständigheterna förändrats och om situationen inte har rättats till inom utsatt tid. Tillståndshavarens konkursbo har dock rätt att fortsätta verksamhet som kräver tillstånd i högst ett år från det att konkursen inleddes.

73 §

Påföljder för överträdelse i utrikestrafik och i alkoholbolagets detaljhandel

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förkorta detaljhandels- och serveringstiderna i de trafikmedel eller på de försäljningsställen som avses i 47 och 48 § för högst tre månader, om det trots en anmärkning eller påföljdsavgift har förekommit i 71 § avsedda överträdelse i trafikmedlet eller på försäljningsstället.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förbjuda detaljhandel och servering i trafikmedlet eller på försäljningsstället för högst en månad, om det trots en anmärkning eller påföljdsavgift har sålts alkoholdrycker i strid med 37 § eller om de i 71 § 1 mom. 6 punkten avsedda ordningsproblemen beror på grov oaktsamhet eller uppsåt och förfarandet ska betraktas som väsentligt.

Regionförvaltningsverket kan förbjuda försäljning av alkoholdrycker i alkoholbolagets butik för högst en månad, om alkoholbolaget trots en anmärkning eller påföljdsavgift fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 5 punkten. Regionförvaltningsverket kan också förbjuda alkoholbolaget att leverera alkoholdrycker till ett utlämningsställe som avses i 27 §, om de skyldigheter som anges i 27 § 3 mom. åsidosätts på utlämningsstället.

11 kap.

Avgifter

74 §

Avgifter som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tar ut

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för prestationer som utförs av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

För att täcka kostnaderna för tillsynen enligt denna lag tar Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ut en årlig tillsynsavgift av

- 1) innehavare av tillverkningsstillstånd enligt 14 § för tillsynen över tillverkning av alkoholdrycker och sprit (*tillsynsavgift för tillverkning*), dock inte om tillverkningen av alkoholdrycken eller spriten sker i undervisnings- eller forskningssyfte,
- 2) innehavare av ett tillverknings- eller partihandelstillstånd enligt 15 eller 16 § för tillsynen över partihandel med alkoholdrycker och sprit (*tillsynsavgift för partihandel*),
- 3) innehavare av användningstillstånd enligt 15 § för tillsynen över användning av sprit och skattefria alkoholdrycker (*tillsynsavgift för användning*),
- 4) dem som i enlighet med 47 och 48 § bedriver detaljhandel med och servering av alkoholdrycker (*tillsynsavgift för försäljning i utrikestrafik*).

Tillsynsavgifterna tas ut i enlighet med bilagan.

75 §

Avgifter som regionförvaltningsverket tar ut

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för regionförvaltningsverkens prestationer finns i lagen om grunderna för avgifter till staten.

För att täcka kostnaderna för tillsynen enligt denna lag tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift av

- 1) innehavare av serveringstillstånd enligt 18 § för tillsynen över servering (*tillsynsavgift för servering*),
- 2) innehavare av detaljhandelstillstånd enligt 17 § och av alkoholbolaget för tillsynen över detaljhandel (*tillsynsavgift för detaljhandel*).

Tillsynsavgifterna tas ut i enlighet med bilagan.

76 §

Indrivning av tillsynsavgifter samt ränta

De tillsynsavgifter som avses i 74 och 75 § är direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Om en avgift inte betalas i tid ska det på avgiften betalas dröjsmålsränta enligt 4 § i räntelagen (633/1982). I stället för dröjsmålsränta kan verket ta ut en dröjsmålsavgift på fem euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir mindre än detta.

Om en avgift återbetalas på grund av rättelse eller överklagande, betalas på det återbetalade beloppet ränta enligt 32 § i lagen om skatteuppbörd (769/2016) från betalningsdagen till återbetalningsdagen.

77 §

Rättelse av tillsynsavgift till den avgiftsskyldiges fördel

Om den avgiftsskyldige på grund av ett fel har påförts en för stor avgift ska avgiftsbeslutet rättas, såvida saken inte har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till den avgiftsskyldiges fördel kan göras inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes.

78 §

Rättelse av tillsynsavgift till betalningsmottagarens fördel

Om den avgiftsskyldige, på grund av ett räknefel eller ett motsvarande misstag eller på grund av att saken till någon del inte har utretts, inte har påförts en föreskriven avgift eller en del av avgiften oberoende av den betalningsskyldige, ska avgiftsbeslutet rättas, såvida saken inte har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till betalningsmottagarens fördel kan göras inom ett år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes eller borde ha påförts.

12 kap.

Ändringsökande

79 §

Begäran om beslut av alkoholbolaget

Om en anbudsgivare eller varuleverantör anser att alkoholbolaget vid införande av alkoholdrycker i detaljhandeln, avlägsnande av alkoholdrycker ur detaljhandeln eller prissättning av alkoholdrycker har förfarit i strid med 25 § 1 mom., får den begära ett motiverat beslut av alkoholbolaget. Begäran ska göras inom 30 dagar från det att anbudsgivaren eller varuleverantören fick kännedom om alkoholbolagets förfarande.

Alkoholbolaget ska behandla en begäran utan dröjsmål och meddela ett motiverat beslut i ärendet samt ge anvisningar för hur en begäran om omprövning enligt 80 § görs, om inte bolaget bedömer det som riktigt att rätta till sitt förfarande.

Alkoholbolagets beslut får delges med en elektronisk dataöverföringsmetod via de kontaktuppgifter som anbudsgivaren eller varuleverantören meddelat, om inte den som saken gäller har förbjudit det.

80 §

Begäran om omprövning av en tillsynsavgift eller ett beslut av alkoholbolaget

Omprövning av en sådan tillsynsavgift som avses i 74 och 75 § får begäras hos den myndighet som påfört avgiften. Begäran om omprövning i ett ärende som gäller påförande av avgift ska inlämnas inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes, dock senast 60 dagar efter delfående av beslutet.

Omprövning av ett sådant beslut av alkoholbolaget som avses i 79 § 1 mom. får begäras hos Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på det sätt som anges i förvaltningslagen.

Ett beslut som meddelats med anledning av en begäran om omprövning enligt 1 och 2 mom. får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Avgiften ska oberoende av om omprövning har begärts eller ändring sökts betalas inom utsatt tid. Ett beslut som gäller införande av alkoholdrycker i detaljhandeln, avlägsnande av alkoholdrycker ur detaljhandeln eller prissättningsgrunderna för detaljhandeln får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft.

81 §

Sökande av ändring i beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket

Beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller av regionförvaltningsverket får, om inte besvärstillsämd gällande enligt 82 §, överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen.

Beslut av förvaltningsdomstolen får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket kan beviljas besvärstillstånd bara med stöd av 13 § 2 mom. 1 punkten i förvaltningsprocesslagen.

Ett beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft.

82 §

Att föra ett ärende som gäller marknadsföring till marknadsdomstolen

Beslut enligt 68 § om förbud eller temporärt förbud samt av tillsynsmyndigheten förelagda vite eller hot om tvångsutförande enligt 70 § får inte överklagas genom besvär.

Den som av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket har meddelats ett beslut enligt 68 § om förbud eller temporärt förbud eller som har förelagts vite eller hot om tvångsutförande enligt 70 § får genom ansökan inom 30 dagar från delfåendet av beslutet i fråga föra ärendet till marknadsdomstolen.

13 kap.

Särskilda bestämmelser

83 §

Innehav av alkoholhaltiga ämnen

Alkohol drycker som inte är lagligen tillverkade eller importerade får inte innehas.

Den som är under 20 år får inte inneha starka alkohol drycker. Den som är under 18 år får inte inneha svaga alkohol drycker.

Sprit får innehas och transporteras endast av den som enligt denna lag har rätt att tillverka, importera, sälja eller använda sprit.

84 §

Förmedling och överlåtelse av alkohol drycker

Alkohol drycker får inte förmedlas eller överlåtas mot arvode. Alkohol drycker får inte heller utan arvode förmedlas eller överlåtas till personer till vilka det enligt 37 § inte får säljas alkohol drycker.

85 §

Förbud mot förtäring av alkohol drycker

Om inte något annat föreskrivs i lag får alkohol drycker inte förtäras

1) i förplägnadsrörelser och på andra ställen där allmänheten mot betalning får mat eller förfriskningar,

2) under offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster.

Polisen får, om det krävs för att upprätthålla allmän ordning, förbjuda förtäring av alkohol drycker på allmän plats.

På ställen eller under tillställningar som avses i 1 mom. får ägaren, arrangören eller en ordningsvakt inte tillåta förtäring av alkohol drycker.

86 §

Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholhaltiga ämnen

En polisman har rätt att frånta en person alkoholhaltiga ämnen, om personen inte har rätt att inneha dem eller på grund av berusning gripits i det syfte som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen eller som skydd mot brott och störande beteende gripits i det syfte som nämns i 2 kap. 10 § 2 mom. i den lagen. En polisman har också rätt att frånta en person alkohol drycker som personen enligt denna lag annars har rätt att inneha, om personen i fråga förtär dem i strid med 85 § 1 mom. eller på allmän plats i strid med 85 § 2 mom.

Alkohol drycker får inte ges tillbaka till en person som inte har rätt att inneha dem. En polisman får bevisligen förstöra ämnen i öppnade och oöppnade kärl om värdet av ämnena är obetydligt. På anteckning av omhändertagandet och förstöringen tillämpas 2 kap. 14 § 3 mom. i polislagen. Andra alkoholhaltiga ämnen ska ges tillbaka till den berörda personen när denne inte längre är föremål för tagande i förvar eller någon annan åtgärd som riktar sig mot den personliga friheten, om inte något annat följer av denna eller någon annan lag. I övrigt iakttas bestämmelserna om omhändertagande av egendom och om hantering av omhändertagen egendom i 2 kap. 15 § i polislagen.

Om någon har förtärt alkohol drycker i strid med förbudet enligt 35 eller 36 § eller 85 § 1 mom., har rörelsens eller ställets ägare, någon som hör till personalen samt tillställningens arrangör rätt att frånta den som brutit mot förbudet alkohol drycken med kärl och bevisligen förstöra den. Bestämmelser om en ordningsvaks rätt att frånta en person som brutit mot förbudet alkohol drycken finns i 47 § i lagen om privata säkerhetstjänster.

Om det hos en person som ska tas in i fängelse eller på någon annan sluten anstalt eller som ska tas in eller som vårdas på en enhet för missbrukarvård påträffas alkohol drycker eller något annat alkoholhaltigt ämne, får anstaltens personal frånta personen i fråga dryckerna eller ämnet och bevisligen förstöra dem.

En anhållningsberättigad tjänsteman får bevisligen förstöra eller låta förstöra sådana alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen med kärl eller emballage samt sådana råvaror och redskap och sådan utrustning som får tas i beslag om det finns skäl att anta att de kommer att förklaras förverkade och som inte har nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

87 §

Undersökning och genomsökning

Om en person som inte har fyllt 18 år på sannolika skäl misstänks för innehav av alkoholdrycker enligt 90 § 6 mom. i denna lag och 17 § 3 mom. i lagen om ordningsbotsförelser (986/2016), får en polisman för att söka efter en alkoholdryck som personen olagligt innehar undersöka de föremål som personen i fråga för med sig och utsidan av personens kläder, om detta är möjligt utan att inkräkta på den misstänkta personens personliga integritet på ett kränkande sätt. På protokollföring av undersökningen tillämpas 2 kap. 14 § 3 mom. i polislagen. Vid undersökningsförfarandet ska i övrigt iakttas vad som föreskrivs om kroppsvisitation i 8 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011).

Om det finns sannolika skäl att misstänka att någon har gjort sig skyldig till ett lindrigt alkoholbrott enligt 50 a kap. 3 § i strafflagen (39/1889), får det företas allmän husrannsakan eller platsgenomsökning enligt 8 kap. i tvångsmedelslagen i det fortskaffningsmedel som personen i fråga använder, i syfte att ta reda på om det finns olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit i fortskaffningsmedlet.

88 §

Okänd eller frånvarande ägare

Om egendom som kan förklaras förverkad har tagits i beslag men gärningsmannen eller ägaren är okänd eller saknar känd vistelseort i Finland, ska personen i fråga genom offentlig stämning kallas att inställa sig vid domstolen en bestämd dag som inte får sättas tidigare än den sjunde dagen från det att stämningen offentliggjordes. Stämningen ska hållas offentligt framlagd i domstolens kansli.

Om den beslagtagna egendomens ägare som instämts i laga ordning att svara i saken inte inställer sig och inte visar laga hinder, avgörs anspråket om egendomens förverkande trots utevaron.

89 §

Realisering av alkoholdrycker och sprit som har tillfallit staten

Alkoholdrycker och sprit som har utmätts eller förklarats förverkade eller på något annat sätt har tillfallit staten får realiserats endast genom försäljning till alkoholbolaget eller till en innehavare av partihandels-, serverings- eller detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker eller användningstillstånd för sprit.

Om det inte har betalats punktskatt för alkoholdrycker som sålts enligt 1 mom., ska köparen betala denna till staten utöver köpesumman.

90 §

Straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för alkoholbrott finns i 50 a kap. 1–3 § i strafflagen.

Bestämmelser om straff för brott vid marknadsföring av alkoholdrycker finns i 30 kap. 1 a § i strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna lag döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Den som uppsåtligen

1) på en plats som avses i 85 § 1 mom. i egenskap av ägare till stället, arrangör för tillställningen eller ordningsvakt tillåter förtäring av alkoholdrycker i strid med 85 § 3 mom.,

2) bjuder någon som inte har fyllt 18 år på alkoholdrycker eller sprit så att denne blir berusad och förfarandet med hänsyn till den minderårigas ålder, mognadsnivå och övriga omständigheter som helhet kan anses klandervärd, eller

3) marknadsför svaga alkoholdrycker i strid med 50 eller 51 §,

ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *alkoholförseelse* dömas till böter.

För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot ett detaljhandels- eller serveringsförbud enligt 37 §, eller

2) i egenskap av innehavare av ett detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller en i 38 § avsedd ansvarig föreståndare eller annan person som har utsetts till uppgiften bryter mot en skyldighet som enligt 35 eller 36 § gäller övervakningen av ordningen på ett detaljhandelsställe eller serveringsställe.

Bestämmelser om straffet för införsel i strid med 33 §, innehav av alkoholdrycker i strid med 83 § 2 mom. och förtäring av alkoholdrycker på allmän plats i strid med 85 § 1 och 2 mom. och om ordningsbot som enda straff för dessa förseelser finns i 17 § lagen om ordningsbotsförseelser.

91 §

Skyldighet att höra tillstånds- och tillsynsverket

Åklagaren ska innan åtal väcks för en alkoholförseelse enligt 90 § 4 mom. 3 punkten ge Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tillfälle att ge utlåtande, och domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende ge verket tillfälle att bli hört.

14 kap.

Ikraftträdandebestämmelser

92 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2018.

Genom denna lag upphävs alkohollagen (1143/1994), nedan *den gamla lagen*. Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till den gamla lagen, ska denna lag efter det att den har trätt i kraft tillämpas i dess ställe.

93 §

Övergångsbestämmelse

De detaljhandelstillstånd som avses i 14 § 1 mom. i den gamla lagen gäller från och med den 1 januari 2018 detaljhandel med de alkoholdrycker som avses i 17 § 1 mom. i denna lag. När detaljhandelstillstånd enligt 14 § 2 mom. i den gamla lagen beviljas tillämpas från och med den dagen i fråga om tillverkare av hantverksöl enligt 3 § 1 mom. 15 punkten i denna lag förutsättningarna enligt 17 § 2 mom. i denna lag. Med avvikelse från 33 § 1 mom. i den gamla lagen får reklam, indirekt reklam och andra åtgärder för att främja försäljningen av starka alkoholdrycker förekomma i tryckta eller på datanätet utlagda prislister för detaljhandeln eller för servering och i tillverkarens eller partihandlaren produktförteckningar på så sätt att alla tillgängliga alkoholdrycker presenteras för konsumenterna på ett enhetligt sätt. Den gamla lagens 33 a § tillämpas från den dagen inte på prisangivelse utanför ett serveringsställe.

Tillstånd och godkännanden som före ikraftträdandet av denna lag har beviljats med stöd av den gamla lagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den gamla lagen eller med stöd av 1 mom. förblir i kraft på så sätt att rättigheterna och skyldigheterna i anslutning till dem bestäms enligt denna lag. Alla tillstånd som beviljats för servering av alkoholdrycker berättigar från ikraftträdandet av denna lag till servering av alla alkoholdrycker. Om förutsättningar för beviljande av tillstånd inte föreligger enligt denna lag, ska tillståndmyndigheten underrätta tillståndshavaren om saken inom ett år från ikraftträdandet av lagen. Ett tillstånd får återkallas, om förutsättningarna för beviljande av tillståndet inte uppfyllts inom sex månader från det att underrättelsen har tagits emot.

Den som vid ikraftträdandet av denna lag på det sätt som avses i 21 b § i den gamla lagen är behörig att vara ansvarig föreståndare för ett serveringsställe anses uppfylla de kompetenskrav enligt denna lag som gäller intyget över kunskaper om alkohollagen.

På ett sådant tillstånd att fortsätta serveringen till klockan 2.30 eller 3.30 som är giltigt vid ikraftträdandet av denna lag ska de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för beviljandet av tillståndet tillämpas under tillståndets giltighetstid, om inte tillståndshavaren gör en anmälan om förlängd tid enligt 44 §.

Bestämmelserna i 2, 3 och 4 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994), som utfärdats med stöd av den gamla lagen, förblir i kraft. Social- och hälsovårdsministeriets beslut om denatureringsämnen som används vid tillverkningen av lindrigt denaturerad etanol (892/1995) och social- och hälsovårdsministeriets beslut om denatureringsämnen som används vid tillverkningen av kraftigt denaturerad etanol (893/1995) förblir i kraft i högst ett år från och med ikraftträdandet av denna lag.

RP 100/2017

ShUB 24/2017

StoUB 1/2017

RSv 186/2017

Har anmälts i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535

Helsingfors den 28 december 2017

Republikens President

Sauli Niinistö

Familje- och omsorgsminister

Annika Saarikko